

Nora Pirttijärvi

PÄIVÄLLISILLÄ VIERAIDEN KESKEN

Yhteisen pohjan muodostuminen vuorovaikutuksessa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Kesäkuu 2022

TIIVISTELMÄ

Nora Pirttijärvi: Päivällisillä vieraiden kesken – Yhteisen pohjan muodostuminen vuorovaikutuksessa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän maisteriohjelma
Kesäkuu 2022

Ihmiset kohtaavat jatkuvasti entuudestaan vieraita ihmisiä. Kohtaaminen vieraaksi ja erilaiseksi koettun ihmisen kanssa voi ahdistaa tai tuntua epämukavalta, jos yhdistäviä tekijöitä ei lähtökohtaisesti ole. Moninaisuus, joka perustuu erontekoihin itsen ja muiden välillä, on kuitenkin aina läsnä vuorovaikutuksessa. Kahta samanlaista ihmistä tuskin on. Tässä tutkielmassa selvitetään, miten toisilleen vieraat ja näennäisesti erilaiset ihmiset löytävät jotain yhteistä vuorovaikutuksessa eli muodostavat yhteisen pohjan (*common ground*). Aiemman tutkimuskirjallisuuden ja tämän tutkielman tuloksien perusteella yhteinen pohja määritellään tässä tutkielmassa vuorovaikutusilmiöksi, joka muodostuu keskusteluun osallistuvien vuorovaikutuksessa, kun he jakavat yhteistä tietoa ja luovat yhteisiä merkityksiä vuorovaikutussuhdetta rakentavalla tavalla.

Tutkielma on laadullinen vuorovaikutusanalyysi. Tutkielman aineistona on Koneen säätiön rahoittaman Käy pöytäni, vieras! Naapuridialogia edistämässä -tutkimusprojektin aineisto. Aineisto koostui neljästä noin 90 minuuttia kestävästä päivällispöytäkeskustelusta, jotka käytiin virtuaalisesti Zoom-videopuhelualustalla. Tässä tutkielmassa hyödynnettiin keskusteluiden pseudonymisoituja litteraatteja eli tutkimus keskittyi havainnoimaan verbaalista viestintää.

Tuloksista käy ilmi, että toisilleen vieraat ja näennäisesti erilaiset ihmiset alkavat rakentaa yhteistä pohjaa tuomalla esiin samankaltaisuuttaan eli selvittämällä, mitä yhdistäviä tekijöitä heiltä löytyy. Samankaltaisuutta korostettiin esimerkiksi olemalla samaa mieltä asioista tai samankaltaisuutta oli jo lähtökohtaisesti, kuten esimerkiksi niin, että kaikki osallistujat olivat opiskelijoita. Jotta yhteinen pohja muodostuu toisilleen vieraiden kesken, puheenaiheiden täytyy olla niin yleisiä, että kaikki voivat ottaa osaa keskusteluun. Puheenaiheet eivät kuitenkaan saa olla liian yleisiä tai pintapuolisia, jotta keskustelijat voivat luoda yhteisiä merkityksiä puheenaiheista.

Tässä tutkielmassa tutkittiin, millaisia reaktioita osallistujilla on, kun he huomaavat jakavansa jotain yhteistä keskenään. Kun osallistujat huomasivat, että he jakavat jotain yhteistä, heidän puheensa muuttui asiallisen etäisestä kielestä tuttavallisuutta ja välittömyyttä viestiväksi. Tunnelmaa myös kevennettiin naurulla ja osallistujat alkoivat kertoa enemmän itsestään. Aiemman tutkimuskirjallisuuden sekä tämän tutkielman tuloksien mukaan yhteinen pohja rakentuu, kun ihmiset jakavat uutta tietoa ja luovat yhteisiä merkityksiä. Tuloksista käy ilmi, että toisilleen vieraat ihmiset ylläpitivät yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa käyttämällä lyhyempiä puheenvuoroja ja jakamalla puheenvuoroja tasaisesti. Myös toisten osallistujien huomiointi esimerkiksi esittämällä heille kysymyksiä oli tapa ylläpitää yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa. Yhteisen pohjan muodostaminen ja ylläpitäminen edellyttävät vuorovaikutusosaamista, kuten tietoa, taitoa ja motivaatiota viestiä vuorovaikutussuhdetta rakentavasti.

Avainsanat: Yhteinen pohja, vieraus, moninaisuus, vuorovaikutus, vuorovaikutusosaaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TOISILLEEN VIERAAT KOHTAAVAT PÄIVÄLLISILLÄ	3
	2.1 Moninainen ryhmä	3
	2.2 Vuorovaikutus vieraiden kesken	5
3	YHTEINEN POHJA VUOROVAIKUTUSILMIÖNÄ	9
	3.1 Yhteinen pohja käsitteenä	9
	3.2 Yhteinen pohja ja jaettu tieto	10
	3.3 Yhteinen pohja ja yhteisten merkitysten luominen	14
	3.4 Yhdessä rakentaminen	16
	3.5 Yhteinen pohja ja vuorovaikutusosaaminen	18
	3.6 Yhteenveto	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
	4.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	25
	4.2 Osallistujat ja aineistonkeruu	27
	4.3 Aineiston analyysi	29
	4.4 Eettinen pohdinta	32
5	TULOKSET	34
	5.1 Yhteisen pohjan rakentaminen	34
	5.2 Yhdistävät puheenaiheet	38
	5.3 Reaktiot yhteiseen	41
	5.4 Yhteisen pohjan ylläpitäminen vuorovaikutuksessa	45
6	POHDINTA	50
	6.1 Tulosten tarkastelu	50
	6.1.1 Samankaltaisuuden viestiminen	51
	6.1.2 Puheenaiheiden merkitys	52
	6.1.3 Tietoinen sekä tiedostamaton reagoititapa	54
	6.1.4 Yhteinen vuorovaikutusosaaminen	55
	6.2 Tutkielman arviointi	56
	6.3 Jatkotutkimusehdotukset	61
	KIRJALLISUUS	64

1 JOHDANTO

Monet ovat kokeneet toimivan vuorovaikutustilanteen, jossa puheenaiheet syntyvät kuin itsestään. Kaikki osallistuvat keskusteluun tasavertaisesti, ilmapiiri on välitön ja kaikki viihtyvät yhdessä. Tuntuu kuin puhuttaisiin samaa kieltä, vaikka olisi juuri tavattu ja molempien äidinkieli olisi eri. Edellä kuvatussa vuorovaikutustilanteessa keskustelijoilla on yhteinen pohja (*common ground*), joka tekee vuorovaikutuksesta sujuvaa. Yhteinen pohja vuorovaikutusilmiönä voi siis olla varsin ilmeinen ja monille tuttu. Yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa ei ajattele tietoisesti, vaan se on huomaamaton ja toisinaan itsestään selvä osa onnistunutta vuorovaikutusta. Tässä tutkielmassa yhteinen pohja tuodaan näkyväksi vuorovaikutuksessa tutkimalla, miten toisilleen vieraat ihmiset muodostavat yhteisen pohjan päivällisillä. Tutkielmassa analysoidaan ja kuvataan, miten yhteinen pohja rakentuu, mitä edellytyksiä yhteisen pohjan muodostumiseen tarvitaan, ja miten yhteistä pohjaa voi ylläpitää vuorovaikutuksessa.

Yhteistä pohjaa ei ole tiettävästi tutkittu suomenkielisissä tutkimuksissa, jotta sille olisi vakiintunut yleisesti viestinnän tutkimuksessa käytetty suomennos. Yhteinen pohja on haastava suomentaa, koska se ei ole yksiselitteinen käsite. Käsitteen voisi suomentaa myös *yhteiseksi maaperäksi, yhteisten merkitysten luomiseksi* tai *yhdessä rakentamiseksi*. Yhteistä pohjaa onkin tutkittu enemmän viestinnän lähitieteissä, kielitieteissä ja sosiaalipsykologiassa, joten käsitettä on syytä tutkia lisää myös viestinnän näkökulmasta. Tämän tutkielman määritelmä pohjautuu kielitieteiden ja sosiaalipsykologian määritelmään yhteisestä pohjasta, mutta sanojen merkityksen sijasta korostetaan vuorovaikutuksen merkitystä yhteisen pohjan muodostumisessa. Aiempien tutkimusten mukaan yhteinen pohja kuvaa yhteistä ja yleistä tietoa sekä yhteisiä uskomuksia ja olettamuksia, joita henkilöt jakavat keskustelussa (esim. Jucker & Smith, 1996; Stalnaker, 2002; Fast ym., 2009). Tässä tutkielmassa yhteinen pohja määritellään vuorovaikutusilmiöksi, joka muodostuu keskusteluun osallistuvien vuorovaikutuksessa. Jotta yhteinen pohja muodostuisi, keskustelun osallistujilla pitää olla tarpeeksi jaettua tietoa. Heillä pitää olla kykyä ja motivaatiota jakaa tietoa niin, että he pystyvät luomaan yhteisiä merkityksiä, jotka kaikki osallistujat hyväksyvät ja ymmärtävät. Heidän pitää myös osata viestiä suhteita rakentavasti, koska yhteistä pohjaa rakennetaan ja ylläpidetään vuorovaikutuksessa.

Tutkielman tavoitteena on kuvata, miten toisilleen vieraiden ja näennäisesti erilaisten ihmisten välisessä päivällispöytäkeskustelussa viestitään ja rakennetaan yhteistä pohjaa, ja millaisia

yhdistäviä tekijöitä keskusteluissa ilmenee. Tutkielman tieteenfilosofinen lähtökohta on fenomenologis-hermeneuttinen eli yhteisen pohjan muodostaminen nähdään vuorovaikutusilmiönä, jossa luodaan yhteyttä toisiin ja tuotetaan merkityksiä vuorovaikutuksen avulla. Kieli on tapa jäsentää ilmiötä ja rakentaa yhteistä pohjaa vieraiden kesken. Tutkittavat henkilöt muodostavat neljän hengen ryhmiä, joissa neljäs henkilö on tutkija. Tutkimusryhmät ovat moninaisia, koska päivällisille ottaa osaa esimerkiksi eri ikäluokkaan kuuluvia tai eri kansallisuuksia edustavia ihmisiä. Tämä tutkielma ei kuitenkaan ole ryhmäviestinnän tutkimus, vaikka vuorovaikutukseen osallistuu enemmän kuin kaksi ihmistä. Tutkielma ei myöskään käsittele kulttuurienvälisiä viestintää, vaikka päivällisille osallistuu eri kansallisuuksia. Tutkielmassa yhteistä pohjaa tarkastellaan interpersonaalisen viestinnän näkökulmasta, ja osallistujat nähdään moninaisena, toisilleen vieraana joukkona yksilöitä, jotka tapaavat kertaluonteisesti. Tämän takia kulttuurienvälisen viestinnän ja ryhmäviestinnän tarkastelu on rajattu pois.

Tutkielma on yhteiskunnallisesti tärkeä. Ihmiset eivät voi välttyä vuorovaikutustilanteilta vieraiden ihmisten kanssa. Globalisoitumisen myötä moninaisuus on lisääntynyt Suomessa. Teknologia on lisännyt moninaisuutta esimerkiksi työelämässä, jossa työttömiin saattaa kuulua erikäisten ja eri sukupuolta olevien ihmisten lisäksi kollegoja ympäri maailmaa. Ihmiset viestivät vieraiden ihmisten kanssa etenkin sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisessa mediassa ylilyönnit ovat arkipäivää, mikä osaltaan saattaa johtua kulttuurien, normien ja arvojen yhteentörmäyksestä. Vieraiden kanssa ei osata, ehditä tai haluta löytää yhteistä pohjaa. Vieraus saattaa asettaa omat haasteensa vuorovaikutuksen onnistumiselle. Tämä tutkielma tarjoaa tietoa toisilleen vieraiden ihmisten keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja valottaa yhteisen pohjan muodostumista moninaisissa vuorovaikutussuhteissa. Tämän tutkielman tulokset voivat murtaa ennakkoluuloja moninaisuudesta ja vähentää tuntemattomien kanssa toimimisen haasteita, koska tuloksista selviää, että näennäisesti erilaiset ja toisilleen tuntemattomat ihmiset voivat löytää paljon yhdistäviä tekijöitä toistensa kanssa. Tämän ansiosta he voivat luoda yhteisen pohjan vuorovaikutuksessa. Tietoa voi hyödyntää esimerkiksi koulutustarkoituksessa, käytännössä tai jalostaa jatkotutkimuksissa.

2 TOISILLEEN VIERAAT KOHTAAVAT PÄIVÄLLISILLÄ

2.1 Moninainen ryhmä

Tässä tutkielmassa toisilleen entuudestaan vieraat ihmiset tapaavat virtuaalisilla päivällisillä. He eivät tiedä toisistaan mitään, mutta heille on kerrottu, että heillä on mahdollisuus tavata uusia ihmisiä ja ottaa osaa monikuluttuuriin vuorovaikutukseen. Tutkimukseen osallistuvat henkilöt muodostavat neljän hengen ryhmiä, joissa neljäs henkilö on tutkija. Käytän tutkittavien muodostamasta joukosta käsitettä ryhmä, vaikka viestinnän näkökulmasta ryhmässä ollaan tyypillisesti toistuvasti vuorovaikutuksessa. Ryhmiin liittyisi siis vuorovaikutuksen jatkuvuus, ja tämän tutkimuksen ryhmä tapaa vain kerran. Ryhmän muodostumista edellyttää myös identifioituminen ryhmään. Tunnetun kuuluvamme esimerkiksi harrastuksen kautta johonkin ryhmään tai kuvitteellisiin ryhmiin, kuten esimerkiksi kasvissyöjiin (Brewer & Gardner, 1996, 83). Lyhyen tapaamisen jälkeen osallistujat tuskin kokevat sellaista yhteenkuuluvuutta, jotta he tuntisivat muodostavansa ryhmän. Näiden määrittelyjen perusteella tämän tutkimuksen osallistujat olisivat ryhmän sijasta satunnainen joukko yksilöitä. Tämä tutkielma ei siis ole ryhmäviestinnän tutkimus, vaikka vuorovaikutukseen osallistuu enemmän kuin kaksi ihmistä. Käytän termiä ryhmä, koska katson, että termi on myös yleiskielinen nimitys kuvaamaan joukkoa ihmisiä.

Tarkemmin käytän ryhmän koostumuksesta käsitettä moninainen ryhmä, jolla tarkoitan ryhmän koostuvan näennäisesti erilaisista ihmisistä. Ryhmän jäsenet ovat eri-ikäisiä, heillä on eri äidinkieli ja kansallisuus, heillä saattaa olla eri koulutus, ammatti, etnisyys ja he saattavat kuulua eri sosioekonomiseen luokkaan. Ryhmän sisällä voi olla eri kokemuksia, uskomuksia, maailmankatsomuksia ja niin edelleen. Tienarin ja Meriläisen (2012, 30) mukaan moninaisuus liittyy ihmisten identiteetteihin, jotka perustuvat erontekoihin itsen ja muiden välillä. Moninaisuuteen liittyy siis kysymys, mikä on se normi, jota vasten moninaisuutta arvioidaan. Länsimaissa normi on usein valkoihoinen, heteroseksuaali mies, jolloin normista poikkeavat määrittyvät erilaisiksi. Lahden (2020, 111) mukaan moninaisuuden käsitteellä on kaksi variaatiota, objektiivinen moninaisuus sekä subjektiivinen moninaisuus. Kansallisuus, etnisyys tai ikään liittyvät erot katsotaan olevan biologian määrittelemiä faktoja. Objektiivinen moninaisuus viit-

taa siis ulkoiisiin eroihin, joiden perusteella luodaan erilaisia sosiaalisia kategorioita. Subjektii-
vinen moninaisuus keskittyy ihmisten yksilöllisiin ja jaettuihin kokemuksiin erilaisuudesta.
Merkityksiä rakennetaan ja luodaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Kun merki-
tyksistä neuvotellaan, vuorovaikutukseen osallistuvat luovat suorasti tai epäsuorasti uuden,
jaetun ymmärryksen esimerkiksi henkilöiden luonteesta ja fyysisistä ominaisuuksista. Yhteis-
ten merkitysten kautta määritellään sosiaalinen ympäristömme, käsityksemme itsestämme ja
suhteestamme toisiin. Moninaisuuden voi siis kokea subjektiivisesti. Näennäisesti erilaisten
ihmisten muodostaman ryhmän jäsen saattaa, eroista huolimatta, kokea muut ryhmän jäse-
net samankaltaiseksi itsensä kanssa. Myös näennäisesti samanlaisten ihmisten ryhmässä saa-
tetaan tuntee erilaisuutta.

Puroilan (2015, 106) mukaan yksilön tullessa sosiaaliseen tilanteeseen, hän pyrkii selvittä-
mään, mistä tilanteessa on kyse. Vuorovaikutuksen kannalta on tärkeää identifioida vuorovai-
kutuskumppani eli etsiä tietoa, millainen henkilö on. Toisilleen tuntemattomien ihmisten pitää
rakentaa tätä tietoa vuorovaikutuksessa. Goffman (1983) erottaa Puroilan (2015) mukaan
kaksi identifioinnin lajia: kategorisen identifioinnin ja yksilöllisen identifioinnin. Kategorisella
identifioinnilla viitataan ihmisten ulkoisessa olemuksessa oleviin merkkeihin sukupuolesta,
iästä ja etnisestä taustasta. Joskus yksilö on tunnistettavissa jonkin ryhmän jäseneksi esimer-
kiksi pukeutumisen, statussymbolien, nimikylttien tai muun rekvisiitan perusteella. Näiden
merkkien perusteella ihminen paikallistetaan osaksi laajempaa ihmisryhmää, kuten ammatti-
ryhmää. Päivällisille saattaa esimerkiksi osallistua henkilö, jonka paidassa lukee *Helsinki City
Marathon 2021*, jolloin toiset osallistujat saattavat kategorisoida hänet urheilijaksi tai kuntoi-
lijaksi vaatetuksen perusteella. Goffmanin (1983) mukaan kategorisen identifioinnin lisäksi
vuorovaikutuskumppani identifioidaan yksilöllisesti henkilönä, jolla on oma elämänselämä,
ulkomuoto, äänenlaatu ja kutsumanimi. Ihmiset voivat siis päätellä jotain toisistaan, mutta
voimme tehdä myös vääränlaisia päätelmiä. Esimerkiksi Helsinki City Marathonin paitaa käyt-
tävä ihminen on voinut saada tai lainata paidan eikä ole itse osallistunut maratonille. Puroilan
(2015) mukaan, mitä vähemmän meillä on tietoa ja aiempaa kokemusta vuorovaikutuskump-
panista, sitä merkityksellisempää on sosiaalisessa tilanteessa rakentuva tieto eli käsitys, joka
meille syntyy tilanteessa läsnä olevista ihmisistä. Tässä tutkielmassa vuorovaikutukseen osal-
listujat eivät tiedä lähtökohtaisesti mitään toisistaan, joten heidän täytyy rakentaa tätä tietoa
vuorovaikutuksessa.

Vaikka ryhmät koostuvat eri kansallisuuksien edustajista, tämä tutkielma ei käsittele kulttuurivälisestä viestintästä. Perinteisesti kulttuurivälisen viestinnän tutkimuksissa on korostettu ryhmän jäsenten kielellisiä, kansallisia ja etnisiä eroja esimerkiksi työelämän kontekstissa, ja nähty ne ongelmallisina sekä haasteellisina vuorovaikutuksen näkökulmasta (Lahti, 2015, 29–31). Baxterin (2007, 120) mukaan myös viestinnän tutkimuksen loogis-empiirinen perinne selittää viestintäsuhteiden haasteita vuorovaikutukseen osallistuvien systemaattisilla eroilla. Vuorovaikutuksen haasteita pyritään selittämään esimerkiksi sukupuolten välisillä eroilla, kulttuurieroilla tai kun viestintää tutkitaan erityyppisissä suhteissa. Hänen mukaansa tulkitseva traditio pyrkii tekemään vieraasta ja oudosta pikemminkin tuttua. Myös tämän tutkielman tarkoitus on kuvata, miten näennäisesti erilaiset ihmiset voivat vuorovaikutuksen ansiosta löytää jotain yhteistä, joka voi vähentää vierauden kokemusta. Kuten edellä on mainittu, moninaisuus koostuu muistakin kuin kansallisista eroista. Vaikka etnisyys ja kieli ovat merkittävä osa ihmisen identiteettiä, tässä tutkielmassa ei haluttu lähtökohtaisesti korostaa päivällisille osallistuvien henkilöiden kulttuurisia eroja.

2.2 Vuorovaikutus vieraiden kesken

Moninaisuuden voisi kiteyttää niin, että kaikki ovat yksilöitä eikä kahta samanlaista ihmistä ole olemassa. Moninaisen ryhmän jäsenet ovat tässä tutkielmassa myös toisilleen entuudestaan vieraita. Vieraiden ihmisten kanssa voi olla vaikeampaa löytää yhteistä, ja ihmisillä saattaa olla ennakkoluuloja tällaisista ryhmätilanteista. Stephanin (2014, 240) mukaan ihmiset tuntevat olonsa usein ahdistuneeksi, stressaantuneeksi ja levottomaksi kohdatessaan vieraita ihmisiä. Altmanin ja Taylorin (1975, 18–20) sekä Littlejohnin ja Fossin (2011, 235–237) mukaan vieraaseen ihmiseen tutustuminen on asteittainen prosessi. Heidän mukaansa kaikki suhteet alkavat tilanteesta, jossa toisista tiedetään vähän. Sosiaalisia suhteita aletaan rakentaa vaiheittain kertomalla jotain itsestä. Alkutilanteessa, kun tavataan ensimmäistä kertaa, itsestä kerrotaan verrattain vähän ja pintapuolisia tietoja, kuten mitä opiskelee, mistä on kotoisin ja mitä harrastaa. Ihmisillä on erilaisia persoonallisuuden kerroksia. Uloin kerros on niin sanottu julkinen minä ja tämän lisäksi ihmisillä on sisäkerroksia sekä ydinkerrokset. Uuden ihmisen ydinkerrokseen pääseminen, jossa yksilö säilyttää kaikkein henkilökohtaisimpia tietoja itseltään, kuten pelkonsa, unelmansa ja arvonsa, vie aikaa ja edellyttää vuorovaikutussuhteen jatkuvuutta. Tämän takia vain kerran tai satunnaisesti tapaavat henkilöt säilyvät toisilleen verrattain vieraina ja tieto siitä, että ihmisiä ei todennäköisesti koskaan enää tapaa uudestaan,

saattaa vaikuttaa vuorovaikutukseen. Pettigrew'n (2011, 17) tutkimuksien mukaan mitä enemmän ihmisillä on ryhmien välisiä kontakteja, sitä vähemmän ihmisillä on ennakkoluuloja. Ja mitä moninaisempia ryhmien koostumukset ovat, sitä enemmän ihmisten ennakkoluulot saattavat vähentyä. Tämä tutkielma analysoi, miten moninaisessa ja toisilleen vieraassa ryhmässä löydetään yhdistäviä tekijöitä eli miten erilaisuudesta ja ainoaksi jäävästä tapaamisesta huolimatta voidaan luoda yhteinen pohja vuorovaikutuksessa.

Tässä tutkielmassa vuorovaikutus tapahtuu päivällisillä, joihin osallistuu joukko toisilleen vieraita ihmisiä. Tapaamiselle ei ole määritelty mitään konkreettista tavoitetta, kuten esimerkiksi tavoite luoda yhdessä jokin idea tai tehdä yhteinen päätös. Tarkoitus on viettää yhdessä aikaa noin 90 minuuttia, joten tavoitteen voidaan olettaa olevan esimerkiksi yhdessä viihtyminen. Voidaan siis ajatella, että tämän tutkielman ryhmällä ei ole tehtävätavoitteita, mutta heillä on sosiaalisia tavoitteita, kuten yhteisen pohjan muodostaminen. Tehtäväkeskeisten ryhmien, kuten esimerkiksi työtiimien, lisäksi myös muilla ryhmillä on tavoitteita. Clarkin ja Delian (1979) mukaan suhde-, identiteetti- ja tehtävätavoitteet ovat kaikki samaan aikaan läsnä vuorovaikutuksessa (Mikkola & Nykänen, 2020, 17). Päivälliset ovat siis vuorovaikutustilanne, jossa on ruokailun lisäksi relationaalisia eli suhteisiin liittyviä tavoitteita. Watzlawickin ym. (1967) mukaan kaikilla viesteillä eli myös tehtäväkeskeisissä viesteissä, joissa jaetaan ja vastaanotetaan tietoa, on relationaalisia merkityksiä. Kun puhujalle viestitään, että hänen kanssaan ollaan samaa mieltä tai kun puhujaa kannustetaan jatkamaan puhettaan esimerkiksi viittomalla käsillä, viestitään tiedon lisäksi myös relationaalisia merkityksiä. (Keyton & Beck, 2009, 15.) Tämän tutkielman pääpaino ei ole relationaalisen viestinnän tutkiminen, mutta toisilleen vieraiden ihmisten kesken vietetyillä päivällisillä vuorovaikutuksen voidaan katsoa olevan suurelta osin relationaalista eli vuorovaikutussuhdetta rakentavaa. Voidaan myös olettaa, että toisilleen vieraiden ihmisten kesken yhteinen pohja muodostetaan relationaalista viestintää hyödyntäen.

Relationaalisella viestinnällä tarkoitetaan tässä tutkielmassa viestintää, jossa päivällisille osallistuvat henkilöt pyrkivät luomaan toisiinsa sellaisen suhteen, jossa yhteisen pohjan muodostaminen on mahdollista. Baxterin (2004, 2–3) mukaan suhde on viestintäprosessi, jossa luodaan ja jaetaan merkityksiä. Viestintä rakentaa sosiaalista maailmaamme sekä suhteitamme. Suhteet rakentuvat viestintäkäytännöissä eli vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Relationaa-

lisella viestinnällä pyritään siis rakentamaan ja ylläpitämään suhdetta muihin osallistujiin. Päivällisten kontekstissa relationaalista viestintää on esimerkiksi sellainen viestintä, jossa jutellaan niitä näitä. Tällä voidaan pyrkiä välttämään mahdollisesti kiusalliselta tuntuvaa hiljaisuutta eli tunnelmaa yritetään keventää. Jutustelulla voidaan myös pohjustaa keskustelua eli ennen kuin keskustelussa siirrytään syvemmälle tasolle, jutellaan kevyemmistä asioista.

Tässä tutkielmassa analysoidaan, miten yhteinen pohja muodostuu vuorovaikutuksessa eli esimerkiksi millaisten puheenaiheiden ja sanojen avulla toisilleen vieraat ihmiset luovat yhteisen pohjan. Malinowskin (1923) mukaan ihmiset haluavat luoda sosiaalisia siteitä toisiinsa sanojen avulla. Tämän takia ihmiset sanovat esimerkiksi täysin itsestään selviä toteamuksia ääneen, koska sanojen vaihdon tarkoituksena on viihtyä yhdessä eikä esimerkiksi jakaa tietoa. Sanoja vaihdetaan kohteliaisuudesta, koska sanoilla ei yritetä saada aikaan toimintaa tai herättää ajatuksia. Malinowski (1923) nimitti tällaista sanojen vaihtoa, kuten kyselyjä terveydestä ja kommentteja säästä, faattiseksi viestinnäksi (*phatic communication*). Malinowskin (1923) mukaan faattisen viestinnän keinoin erilaiset ihmiset voivat saavuttaa miellyttävän ja kohteliaan ilma-
piirin (Ogden & Richards, 1923, 315–316), joten faattisen viestinnän käyttäminen päivällisillä voidaan katsoa olevan vuorovaikutussuhdetta rakentavaa viestintää.

Laverin (1975, 216–218, 233) mukaan faattinen viestintä ei ole pelkkää merkityksetöntä sanojen vaihtoa, vaan se on vuorovaikutusilmiönä paljon moninaisempi. Faattisen viestinnän alkuperäinen englanninkielinen termi *phatic communion* tarkoittaa kuitenkin puheen kautta saavutettua yhteyttä. Faattinen viestintä ymmärretäänkin usein stereotyyppisten ilmausten, kuten tervehdyksien, vuorovaikutustilanteesta lähtemisien, säästä kommentoimisen ja small talkin puhumiseksi. Näin ollen faattisella viestinnällä, kuten se tavallisesti ymmärretään, luonnehditaan vain vuorovaikutuksen marginaalivaihetta, kuten vuorovaikutuksen avaus- ja lopetusvaihetta. Laver (1975) korostaakin sanojen vaihdon sijasta faattisen viestinnän sosiaalista merkitystä. Hänen mukaansa faattinen viestintä on tärkeä sosiaalinen ja psykologinen instrumentti. Hänen mukaansa faattisen viestinnän käyttäminen, kuten taito käyttää small talkia, on välttämätön perustaito elämässä.

On siis todennäköistä, että toisilleen vieraat ihmiset käyttävät päivälliskeskusteluissa faattiseksi viestinnäksi luonnehdittavaa puhetta. He saattavat aloittaa päivälliskeskustelut esimer-

kiksi kommentoimalla säätä, kuten toteamalla, että tänään onkin ollut aurinkoinen ilma. Toteamusta voidaan pitää itsestään selvänä, jos ulkona on ollut aurinkoista, mutta toisin kuin Malinowski (1923) päätteli, toteamuksen tavoitteena on saada aikaan toimintaa. Toteamusta voidaan pitää keskustelunavauksena, jonka avulla lähdetään rakentamaan yhteistä pohjaa. Vieraaseen ihmiseen tutustuminen on asteittainen prosessi, joten tutustumista ei todennäköisesti aloiteta jakamalla heti henkilökohtaista tietoa. Faattisen viestinnän käyttö voi myös olla kulttuurisesti opittu tapa tai se voi olla taitavan viestijän keino tulkita vuorovaikutustilanteen lähtökohtia. Kevyiden aiheiden avulla voi olla mahdollista saada tietoa, millaisia muut osallistujat ovat ensivaikutelman perusteella. Taitava viestijä voi hyödyntää tietoa yhteisen pohjan rakentamisessa, kuten esimerkiksi yhdistävien puheenaiheiden valinnassa.

3 YHTEINEN POHJA VUOROVAIKUTUSILMIÖNÄ

3.1 Yhteinen pohja käsitteenä

Tutkielmani teoreettisena käsitteenä toimii *common ground*, josta käytän suomenkielistä käännöstä *yhteinen pohja*. Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan käsite määriteltiin hyödyntämällä aiempia tutkimustuloksia kielitieteistä, sosiaalipsykologiasta ja viestinnästä. Näiden tutkimuksien tuloksista koostettiin tämän tutkielman määritelmä yhteisestä pohjasta. Käsitettä ei ole tiettävästi tutkittu suomen kielellä, jotta sille olisi vakiintunut yleisesti viestinnän tutkimuksessa käytetty käännös. Yhteinen pohja, *common ground*, on haastava käsite suomentaa, koska käsite ei ole yksiselitteinen. Käsitteen voisi suomentaa myös *yhteiseksi maaperäksi, yhteisten merkitysten luomiseksi* tai *yhdessä rakentamiseksi* tutkittaessa, miten toisilleen vieraat ihmiset löytävät jotain yhteistä päivällisten kontekstissa. Oxford English Dictionaryn (2021) mukaan *common ground* tarkoittaa vapaasti suomennettuna *yhteisymmärryksen perustaa* sekä *jaettuja uskomuksia, periaatteita ja mielenkiinnon kohteita*.

Cambridge Dictionaryn (2022) mukaan yhteisellä pohjalla tarkoitetaan *jaettuja mielenkiinnon kohteita, uskomuksia ja mielipiteitä, kahden tai useamman ihmisen välillä, jotka ovat eri mieltä lähes kaikesta muusta*. Eli tässä määritelmässä yhteisen pohjan käsitteellä kuvataan yhteisymmärryksen saavuttamista erimielisten ihmisten kesken. Cambridge Dictionaryn verkkosivulla listataan muutamia esimerkkejä termin käytöstä (ks. Cambridge Dictionary verkkosivut).

Esimerkki 1: It seems increasingly unlikely that the two sides will find any common ground.

Esimerkki 2: When I found out he was also going to Alaska, we were on common ground.

Ensimmäisen esimerkin voisi suomentaa vapaamuotoisesti: ”Näyttää yhä epätodennäköisemmältä, että osapuolet löytävät yhteistä säveltä.” Toisen esimerkin voisi suomentaa: ”Kun sain tietää, että hänkin oli menossa Alaskaan, olimme samaa mieltä” tai ”olimme samalla aaltopituudella”. Myös googlehaku tuotti paljon vastaavia esimerkkejä termin käytöstä yhteisymmärryksen saavuttamisena erimielisten ihmisten kesken. Termi on ilmeisen vakiintunut englannin kielessä kuvaamaan yhteistä pohjaa edellä kuvatulla tavalla. Yhteisen pohjan käsitettä ei kuitenkaan tiettävästi määritellä tieteellisissä tutkimuksissa tästä näkökulmasta. Clark (1996, 92–

93) määrittelee yhteisen pohjan tiedoksi, uskomuksiksi ja olettamuksiksi, joita jokaisen on jaettava toisen henkilön kanssa, jotta he voivat olla yhdessä vuorovaikutuksessa. Kérin (2016, 29–32) mukaan yhteisellä pohjalla voidaan kuvata koettua yhteisöllisyyttä, joka rakentuu vuorovaikutuksessa. Wittenbaumin ym. (1999, 967) mukaan, kun keskustelijoilla on yhteinen pohja, he pystyvät paremmin ymmärtämään toisiaan ja tuntemaan yhteyttä toisiinsa. Yhteinen pohja olisi vaikea saavuttaa, jos lähes kaikista asioista oltaisiin eri mieltä. Tässä tapauksessa keskustelijat eivät jakaisi yhteisiä olettamuksia ja uskomuksia. Erimieliset ihmiset, jotka eivät pysty ymmärtämään toisiaan, tuskin pystyisivät kokemaan yhteisöllisyyttä. Tästä syystä tässä tutkielmassa yhteisen pohjan määrittäminen yhteisymmärrykseksi ymmärretään laajemmin kuin erimielisten ihmisten saavuttamaksi konsensukseksi.

Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan käsitteeseen liitetään edellä kuvailtujen määritelmien lisäksi myös vuorovaikutusosaaminen. Yhteinen pohja nähdään vuorovaikutusilmiönä, joka muodostuu keskusteluun osallistuvien vuorovaikutuksessa. Keskustelijoilla pitää olla jaettava tietoa sekä vuorovaikutusosaamista, jotta he pystyvät jakamaan merkityksiä ja rakentamaan ja ylläpitämään yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa. Yhteinen pohja voi siis tässä tutkielmassa kuvata vuorovaikutustilanteesta riippuen yhteisten merkitysten luomista, mutta myös yhdessä rakentamista ja yhteisymmärryksen saavuttamista. Tästä syystä päädyin kääntämään *common groundin* yhteiseksi pohjaksi, koska katson, että tällä käännoksellä pystyn parhaiten kuvaamaan tutkielmani moniulotteista vuorovaikutusilmiötä.

3.2 Yhteinen pohja ja jaettu tieto

Yhteisen pohjan käsitettä on tiettävästi tutkittu ensimmäisenä kielitieteissä, jolloin käsite ymmärrettiin verrattain yksiselitteisesti. Käsitteellä viitattiin tiedon jakamiseen keskustelussa. Stalnaker (1978) esitti ensimmäisenä termin yhteinen pohja, mutta hän uskoo, että termi, jolla silloin ilmaistiin keskusteluun osallistuvien jakamaa pohjatietoa, on lähtöisin 50-luvulta. Grice (1957) julkaisemassa artikkelissa *Meaning* ei määritellä tai selitetä yhteisen pohjan termiä, mutta Stalnakerin (1978) mukaan Grice (1957) kuvaili luennoillaan tiettyjä väittämiä yhteiseksi pohjaksi. Grice (1957), kuten myös myöhemmin Clarkin ja Brennanin (1991) mukaan, kun puhujat tarkoittavat jotain, he toimivat oletuksella, että heidän tarkoituksensa ovat vastavuoroisesti tunnustettuja. Stalnakerin (1978) mukaan tämä ajatus johtaa käsitteeseen yhteisestä pohjasta eli molemminpuolisesti tunnustetusta jaetusta tiedosta vuorovaikutustilanteessa.

(Stalnaker, 2002, 704.) Esimerkiksi kun ihmiset osallistuvat päivällisille ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään, he olettavat, että muut pystyvät ymmärtämään, mitä he viestivät heille. Jos päivällisillä joku kysyy: ”Juotko kahvisi mustana?”, kysyjä olettaa, että toisenkin osallistujan mielestä on yleistä tietoa, että kahvin joukkoon laitetaan usein maitoa.

Yhteisen pohjan voisi siis yksinkertaisesti määritellä jaetusta tiedosta muodostuvaksi yhteisymmärrykseksi vuorovaikutuksessa. Määritelmä supistaisi käsittä kuitenkin liikaa eikä ilmentäisi käsitteen muita ulottuvuuksia. Yhteisen pohjan saavuttaakseen ihmistenhän täytyy ymmärtää toisiaan, joten jaettu tieto on tärkeä osa yhteistä pohjaa. Clark ja Brennan (1991, 127–128) esittivät 90-luvulla käsitteen pohjustus (*grounding*), jota voidaan pitää yhteisen pohjan perustana. Heidän mukaansa ei riitä, että lähettää viestin. Meidän pitää myös varmistua, että vastaanottajat ymmärtävät sanoman, kuten se on tarkoitettu. Clarkin ja Brennanin (1991) mukaan tarvitaan paljon jaettua tietoa, jotta ihmiset voivat pohjustaa yhteistä vuorovaikutustaan. Heidän mukaansa vuorovaikutuksen pohjustaminen edellyttää toisen ymmärtämistä eli vuorovaikutus pohjustuu (*ground*) yhteisestä tiedosta, uskomuksista ja olettamuksista. Kun ihmiset keskustelevat toistensa kanssa, heidän täytyy sovittaa puhuttu sisältö ja vuorovaikutustilanne yhteen. Esimerkiksi ironia ja sarkasmi voivat olla hankalasti tulkittavissa pelkistä sanoista. Niitä pystyy ymmärtämään vuorovaikutuksen kontekstista. Toisen ilmeet ja eleet tai vuorovaikutustilanne saattavat paljastaa, jos kommenttia ei ole tarkoitettu ymmärrettäväksi kirjaimellisesti.

Clarkin ja Brennanin (1991, 129–130) mukaan vuorovaikutukseen osallistuvat yrittävätkin vahvistaa erilaisin keinoin, että ovat ymmärtäneet sanoman. Yksi keino on jatkaa toisen lausetta. Jos päivällisille osallistunut henkilö on esimerkiksi keskustellut työssään kohtaamista tietoteknisistä haasteista, toinen osallistuja voi jatkaa lausetta kertomalla, kuinka tietotekniikka sekä helpottaa että hankaloittaa arkea. Näin osallistuja ilmaisee kuulleensa, että aiheena on tietotekniikka ja että hän on ymmärtänyt sanoman. Toista ei voi kuitenkaan aina ymmärtää täysin. Ihmisillä on tapana olettaa, että keskustelukumppani ymmärtää sanoman, kuten se on tarkoitettu ymmärrettäväksi. Clarkin ja Brennanin (1991, 128–132) mukaan vuorovaikutuksen pohjustus on kollektiivinen prosessi, jolla vuorovaikutukseen osallistuvat yrittävät saavuttaa keskinäisen ymmärryksen. Ihmiset etsivät vuorovaikutustilanteissa vihjeitä vuorovaikutuksen pohjustumisesta eli keskinäisen ymmärryksen löytymisestä myös muiden vahvistusten muodossa. Vahvistuksia ovat esimerkiksi sanalliset vihjeet, kuten *oho*, *vau*, *aivan*, *juu* sekä ilmeet

ja eleet, kuten nyökkäily. Clarkin ja Brennanin (1991) mukaan negatiiviset todisteet ovat sel-laisia, joista käy ilmi, että toinen on kuullut tai ymmärtänyt sanotun väärin. Kun negatiivinen todiste on havaittu, asian voi yrittää korjata esimerkiksi käyttämällä vaihtoehtoisia ilmauksia. Keskustelija voi esimerkiksi puhua Tori-kaupoista, jolla hän tarkoittaa tavaran myymistä Tori-nimisessä sovelluksessa. Keskustelukumppani vastaa päivittelemällä, kuinka hän ei pystyisi olemaan torikauppias sateessa ja pakkasessa. Tämä on negatiivinen todiste, joka kertoo, että kuulija on ymmärtänyt sanotun väärin. Esimerkissä negatiivinen todiste voi myös kertoa siitä, että keskustelijoilla ei ole jaettua tietoa. Toinen osallistuja ei välttämättä ole koskaan kuullut Tori-sovelluksesta eli ei lähtökohtaisesti tiedä, mistä puhutaan. Positiivisista todisteista käy ilmi, että toinen on ymmärtänyt sanoman. Tämä ilmenee sanoman toistamisen lisäksi esimer-kiksi vuorovaikutustilanteeseen keskittymisenä, jonka voi toisesta päätellä muun muassa kat-sekontaktin ylläpitämisenä. (Clark & Brennan, 1991, 132–133.) Tässä tutkielmassa analysoi-daan kuitenkin vain verbaalista viestintää, kuten keskustelijoiden puheenvuoroja. Kuten edellä on kerrottu, keskusteluun osallistuminen edellyttää toisen puhujan ymmärtämistä. Clarkin ja Brennanin (1991, 134) mukaan myös vuoropuhelu eli puheenvuorojen vaihtuminen puhujien välillä on positiivinen todiste.

Yhteinen pohja liitetään jaettuun tietoon myös monissa sosiaalipsykologian tutkimuksissa. Fastin ym. (2009, 904) sekä Wittenbaumin ym. (1999, 967) mukaan ihmisillä on taipumus jakaa asioita, jotka ovat kaikille entuudestaan tuttuja, koska ne yhdistävät heitä muiden kanssa. Jae-tulla tiedolla on sosiaalista arvoa ryhmässä, ja jaettu tieto synnyttää yhteisen pohjan. Yhteisen pohjan saavutettuaan ryhmän jäsenet voivat paremmin ymmärtää toisiaan ja kokea yhteyttä (Wittenbaum ym., 1999, 967). Fastin ym. (2009, 905) mukaan jaettu tieto korostuu keskuste-luissa todennäköisemmin siksi, että silloin on enemmän ihmisiä, jotka voivat ottaa osaa kes-kusteluun, ja Wittenbaumin ym. (1999, 967) mukaan myös siksi, että kyseisestä aiheesta syn-tyy keskustelua. Molemmissa tutkimuksissa havaittiin, että osallistujat myös toistavat keskus-telussa jo jaettua tietoa enemmän kuin uutta tietoa.

Fast ym. (2009, 904–905) tutkivat yhteistä pohjaa ja kulttuurista merkittävyyttä. Heidän mu-kaansa edellä mainitut seikat selittävät, miksi hyvin tunnetut ideat, käytännöt ja ihmiset säi-lyttävät kulttuurisen merkittävyytensä, vaikka yhtä hyviä tai parempia vaihtoehtoja olisi ole-massa. Esimerkiksi tunnettu teoria saa enemmän kannatusta kuin yhtä hyvä, mutta vähem-

män tunnettu teoria, ja tunnetusta urheilijasta puhutaan enemmän kuin paremmin pärjänneestä tuntemattomasta urheilijasta. Heidän tutkimuksensa mukaan ihmiset haluavat saavuttaa yhteisen pohjan, koska se lisää tunnetta sosiaalisesta yhteydestä, saa oman olon tuntuun paremmalta sekä lisää itsetuottamusta siitä, että keskustelun aihe on hyvä ja oikein valittu. Fastin ym. (2009) tutkimuksen pohjalta voisi ymmärtää, että ihmisillä olisi hyvä olla jo lähtökohtaisesti jaettua tietoa, jotta yhteinen pohja syntyy helpommin tai sitten keskustella niin yleisistä aiheista, että ne ovat kaikille tuttuja. Tässä tutkimuksessa halutaan selvittää, millaisilla aiheilla toisilleen vieraat ja eri kulttuuritaustasta olevat henkilöt löytävät jotain yhteistä.

Sperberin ja Wilsonin (1986) näkemyksen mukaan ei voida puhua jaetusta tiedosta, vaan yhteinen pohja muodostuu jaetuista oletuksista. Keskustelun osapuolilla ei voi koskaan olla täyttä varmuutta toistensa tiedoista ja uskomuksista. Heidän mukaansa yhteisen tiedon pitää olla varmaa tai muuten sitä ei ole. Ja koska täyttä varmuutta ei voi koskaan olla, yhteistä tietoaakaan ei ole. Yhteisen pohjan muodostaa vain oletukset, joita keskustelun osapuolilla voi olla toistensa oletuksista. (Jucker & Smith, 1996, 2.) Esimerkiksi päivällisille osallistuva olettaa, että toinen keskustelija olettaa päivällisten alkavan kaikkien esittelyllä. Näin ollen heillä on jaettu oletus.

Juckerin ja Smithin (1996, 2) mukaan termi yhteinen pohja viittaa oletuksiin, joita molemmat keskustelun osapuolet jakavat, ja joiden he olettavan olevan yhteisesti jaettuja. Heidän mukaansa yhteisestä kulttuurista tulevilla ihmisillä yhteinen pohja muodostuu kulttuurisesti jaetuista asioista. Päivällisillä esimerkiksi oletetaan, että samasta kulttuurista tulevat ihmiset kuuluvat samaan sosiokulttuuriseen ryhmään. Jos päivällisille osallistuva puhuu karjalanpiirakoista, hän olettaa, että toinen tietää mistä ruuasta ja ylipäättään mistä asiasta on kyse, koska he jakavat yhteisen kulttuurin.

Yhteinen pohja voidaan siis nähdä keskustelun kontekstia ohjaavana molemminpuolisena tietona, oletuksina ja ymmärryksenä. Yhteisen pohjan saavuttaakseen ihmisten täytyy ymmärtää sekä kuunnella toisiaan. Vuorovaikutuksessa pitää viestiä toisille esimerkiksi sanoin tai elein, että on ymmärtänyt sanoman sekä samalla havainnoida toisten viestejä. Vaikka jaetun pohjan saavuttamiseksi tarvitaan paljon yhteistä tietoa, se ei vielä riitä. Myös sanottu pitää osata yhdistää vuorovaikutuksen kontekstiin, jotta sen merkityksen ymmärtää.

3.3 Yhteinen pohja ja yhteisten merkitysten luominen

Toinen tärkeä yhteisen pohjan rakennusaine on yhteisten merkitysten luominen vuorovaikutuksessa. Ihmisten sosiaalinen todellisuus syntyy vuorovaikutuksen kautta. Esimerkiksi ihmis-suhteet, yhteisöt ja kulttuurit luovat sosiaalisen maailmamme. Ihmiset rakentavat omaa sosiaalista todellisuuttaan keskusteluissa, ja sanat ja sanonnat muovaavat tätä maailmaa. Kieli on siis suurin yksittäinen työkalu sosiaalisen todellisuuden luomisessa. (Littlejohn & Foss, 2011, 210–215.) Esimerkiksi idiomit eli sanonnat ovat vuorovaikutuksessa merkityksiä, jotka eivät käänny vieraille kielelle ilman, että merkitys muuttuu. Ei siis ole yhdentekevää, mitä sanoja ja sanontoja keskusteluissa käytetään, jos on tarkoitus muodostaa yhteinen pohja, joka edellyttää molemminpuolista ymmärrystä. Tämä seikka korostuu, kun vuorovaikutukseen osallistuu toisilleen vieraita ihmisiä, joilla on eri äidinkieli ja eri kulttuuritausta. Yhteisiä merkityksiä voi silti luoda jo ensimmäisellä tapaamiskerralla. Päivällisille osallistuvat ihmiset jakavat yhteisen kokemuksen virtuaalisesta päivällisestä vieraiden kesken. Tutkimustilanne voi toimia lähtökohtana sellaisten merkitysten luomiseen, jotka vain toiset osallistujat ymmärtävät.

Paulus (2009, 227–245) tutki yhteisen pohjan näkökulmasta, millaisia puheenaiheita verkkokoulutukseen osallistuvat opiskelijat käyttävät niin sanotuissa vapaamuotoisissa keskusteluissa (*of-topic conversations*), joissa he eivät puhu suoraan opiskeluun liittyvistä asioista. Tutkimuksessa analysoitiin yliopisto-opiskelijoista muodostettuja pienryhmiä. Kun opiskelijat puhuivat opiskeluaiheen ulkopuolisista asioista, he puhuivat aiheista, joilla he viestivät kohteliaisuutta, ryhmän yhteenkuuluvuutta ja muita sosiaalisuutta ilmentäviä puheenaiheita, kuten vitsailua ja small talkia. Yleisin puheenaihe oli logistiikka, jolla tutkimuksen viitekehäyksessä tarkoitettiin kurssin suorittamiseen liittyviä puheenaiheita, kuten esimerkiksi miten ryhmätyön työnjako toteutetaan. Kolmas puheenaihe oli teknologiset huolet, joita olivat esimerkiksi puheenaiheet opetuksessa käytetystä alustasta. Pauluksen (2009, 241) mukaan ryhmät muodostivat yhteisen pohjan reagoimalla selkeästi ja viestimällä vastuullisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentavasti. Tutkimuksessa puheenaiheet käsittelivät kuitenkin suurelta osin opiskelua, vaikka ne käytiin opiskelijoiden vapaa-ajalla teknologiavälitteisenä vuorovaikutuksena, kuten esimerkiksi erilaisia pikaviestiohjelmaa hyödyntäen. Tämä saattaa johtua siitä, että tehtäväkeskeisissä ryhmissä, kuten opiskelijaryhmissä, osallistujien voi olla vaikeaa unohtaa roolejaan eli sitä, mikä heitä yhdistää lähtökohtaisesti. Myös Bales (1950, 1999) on ajan saatossa huomannut, että ryhmät muodostavat enemmän tehtävään liittyviä viestejä kuin relationaalisia viestejä

(Keyton & Beck, 2009, 15). Tässä tutkielmassa onkin aiheellista analysoida, millaisia puheenaihteita osallistujat käyttävät, koska ryhmän tehtävän voidaan katsoa olevan sosiaalinen. Puheenaiheilla luodaan yhteisiä merkityksiä vuorovaikutuksessa, joten yhteisen pohjan muodostamista tutkittaessa on tärkeää tutkia myös puheenaihteita. Puheenaihteita analysoimalla voidaan saada selville, millaisilla puheenaiheilla yhteisen pohjan muodostaminen on todennäköistä sekä millaisia merkityksiä ryhmän jäsenet luovat puheenaiheista.

Yoshihisan (2014, 84) mukaan yhteinen pohja on joukko merkityksiä, jotka vuorovaikutukseen osallistuvat tuntevat, uskovat, olettavat tai pitävät itsestään selvinä. Yhteisen pohjan luovat merkitykset eivät ole vain osallistujien yhteisiä, vaan ne myös hyväksytään, tai pidetään itsestään selvänä, että ne jaetaan osallistujien kesken. Toisin sanoen ne edellyttävät molemminpuolista ymmärrystä ja hyväksymistä. Myös Stalnakerin (2002, 716) mukaan yhteisen pohjan muodostamiseen ei riitä, että jaetaan yleisiä ja molemminpuolisia uskomuksia eli mitä puhuja olettaa uskomusten olevan. Hänen mukaansa uskomisen sijaan yhteinen pohja pitäisi määrittellä hyväksymisen mukaan eli hyväksyykö keskustelun osapuoli, että sanottu on totta. Vastanottajan reaktio luo tiedosta yhteisen pohjan.

Yhteinen pohja ei siis synny automaattisesti, vaikka keskustelun osapuolet jakaisivat yhteistä tietoa, jos he tulkitsevat tai ymmärtävät tiedon eri lailla. Jos päivällisillä esimerkiksi keskusteltaisiin automerkeistä ja toinen osallistuja sanoisi, että Volvo on luotettavin automerkki, yhteistä pohjaa ei syntyisi tästä puheenaiheesta, jos toinen keskustelun osapuoli ei hyväksy, että sanottu on totta. Esimerkissä pitäisi myös pohtia, määrittelevätkö osallistujat käsitteen *luotettava* samalla lailla eli liittävätkö he siihen yhteisesti jaettuja merkityksiä. Yoshihisan (2014) määritelmään liitetty merkitysten pitäminen itsestään selvänä voi olla ongelmallista. Monet väärinymmärrykset syntyvät, kun ihmiset olettavat, että keskustelun toinen osapuoli ymmärtää merkitykset samoin kuin hän. Jos esimerkiksi puhutaan vanhasta työntekijästä, toinen voi liittää termiin positiivisia merkityksiä. Hän voi ajatella, että puhuja tarkoittaa, että työntekijä on ollut kauan ammatissaan, joten hän osaa työnsä hyvin ja on sitoutunut työhönsä. Tai hän voi ajatella, että toinen tarkoittaa fyysisesti vanhaa työntekijää, joka ei ehkä ikänsä puolesta enää suoriudu työstään yhtä hyvin kuin ennen. Itsestään selvät merkitykset saattavatkin viitata merkityksiin, jotka ovat yleisesti tunnettuja.

3.4 Yhdessä rakentaminen

Viestinnän alan tutkimuksissa on yhtäläisyyksiä Clarkin ja Brennanin (1991) tutkimustuloksiin, mutta yhteinen tieto ei yksistään riitä yhteisen pohjan muodostamiseen. Kérin (2016, 29–32) tutkimuksessa jaetulla tiedolla on kuitenkin merkitystä yhteisen pohjan syntymiselle. Hän on tutkinut yhteistä pohjaa opetuskontekstissa. Tutkimuksen aineistona on muodollisia ja koulun ulkopuolisia opetustilanteita, joita tutkija seurasi kahden vuoden ajan. Artikkelin mukaan opettaminen nähdään yhteisen tiedon rakentamisena, ja sitä analysoidaan muun muassa yhteisen pohjan kautta. Tutkimuksen viitekehyksessä yhteinen pohja määritellään seuraavasti: mikä tahansa vuorovaikutuksen osa, joko olemassa oleva tai tilanteessa syntynyt, saattaa muodostua perustaksi osallistujien kokemalle yhteisöllisyydelle sekä mikä tahansa vuorovaikutustilanteen osa-alue, jota osallistujat voivat käyttää yhteisenä lähtökohtana rakentaessaan yhteistä tietoa. Kérin (2016) tutkimuksessa yhteinen pohja on siis yhteisymmärrys tai koettu yhteisöllisyys, jota rakennetaan yhdessä vuorovaikutuksessa. On myös todennäköistä, että tutkimuksen osallistujat olivat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Tässä tutkielmassa osallistujat tapaavat vain kerran, joten yhteisöllisyyttä pitäisi alkaa rakentaa tutustumisen alkuvaiheessa. Uusiin ihmisiin tutustuminen on asteittainen prosessi. Lyhyessä ja kerta-luonteisessa tapaamisessa voi olla todennäköisempää, että yhteistä pohjaa kuvaa enemmän yhteisymmärryksen saavuttaminen kuin koettu yhteisöllisyys.

Myös Mäkitalo ym. (2002, 247–265) tutkivat yhteistä pohjaa opetuskontekstissa. Heidän mukaansa yhteisen pohjan muodostaminen ja sen säilyttäminen on tärkeää oppimistilanteessa, jotta ryhmät saavuttavat tehokkaasti oppimistavoitteensa. He tutkivat 68 opettajaksi opiskelevan ja seitsemän mentorin keskusteluja kahdeksan viikon ajan. He havaitsivat, että osallistujien oli käytettävä kyseenalaistamisen ja neuvottelemisen strategioita. Osallistujien piti käyttää positiivisia todisteita, joilla he osoittivat ymmärtävänsä toisiansa. Positiivisilla todisteilla osoitettiin myös, että haluaa jatkaa keskustelua. Osallistujien piti lisäksi antaa toisilleen kannustavaa palautetta, jotta he muodostivat yhteisen pohjan. Mäkitalo ym. (2002) huomasi- vat, että edellä kuvattuja strategioita käytettiin enemmän syvemmissä keskusteluissa, mikä voisi viitata siihen, että yhteisen pohjan rakentamiseen liittyy myös kognitiivinen sitoutumi- nen. Voidaankin olettaa, että faattisella viestinnällä, jossa keskitytään hyvin pintapuoliseen viestintään puheenaiheiden tasolla, olisi vaikeampi rakentaa yhteistä pohjaa. Mäkitalon ym. (2002) tutkimuksessa osallistujilla on jo lähtökohtaisesti syvempi suhde, koska heitä yhdistää

sama oppiaine. He eivät myöskään oletusarvoisesti tapaa ensimmäistä kertaa. Tässä tutkielmassa analysoidaan, miten ensimmäistä kertaa tapaavat ihmiset muodostavat yhteisen pohjan, kuten millaisilla puheenaiheilla he alkavat rakentaa yhteistä pohjaa.

Yhteinen pohja voidaan määritellä myös alkutilanteeksi, joka ihmisillä on, mikäli heillä on paljon yhteistä jaettua tietoa. Yoshihisan (2014, 84) mukaan on mahdotonta keskustella, saati selittää monimutkaista ideaa toiselle ilman yhteistä pohjaa. Näin ollen yhteinen pohja ei synny vuorovaikutuksessa, vaan keskusteluun osallistujilla on jo lähtökohtaisesti yhteinen pohja. Myös Clarkin (1996, 100–106) mukaan ihmisillä voi olla jo lähtökohtaisesti jaettu yhteinen pohja (*communal common ground*). Hänen mukaansa jaettu yhteinen pohja perustuu johonkin lähtökohtaisesti yhdistävään tekijään, kuten yhteisiin kokemuksiin tai ominaisuuksiin. Esimerkiksi, jos päivällisille sattuisi osallistumaan opiskelijoita, juoksuharrastajia, italian kielen taitoisia tai suomalaisia, he muodostaisivat oman yhteisön ryhmän sisällä. Yhteisön jäsenillä on lähtökohtaisesti yhdistävä tekijä, jonka avulla he voivat luoda yhteisen pohjan.

Tässä tutkielmassa yhteistä pohjaa tutkitaan toisilleen vieraiden kesken. Juckerin ja Smithin (1996, 3) mukaan toisilleen tuntemattomilla ihmisillä on hyvin vähän jaettua pohjaa. Läheisillä ihmisillä, kuten perheenjäsenillä ja ystävillä on taas paljon yhteistä pohjaa, koska heillä on yhteisiä kokemuksia ja sen takia paljon jaettuja oletuksia. Ystävillä voi esimerkiksi olla yhteisiä merkityksiä tietyille sanoille, jotka tarkoittavat eri asiaa heille kuin muille ihmisille. Heillä on niin sanottuja sisäpiirin vitsejä, joiden merkitys on vain heidän yhteistä tietoa. Juckerin ja Smithin (1996) mukaan ihmisten täytyy määrittää, merkitsevätkö oletukset heille samaa asiaa. Ihmiset saattavat joutua muuttamaan näkökulmaansa, jotta he jakaisivat saman oletuksen. Jotta yhteinen pohja säilyisi myös läheisten ihmisten kesken, heidän täytyy välillä pystyä joustamaan uskomuksissaan ja oletuksissaan. Juckerin ja Smithin (1996) mukaan yhteinen pohja pitääkin jatkuvasti neuvotella uusiksi myös läheisissä ihmissuhteissa eli yhteinen pohja pitää rakentaa vuorovaikutuksessa.

Yoshihisan (2014, 84–87) mukaan yhteisellä pohjalla on eri tasoja. Yhteinen pohja on dynaaminen rakennelma, joka kasvaa sitä mukaa, kun ihmiset jakavat uutta tietoa eli luovat yhteisiä merkityksiä. Jokainen vuorovaikutustilanne alkaa osallistujien muodostamalla yhteisellä pohjalla, ja kun tilanne päättyy, se päättyy osallistujien saavuttamaan lopulliseen yhteiseen poh-

jaan. Yoshihisa (2014) nimittää tätä kontekstikohtaiseksi yhteiseksi pohjaksi, jonka yksilö muistaa ja vie eteenpäin seuraaviin vuorovaikutustilanteisiin. Tämä tieto voidaan yleistää muihin konteksteihin, ja se voi toimia yleisenä pohjana eli lähtötasona muille vuorovaikutustilanteille.

Yhteinen pohja on tässä tutkielmassa vuorovaikutusilmiö, jota rakennetaan yhdessä muiden kanssa. Yhteisellä pohjalla on eri tasoja riippuen siitä, kuinka paljon yhteistä tietoa vuorovaikutukseen osallistuvilla on. Aluksi yhteistä pohjaa voi olla vähän, mutta keskustelun edetessä myös näennäisesti erilaiset ihmiset voivat löytää yhdistäviä tekijöitä. Yhteisen pohjan tasoja ei kuitenkaan ole merkityksellistä tutkia tässä tutkielmassa, jossa vieraat ihmiset tapaavat lyhyesti ja ensimmäistä kertaa. Yhteistä pohjaa pitää kuitenkin ylläpitää vuorovaikutuksessa, jotta yhteinen pohja säilyisi. Tässä tutkielmassa analysoidaan, miten vieraat ihmiset ylläpitävät yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa. Hyvin erimieliset ihmiset eivät jousta mielipiteissään. Yhteisen pohjan ylläpitäminen edellyttää vuorovaikutusosaamista, kuten taitoa ja motivaatiota viestiä vuorovaikutussuhdetta rakentavasti, vaikka se joskus edellyttäisi omista mielipiteistä joustamista. Tämän tutkielman hyödyntämissä tutkimuksissa yhteisen pohjan käsitteeseen ei ole yhdistetty vuorovaikutusosaamista. Vuorovaikutusosaamista tarvitaan kuitenkin, jotta edellä esitetyt seikat, kuten uuden tiedon jakaminen ja positiivisten todisteiden esittäminen vuorovaikutuksessa, tehdään yhteistä pohjaa rakentavalla tavalla. Esimerkiksi uuden tiedon jakaminen ei yksistään muodosta yhteistä pohjaa, jos se ei ole relationaalisesti rakentavaa tietoa. Tieto, johon toinen voi samaistua tai tieto, joka syventää keskustelua, on erilaista tietoa, kuin esimerkiksi tieto, joka on itsestään selvää.

3.5 Yhteinen pohja ja vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutuksen näkökulmasta yhteisen pohjan syntyminen edellyttää vuorovaikutusosaamista. Horilan ja Valon (2016, 48) mukaan vuorovaikutusosaamisen käsite on monitulkintainen, mutta vakiintunein tapa määritellä vuorovaikutusosaaminen on käyttää Spitzbergin ja Cupachin (1984) mallia, jossa osaamisen katsotaan muodostuvan tiedosta, taidosta ja motivaatiosta. De Marchena ja Eigsti (2016, 43–44) tutkivat yhteistä pohjaa vertaamalla autismin kirjoon kuuluvien nuorten sekä tyyppillisesti kehittyneiden nuorten puheviestintää. Autismiin kirjoon kuuluvilla ihmisillä on vaikeuksia käyttää pragmaattista kieltä (*pragmatic language*). Pragmaattisen kielen käyttäminen edellyttää esimerkiksi taitoa vastavuoroisuuteen eli pu-

heenvuorojen vaihtamiseen, taitoa valita sanat keskustelukumppanin mukaan sekä ymmärrystä ja taitoa hyödyntää nonverbaalisia vihjeitä täydentämään puhetta. Pragmaattisen kielen käyttäminen koostuu näin ollen tiedosta, taidosta, mutta myös motivaatiosta. Keskustelijalla täytyy olla motivaatiota käyttää taitojaan sekä uskallusta ja halua osallistua keskusteluun. Pragmaattisen kielen käyttäminen on siis vuorovaikutusosaamista. Myös yhteinen pohja toisilleen vieraiden kesken muodostuu vuorovaikutusosaamisen komponenteista. Vuorovaikutusosaaminen ilmenee siinä, miten toisilleen vieraat ihmiset osaavat ja haluavat sovittaa tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla yhteen erilaiset taustansa, näkemyksensä ja aiemmat vuorovaikutuskokemuksensa niin, että vuorovaikutus on sujuvaa ja kaikki viihtyvät päivällisillä.

Keskustelijoiden vuorovaikutusosaaminen vaikuttaa vuorovaikutuksen laatuun. Yleisimmin tunnistetut kriteerit vuorovaikutuksen laatuun ovat tarkoituksenmukaisuus (*appropriateness*), tehokkuus (*effectiveness*) ja hyötysuhde (*efficiency*) (Spitzberg, 2015, 241). Tarkoituksenmukaisessa viestinnässä toiminta on sopivaa vuorovaikutustilanteeseen nähden. Päivällisillä ei siis kannata alkaa mainostaa Tupperware-astioita, jos tarkoitus on viettää aikaa yhdessä ja tutustua uusiin ihmisiin. Tehokas viestintä on sellaista, jossa vuorovaikutustilanteessa saavutetaan sille asetettuja tavoitteita ja toivottuja lopputuloksia. Päivällisillä toivottu lopputulos olisi esimerkiksi se, että kaikki viihtyvät ja keskustelu etenee luontevasti. Päivällisille osallistuvat henkilöt saattavat myös pohtia, oliko päivällisille osallistumisesta jotain hyötyä. Hyötyä voisi olla esimerkiksi uusien kontaktien luominen tai uuden kokemuksen saaminen.

De Marchenan ja Eigstin (2016, 43–44) mukaan keskustelun osapuolet mukauttavat viestintäänsä jakamansa tiedon perusteella saavuttaakseen yhteisen pohjan. Myös Goffmanin (1959) mukaan ihmiset sopeuttavat käyttäytymisensä sosiaaliseen tilanteeseen ja pyrkivät antamaan itsestään mahdollisimman suotuisan kuvan (Puroila, 2015, 107). Gilesin (1973, 161–168) mukaan ihmisille on ominaista mieltä itsensä kaltaisiin ihmisiin. Tämän vuoksi ihmiset mukauttavat puhetyyliään ja puheen sisältöä sopeutuakseen toistensa viestintään. Ihmiset mukauttavat viestintäänsä erityisesti niiden ihmisten viestintään, joiden hyväksyntää he toivovat. Viestintää mukautetaan myös siksi, että ryhmässä erotuttaisiin muista ja jotta ryhmäidentifikaatio vahvistuisi. Ihmiset pyrkivät viestinnän avulla lähentymään toistensa kanssa. He muuttavat viestintäkäyttäytymisensä mahdollisimman samankaltaiseksi esimerkiksi käyt-

tämällä samankaltaisia äänenpainoja, puhenopeutta, ilmeitä, eleitä ja esimerkiksi samankaltaisia puheilmajoukkoja, kuten slangisanoja tai murreilmauksia. Myös puheenaiheiden valinnalla voi mukauttaa viestintäänsä toisten kanssa, kuten yrittämällä löytää kaikkia yhdistäviä ja kaikille mielekkäitä puheenaiheita.

Viestinnän mukauttaminen edellyttää vuorovaikutusosaamista. Jos esimerkiksi päivällisille osallistuva henkilö huomaa, että toinen ei seuraa urheilua, hän mukauttaa viestintäänsä vaihtamalla puheenaihetta. Toinen henkilö, joka ei seuraa urheilua, saattaa myös haluta antaa itsestään suotuisan kuvan ja teeskennellä, että urheiluaihe kiinnostaa häntä. Viestintäänsä mukauttavalla ihmisellä täytyy siis olla tietoa, jotta hän osaa esimerkiksi keskustella päivällisillä toista osallistujaa kiinnostavasta aiheesta. Hänellä pitää olla taitoa valita sellaiset sanat, jota toinen keskustelija käyttäisi. Viestintäänsä mukauttavalla henkilöllä on myös oltava motivaatiota hakea toisen osallistujan hyväksyntää eli motivaatiota mukauttaa viestintäänsä. Päivällisten kaltaisessa vuorovaikutustilanteessa motivaatio voi syntyä relationaalisten tavoitteiden saavuttamisesta. Viestintää mukautetaan, jotta vieraat ja näennäisesti erilaiset ihmiset viihtyisivät yhdessä ja tuntuivat yhteenkuuluvuutta eroistaan huolimatta.

Autismin kirjon kuuluvia nuoria tutkineiden De Marchenan ja Eigstin (2016, 44–45) mukaan aiemmissa tutkimuksissa on osoitettu, että tyypillisesti kehittyneet ihmiset käyttävät vähemmän sanoja keskustelussa, kun heillä on yhteinen pohja. Esimerkkinä tutkijat esittelivät Kraussin ja Weinheimerin (1966) tutkimuksen, jossa tutkimukseen osallistujia pyydettiin kuvailemaan geometrisiä kuvioita toiselle osallistujalle. Aluksi tutkimushenkilöt kertoivat kuvioista esimerkiksi näin: *”Suorakulmio, jonka alla on kaksi kolmikulmaa, näyttää ihan pöydältä”*. Tutkimushenkilöt lyhensivät kuvailut kuitenkin nopeasti muotoon *”pöytä”* ja jatkoivat näin kuvailuja tutkimuksen edetessä. Toisin sanoen he viestivät tehokkaasti tehtäväkeskeisessä vuorovaikutustilanteessa. Tässä tutkielmassa vuorovaikutustilanteelle ei ole annettu mitään tehtävää. Päivällisillä jonkin asian kuvaileminen yhdellä sanalla ei välttämättä osoittaisi tehokasta vuorovaikutusta, vaan sen voisi tulkita kyvyttömyydeksi käyttää pragmaattista kieltä. De Marchenan ja Eigstin (2016) mukaan Kraussin ja Weinheimerin (1966) tutkimustulosta saattaa kuitenkin selittää Gricen (1979) teoria, jonka mukaan keskustelijoiden pitäisi tehdä puheenvuoroistaan mahdollisimman ytimekkäitä ja informatiivisia. Tällöin puheenvuorot tarjoavat riittävästi tietoa ilman, että puheenvuoro sisältää epäoleellista, asiaan kuulumatonta, tylsää ja keskittymistä häiritsevää puhetta. Päivällisillä taitava viestijä osaa käyttää puheenvuoronsa niin,

että sanojen määrän korvaa niiden laatu. Vuorovaikutustilanteessa ei siis riitä, että ihmisillä on yhteistä tietoa. Heidän täytyisi osata myös arvioida, kuinka paljon tietoa kannattaisi jakaa keskustelussa, jotta vuorovaikutus olisi laadukasta ja yhteinen pohja muodostuisi. Tässä tutkielmassa analysoidaan muun muassa, miten yhteinen pohja ilmenee osallistujien relationaalisessa vuorovaikutuksessa.

Spitzbergin (2015, 241) mukaan vuorovaikutuksen laatua voidaan tarkastella myös hyötysuhteen (*efficiency*) näkökulmasta, jolloin vuorovaikutukseen kuluva vaiva, kuten oman ajan jakaminen, pyritään minimoimaan suhteessa saatuihin hyötyihin. Spitzbergin (2015) mukaan hyötysuhteen näkökulma ei ole yhtä merkittävä päivällisten kaltaisissa sosiaalisissa tilanteissa kuin esimerkiksi kokouksissa. Tehtäväkeskeisissä vuorovaikutustilanteissa esimerkiksi aika on hyödyke, josta ihmiset eivät halua luopua turhaan tai ilman, että saisivat jotain vastineeksi. Yhteisen pohjan muodostuminen päivällisillä hyödyttää kuitenkin esimerkiksi niin, että niille varattu aika kuluu nopeammin ja viihtyisämmin kuin päivällisillä, joissa yhteinen pohja ei muodostu. Tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti käytetty aika saattaa myös vaikuttaa yhteisen pohjan syntymiseen. Hortonin ja Keysarin (1996, 91–117) kielitieteen tutkimuksesta kävi ilmi, että puheelle asetettu aikaraja vaikuttaa pragmaattisen kielen käyttöön negatiivisesti, joka taas vaikuttaa myös yhteisen pohjan syntymiseen negatiivisesti. Eli jos puheenvuorolle annetaan tiukka aikaraja, puhujan viestintä, kuten sanojen valinta kuulijan mukaan ja nonverbaalisen viestinnän käyttö, vähenee, jolloin yhteisen pohjan muodostuminen on epätodennäköisempää. Tässä tutkielmassa päivällisille oli varattu aikaa noin 90 minuuttia, joten yhteisen pohjan muodostamisella voidaan katsoa olevan aikaraja. Osallistujille ei kuitenkaan annettu tehtäväksi viihtyä yhdessä ja muodostaa yhteistä pohjaa, joten päivällisille varatun ajan ei pitäisi vaikuttaa pragmaattisen kielen käyttöön. Päivällisten kaltaisissa vuorovaikutustilanteissa yksittäisillä puheenvuoroilla ei ole aikarajaa. Jos osallistujilla on kuitenkin vuorovaikutustaitoa, he ymmärtävät, että puheenvuorojen olisi hyvä jakaantua tasaisesti. Jos puheenvuorot eivät jakaantuisi tasaisesti, osallistajat saattaisivat alkaa kompensoida päivällisille varattua aikaa. Osallistajat saattaisivat puhua omalla puheenvuorollaan lyhyesti ja käyttää faattista viestintää eli puhua lähinnä small talkia. Myös relationaalisten tavoitteiden saavuttaminen saattaisi selittää muiden osallistujien lyhyiden puheenvuorojen käytön. Osallistajat olisivat kohteliaita ja antaisivat puheliaan osallistujan puhua, ilman, että he esimerkiksi keskeyttäisivät puhujan tai

viestisivät, että puheenvuoroja voisi jakaa tasaisemmin. He siis haluaisivat säilyttää hyvän ryhmähengen eikä aiheuttaa mahdollisesti kiusallista tilannetta.

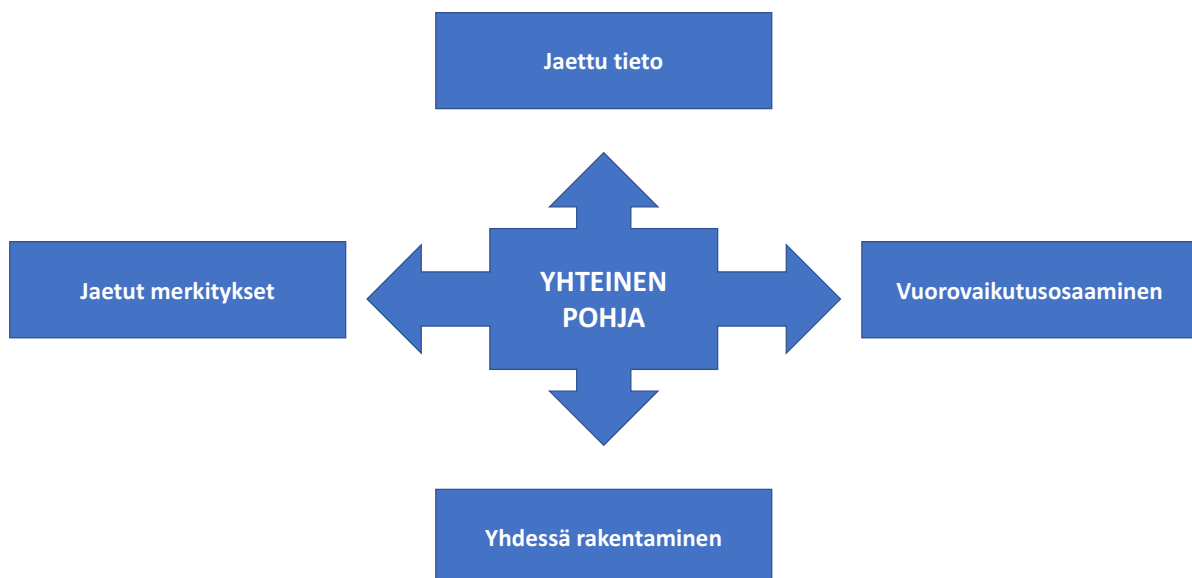
Voidaan olettaa, että toisilleen vieraat ihmiset yrittävät saavuttaa yhteisen pohjan relationaalisen viestinnän keinoin eli he viestivät niin, että heille syntyisi vuorovaikutussuhde. Valkonen (2003, 34) puhuu väitöskirjassaan relationaalisesta kompetenssista. Relationaalinen kompetenssi tarkoittaa taitoa luoda ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita. Käsitteellä voidaan tarkoittaa myös vuorovaikutustaitojen eli tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen toiminnan sekä viestintäkäyttäytymisen tulosten tarkastelua vuorovaikutussuhteen tasolla. Tällöin ei tarkastella viestivää yksilöä vaan viestintäsuhdetta. Tärkeää ei siis ole *kuka* ja *mitä* joku sanoo päivällisillä, vaan miten muut tulkitsevat sen, ja miten se rakentaa osallistujien vuorovaikutussuhdetta. Relationaalinen kompetenssi syntyy siis sosiaalisissa suhteissa viestijöiden yhteistyönä (Valkonen, 2003, 34).

Yhteisen pohjan muodostaminen vieraiden kesken edellyttää vuorovaikutusosaamista. Hyvät vuorovaikutustaidot omaava keskustelija osaa esimerkiksi lukea vuorovaikutustilannetta ja viestiä sen mukaisesti. Hän saattaa esimerkiksi mukauttaa viestintäänsä, jotta yhteinen pohja muodostuisi vieraiden kesken. Taitava viestijä voi esimerkiksi päätellä vuorovaikutustilanteen luonteen tai tavoitteen perusteella, jos vuorovaikutussuhteen rakentaminen on tärkeämpää kuin esimerkiksi puheenvuorojen jakaantuminen tasaisesti. Tässä tutkielmassa vuorovaikutusosaamisen kriteerit eli tieto, taito ja motivaatio nähdään edellytyksinä yhteisen pohjan muodostumiselle. Keskustelijoilla pitää olla tietoa viestiä yhteistä pohjaa rakentavasti eli heillä pitää esimerkiksi olla tietoa, millaisia puheenaiheita vieraiden ihmisten kanssa on soveliasta käyttää. Keskustelijoilla pitää olla taitoa viestiä niin, että yhteinen pohja säilyy vuorovaikutuksessa ja motivaatiota viestiä vuorovaikutussuhdetta rakentavasti.

3.6 Yhteenveto

Yhteistä pohjaa on tutkittu paljon viestinnän lähitieteissä, kuten kielitieteissä ja sosiaalipsykologiassa. Myös tämän tutkielman määritelmä pohjautuu näiden tieteiden määritelmään yhteisestä pohjasta, mutta sanojen merkityksen sijasta korostetaan vuorovaikutuksen merkitystä yhteisen pohjan muodostumisessa.

Yhteinen pohja nähdään tässä tutkielmassa vuorovaikutusilmiönä, jota kuvio 1 havainnollistaa. Jotta yhteinen pohja muodostuisi, keskustelun osallistujilla pitää olla tarpeeksi jaettua tietoa. Tietoa voi olla jo lähtökohtaisesti tai uutta tietoa pitää jakaa keskustelussa. Keskustelijoilla pitää olla myös kykyä ja motivaatiota jakaa tietoa niin, että he pystyvät luomaan yhteisiä merkityksiä, jotka kaikki osallistujat hyväksyvät ja ymmärtävät. Tiedon pitää siis olla merkityksellistä eikä irrallista, toisarvoista tai itsestään selvää tietoa. Heidän pitää myös osata viestiä suhteita rakentavasti, koska yhteistä pohjaa rakennetaan ja ylläpidetään vuorovaikutuksessa.

KUVIO 1: Jaetun pohjan muodostuminen vuorovaikutuksessa

Yhteinen pohja on dynaaminen rakennelma, jota rakennetaan vuorovaikutuksessa. Kaikki vuorovaikutustilanteet ovat erilaisia. Vuorovaikutukseen osallistuvilla saattaa olla lähtötilanteessa paljon jaettua tietoa eli heillä on jo lähtökohtaisesti yhteinen pohja, jota he alkavat yhdessä rakentaa vuorovaikutuksen edetessä. Voidaan olettaa, että esimerkiksi samasta kulttuurista tulevilla ihmisillä on jo lähtökohtaisesti yhteinen pohja, koska heillä on yhteistä tietoa, jota he jakavat kulttuurissaan. Jos keskusteluun osallistuvilla ei ole paljon lähtökohtaisesti jaettua tietoa, mutta heillä on vuorovaikutusosaamista, he pystyvät rakentamaan yhteisiä merkityksiä vuorovaikutuksen edetessä ja voivat muodostaa yhteisen pohjan. Kun yhteinen pohja on muodostettu, sen taso vaihtelee jaetun tiedon ja yhteisesti jaettujen merkitysten mukaan.

Tähän prosessiin vaikuttaa myös keskusteluun osallistuvien henkilöiden vuorovaikutusosaaminen.

Goffmanin (1959) mukaan vuorovaikutuksessa toimivien ihmisten minuus tai identiteetti koostuu monista keskenään erilaisista minuuksista. Yksilöllä on yhtä monta sosiaalista minää kuin on erilaisia ihmisryhmiä, joiden mielipiteistä hän välittää. Kaikissa ihmisyhteisöissä kaikkina aikoina on tarvittu kykyä tulla toimeen muiden ihmisten kanssa, työskennellä yhdessä ja sovitella riitoja. Moniarvoisessa, monikulttuurisessa, globalisoituvassa yhteiskunnassa vuorovaikutuksessa toimiminen on erityisen suuri haaste. Vuorovaikutuksessa tarvitaan yhteistä kieltä. (Puroila, 2015, 108, 117.) Yhteistä pohjaa voisi tässä tutkielmassa kuvata yhteisen kielen puhumiseksi vuorovaikutuksessa sekä vuorovaikutukseen osallistuvien kollektiiviseksi minuudeksi, joka syntyy tai on syntymättä vuorovaikutuksessa.

Yhteistä pohjaa on syytä tutkia viestinnän näkökulmasta, koska yhteinen pohja ei synny ilman vuorovaikutusta. Viestinnässä välitetään sanomia, tuotetaan merkityksiä ja rakennetaan yhteistä ymmärrystä. Sanoman merkitys syntyy, kun viestin vastaanottaja tulkitsee sen. (Gerlander & Poutiainen, 2009, 82.) Pelkät sanat ja niiden vaihtaminen ei riitä yhteisen pohjan muodostamiseen. Ihmisten pitää viestiä niin, että he tulevat ymmärretyiksi. Sanoilla voi olla yhtä monta merkitystä kuin sanoman vastaanottajia on. Vuorovaikutuksessa tuotetaan merkityksiä ja rakennetaan yhteistä todellisuutta. Jaetusta tiedosta tuotetaan yhteistä ymmärrystä, jonka ansiosta ihmiset pystyvät muodostamaan yhteisen pohjan vuorovaikutuksessa.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Ihmiset eivät voi välttyä vuorovaikutustilanteilta vieraiden ihmisten kanssa. Moninaisuus on kuitenkin läsnä tutummassakin seurassa. Moninaisuus saatetaan usein liittää vuorovaikutussuhteissa eroihin, jotka ovat ilmeisiä, kuten vuorovaikutukseen osallistuvien eri ikä, sukupuoli tai eri äidinkieli. Ihmiset tulevat kuitenkin jo lähtökohtaisesti erilaisista taustoista. Toinen on esimerkiksi kasvanut sisarusten kanssa ja toinen on ainoa lapsi. Ihmisille on kertynyt erilaisia kokemuksia, jotka ovat muovanneet ihmisten ajattelua. Esimerkiksi toisen lapsuudenkodissa keskusteltiin paljon, ja toisen kodissa opittiin vaikenemisen kulttuuri.

Vieraita ihmisiä kohdataan monissa eri tilanteissa. Vieraita ihmisiä tavataan työssä tai muissa virallisemmissä tilanteissa kuin myös vapaa-ajalla vähemmän muodollisissa tapahtumissa. Horilan ja Valon (2016, 47) mukaan erilaisissa ryhmissä toimiminen on tärkeä vuorovaikutustaito. Globalisaation ja teknologisoitumisen myötä vieraiden ihmisten kanssa pitäisi myös osata olla yhä enemmän vuorovaikutuksessa. Ihmiset hyödyntävät jo nyt sosiaalista mediaa ja erilaisia etäyhteyksiä vuorovaikutuksessa. Tulevaisuudessa erilaisia viestintävälineitä voi olla yhä enemmän. Tulevaisuuden työelämässä vuorovaikutustaidot korostuvat entisestään (Sitra, 2017, Työ 2040 -raportti), joten taito muodostaa yhteinen pohja on tärkeä vuorovaikutustaito. Työelämä saattaa muuttua esimerkiksi niin, että vakituisten työpaikkojen sijasta työntekijät myyvät työpanostaan eri organisaatioille, jolloin uusien ihmisten kohtaaminen lisääntyy. Myös teknologia saattaa korvata monia ammatteja. Ihmiset tekevät kuitenkin myös tulevaisuudessa työt, jotka eivät onnistu koneilta. Nämä työt ovat suurelta osin sellaisia, jotka edellyttävät vuorovaikutusosaamista. Työntekijä, joka osaa luoda välittömän ja mukavan ilmapiirin erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, työllistyy varmemmin kuin ihminen, jolla ei ole tietoa, taitoa ja motivaatiota vaikuttaa vuorovaikutustilanteen laatuun.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on analysoida ja kuvata, miten ihmiset, jotka eivät välttämättä lähtökohtaisesti jaa mitään yhteistä toistensa kanssa, löytävät yhteisen pohjan vuorovaikutuksessa. Tavoitteena on myös tutkia, millaisia yhdistäviä tekijöitä keskusteluissa ilmenee. Tästä tutkimusasetelmasta johdettiin tutkimusongelma, joka on: miten yhteinen pohja

rakentuu vuorovaikutuksessa toisilleen vieraiden kesken eli miten he löytävät jotain yhteistä päivällisillä? Tutkimusongelmaa lähdetään selvittämään neljän tutkimuskysymyksen avulla.

Vieraus ja moninaiset vuorovaikutussuhteet saattavat asettaa omat haasteensa vuorovaikutuksen onnistumiselle. Moninaisen ryhmän jäsenillä ei välttämättä ole lähtökohtaisesti mitään yhteistä, kuten esimerkiksi sama ikä, ammatti tai harrastus. Keskustelu ei ehkä ole yhtä luontevaa vieraiden kesken kuin tutussa seurassa. Ryhmän pitäisi kuitenkin osata toimia niin, että keskustelutilanne olisi kaikille mukava. Juckerin ja Smithin (1996, 3) mukaan toisilleen tuntemattomilla ihmisillä on hyvin vähän yhteistä pohjaa. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla halutaan saada selville, miten ja millaisilla keinoilla näennäisesti erilaiset ihmiset luovat keskusteluyhteyden toisiinsa eli miten he alkavat rakentaa yhteistä pohjaa päivällisillä. Tämän perusteella ensimmäiseksi tutkimuskysymykseksi muodostuu:

K1: Miten yhteistä pohjaa rakennetaan vuorovaikutuksessa vieraiden kesken?

Päivälliset, joihin osallistuu enemmän kuin kaksi henkilöä, voidaan katsoa olevan ryhmäviestintätilanne. Ryhmäviestinnän tutkimuksessa ryhmien tavoitteet jaetaan yleensä tehtäväkeskeisiin sekä relationaalisiin tavoitteisiin. Tehtäväkeskeisiä tavoitteita ovat esimerkiksi päätöksen tekeminen ja relationaalisia esimerkiksi tuen antaminen. (Horila & Valo, 2016, 48.) Tämän tutkielman kontekstina on virtuaalinen päivällinen, johon osallistuu toisilleen tuntemattomia ja näennäisesti erilaisia ihmisiä. He muodostavat neljän hengen ryhmän, josta neljäs henkilö on tutkija. Ryhmällä ei ole yhteistä historiaa, ryhmä ei kokoonnu uudestaan eikä ryhmälle ole asetettu mitään tiettyä tehtävää, muuta kuin viettää yhdessä noin 90 minuuttia ja halutessaan syödä päivällistä. Ryhmän tavoitteet ovat siis relationaalisia, kuten esimerkiksi tavoite löytää jotain yhteistä juteltavaa. Vieraassa seurassa saattaa olla hankalampaa keksiä puheenaiheita kuin tutussa seurassa. Tämän takia voidaan olettaa, että faattista viestintää käytetään enemmän kuin tutussa seurassa. Voidaan myös olettaa, että vieraat ihmiset välttelevät ja suosivat tiettyjä puheenaiheita, jotta relationaaliset tavoitteet, kuten hyvä ryhmähenki, säilyisi. Seuraavan tutkimuskysymyksen avulla halutaan saada tietoa, millaiset aiheet yhdistävät keskustelijoita eli millaisilla aiheilla muodostetaan yhteinen pohja. Toinen tutkimuskysymys on:

K2: Millaiset puheenaiheet yhdistävät keskustelijoita?

Clarkin ja Brennanin (1991, 130–132) mukaan ihmiset viestivät ymmärtäneensä sanoman esimerkiksi tilanteeseen sopivilla ilmeillä ja eleillä sekä vahvistussanomilla. Gilesin (1973, 161–168) mukaan ihmiset mukauttavat viestintäänsä esimerkiksi mukauttamalla puheilmaisuaan, koska he haluavat esimerkiksi muodostaa suhteita toisiinsa. Kolmannella tutkimuskysymyksellä on tarkoitus saada tietoa, miten yhteisen pohjan saavuttaminen ilmenee tutkimukseen osallistuvien vuorovaikutuksessa. Reagoivatko ihmiset sanomalla tai toimimalla jollain tavalla, kun he huomaavat jakavansa jotain yhteistä muiden kanssa? Tätä analysoidaan kolmannella tutkimuskysymyksellä, joka on:

K3: Miten keskustelussa reagoidaan, kun havaitaan jotain yhteistä?

Yoshihisan (2014, 84–87) mukaan yhteisellä pohjalla on eri tasoja. Yhteinen pohja on dynaaminen rakennelma, joka kasvaa sitä mukaa, kun ihmiset jakavat uutta tietoa eli luovat yhteisiä merkityksiä. Jokainen vuorovaikutustilanne alkaa osallistujien muodostamalla yhteisellä pohjalla, ja kun tilanne päättyy, se päättyy osallistujien saavuttamaan lopulliseen yhteiseen pohjaan. Lopuksi tutkitaan tilannetta, jossa toisilleen vieraat ihmiset ovat muodostaneet yhteisen pohjan. Viimeisellä tutkimuskysymyksellä halutaan tutkia, millaista vuorovaikutus on vieraiden kesken, kun yhteinen pohja löytyy. Vastausta etsitään, miten yhteistä pohjaa ylläpidetään keskustelussa eli millaisia keinoja osallistujat käyttävät, jotta yhteinen pohja säilyy vuorovaikutuksessa. Neljäs tutkimuskysymys on:

K4: Miten yhteistä pohjaa ylläpidetään vuorovaikutuksessa?

4.2 Osallistujat ja aineistonkeruu

Tässä tutkielmassa hyödynnettiin Koneen säätiön rahoittaman *Käy pöytäni vieras, naapuri-dialogia edistämässä* -tutkimushankkeessa kerätyn aineiston pseudonymisoituja litteraatteja eli aineisto oli tekstimuotoinen. Tutkimusaineisto oli kerätty elokuussa 2020, ja se koostui neljästä päivällisestä, jotka käytiin etänä Zoom-videoalustalla. Zoom on pikaviestintäohjelma, jossa voi pitää verkkokokouksia eri kokoisille ryhmille. Zoomia voi käyttää sekä tietokoneella että mobiililaitteella. Zoomin avulla voi jakaa oman näyttönsä, nettikameran kuvan sekä ääntä. Verkkotapaaminen on mahdollista tallentaa tietokoneversiossa.

Tutkimuksen osallistujat löydettiin ilmoituksilla, jotka julkaistiin sosiaalisessa mediassa, Tampereen yliopiston omissa kanavissa sekä eri organisaatioissa, joissa työskentelee maahanmuuttajia. Ilmoituksessa osallistujille kerrottiin, että tutkimuksessa voi tavata uusia ihmisiä ja osallistua monikulttuuriseen vuorovaikutukseen. Osallistujat allekirjoittivat suostumuksensa osallistua tutkimukseen ennen jokaista päivällistä. Allekirjoitetussa lomakkeessa he suostuivat pitämään kamerat ja mikrofonit auki koko päivällisen ajan sekä siihen, että päivälliset tallennetaan. Osallistujat saivat palkkioksi tutkimukseen osallistumisesta kaksi elokuvalippua.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 12, erilaisista taustoista tulevaa, 20–60-vuotiasta henkilöä. Kaikki osallistujat asuivat Suomessa, mutta he edustivat eri kansallisuuksia, ammatteja ja asuivat eri paikkakunnilla. Tutkimusryhmä oli siis moninainen, koska ryhmässä oli edustettuna eri kansallisuuksia, sukupuolia ja ammattiryhmiä. Lisäksi osallistujat olivat eri ikäisiä, heillä oli erilainen perhetausta ja niin edelleen.

Päivälliset kestivät noin 90 minuuttia ja niihin osallistui tutkija sekä kolme tutkimukseen osallistuvaa henkilöä. Päivälliset muodostettiin niin, että niihin osallistui eri väestöryhmien edustajia. Lisäksi jokaisessa ryhmässä, paitsi yhdessä, oli sekä miehiä että naisia sekä jokaisessa ryhmässä, paitsi yhdessä, oli eri ikäluokkaan kuuluvia henkilöitä. Osallistujat eivät tunteneet toisiaan entuudestaan. Päivälliskeskustelut käytiin englanniksi, paitsi yksi keskustelu käytiin suomeksi, koska kaikki osallistujat osasivat puhua suomea. Päivällisen nauttiminen ei ollut pakollista, mutta suurin osa oli varannut ruokaa päivällisille. Zoom-alustalla on mahdollista käyttää erilaisia reagoitipainikkeita, kuten peukutusta ja hymiöitä, ja osallistujia ei kielletty käyttämästä niitä. Millään neljästä päivällisestä ei kuitenkaan hyödynnetty näitä ominaisuuksia.

Päivällisille osallistuva tutkija toimi sitoutuneena tarkkailijana, *engaged observer* (Lindlof & Taylor 2011). Tutkija antoi vuorovaikutuksen kehittyä luonnollisesti vaikuttamatta siihen. Tutkija otti kuitenkin osaa vuorovaikutukseen esittämällä muutamia jatkokysymyksiä, kuten millaisia syitä osallistujilla oli ottaa osaa päivällisille, millaisia ajatuksia osallistujilla oli etätapaaamisesta verrattuna kasvokkaiseen tapaamiseen, millaisia ajatuksia osallistujilla oli ihmissuhteiden luomisesta ja millaisia empatiakokemuksia heillä oli pandemian aikana. Kysymyksiä aiheet valittiin edustamaan arkisia vuorovaikutusaiheita, ja kysymykset sopivat *Käy pöytäni vieras, naapuridialogia edistämässä* -tutkimushankkeen teoreettiseen käsitteeseen sekä illallisten virtuaaliseen kontekstiin.

4.3 Aineiston analyysi

Tämän tutkielman tieteenfilosofinen lähtökohta on fenomenologis-hermeneuttinen. Laineen (2018, 25–26) mukaan fenomenologis-hermeneuttisessa lähestymistavassa ovat keskeisiä kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet. Ihmisyksilöt rakentavat maailmaa, jossa he elävät. Maailma, jossa elämme, näyttäytyy meille merkityksinä. Tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita yhteisen pohjan rakentavista merkityksistä ja niiden yhteisöllisestä ja jaetusta luonteesta. Tutkielman tavoitteena on kuvata ja analysoida, miten toisilleen vieraiden ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa syntyy keskinäinen yhteys eli miten vieraat muodostavat yhteisen pohjan. Tutkimushankkeessa kerättyihin litteraatteihin oli kirjattu sanatarkasti osallistujien keskustelu. Lisäksi aineistoon oli kirjattu vuorovaikutustilanteesta ilmenneitä seikkoja, kuten puheessa pidettyjä taukoja, kesken jääneitä puheenvuoroja, päällekkäistä, hiljaista ja epäselvää puhetta sekä alleviivauksia osoittamaan erityisen painollista sanaa tai jaksoa. Koska litteraatit oli tehty videolle tallennetun vuorovaikutustilanteen pohjalta, litteraattiin merkittiin myös, jos jotkut sanat tai jaksot olivat jääneet epäselviksi. Lisäksi pois jääneet sanat, sanan osat ja jaksot olivat merkitty aineistoon. Aineisto mahdollisti merkityskokonaisuuksien muodostamisen. Merkityskokonaisuuksien etsintää ohjasivat tutkimusaineiston lisäksi tutkijan ymmärrys sekä tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset. Litteroitua aineistoa oli kaiken kaikkiaan 118 sivua pistekoolla 8, fontilla Verdana ja rivivälillä 1,5.

Tutkielma on laadullinen vuorovaikutusanalyysi. Tässä tutkielmassa vuorovaikutuksen analysoinnin tavoitteena on ymmärtää yhteisen pohjan muodostumista vuorovaikutuksessa. Vaikka tutkimustilanne oli järjestetty ja osallistujat olivat kutsuttu siihen, keskustelu oli autenttista eikä vuorovaikutusta manipuloitu esimerkiksi jakamalla osallistujille puheenvuoroja tai rooleja. Vuorovaikutusanalyysi sopii hyvin autenttisen keskustelun tutkimiseen, koska se perustuu aina havainnointiin (Valkonen & Laapotti 2011, 44), jota tässä tutkielmassa tehtiin litteroidusta aineistosta. Yhteinen pohja nähdään tässä tutkielmassa vuorovaikutusilmiönä, jossa jaetaan ja rakennetaan yhteisiä merkityksiä vuorovaikutuksessa. Tämän takia yhteistä pohjaa pystyy mielestäni parhaiten tutkimaan laadullisesti havainnoimalla. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tae ei ole yleinen vaatimus objektiivisuudesta vaan havainnon tulkitseminen ja sen tekeminen ymmärrettäväksi muille (Huhtinen & Tuominen, 2020, 287). Tähän vaikuttaa siis tutkijan ymmärrys tutkittavasta aiheesta sekä tutkimuksen rajaus. Vuorovaiku-

tus syntyy kielellisestä sekä nonverbaalisesta viestintäkäyttäytymisestä, mutta tässä tutkielmassa keskityttiin keskustelutilanteen verbaaliseen viestinnän havainnointiin. Jos vuorovaikutuksen analyysi kohdistuu verbaaliseen vuorovaikutukseen, tutkimukseen osallistuvia henkilöitä tarkastellaan vain puhujina tai kuulijoina, joten äänen ja kuuloaistin merkitys korostuu. Muut vuorovaikutuksessa käytettävät keinot, kuten liike, ilmeet, eleet, näköaisti ja tuntoaisti, jäävät analyysin ulkopuolelle. (Puroila, 2015, 112.) Tässä tutkielmassa havaintoja tehtiin myös edellisessä kappaleessa mainituista seikoista, kuten puheen keskeyttämisestä tai sanan painottamisesta.

Tämä tutkielma kuuluu interpersonaalisen viestinnän tutkimuskenttään, mutta tutkimusasetelman luonteen takia ryhmäviestintää ei voitu täysin sivuuttaa. Tämän takia havainnointia tehtiin yksilötason lisäksi myös hieman ryhmätasolla. Havainnointia ohjasi tutkimuskysymykset ja analyysiyksiköt, kuten merkityskokonaisuudet eli vuorovaikutuksessa havaitut teemat. Analyysiyksiköt määriteltiin aineistolähtöisesti, mutta tutkimuskysymykset rajasivat niiden lopullista valintaa tutkimukseen.

Käytin aineistoni analyysiin temaattista analyysia, koska se tarjoaa teoreettisesti joustavan työkalun laadullisen aineiston analysointiin. Temaattinen analyysi voi olla aineisto- tai teorialähtöistä (Braun & Clarke 2006, 83). Analysoin tutkielman litteroidun aineiston induktiivisesti eli aineistolähtöisesti, mutta lukemani tutkimuskirjallisuus kehysti tulkintojani. Tuomen ja Sarajärven (2018, 78, 103) mukaan temaattista analyysia ei ohjaa jokin teoria tai epistemologia, mutta analyysiin voidaan soveltaa varsin vapaasti monenlaisia teoreettisia ja epistemologisia lähtökohtia. Käytän temaattista analyysia tässä tutkielmassa Tuomen ja Sarajärven (2018) näkemyksen mukaan ikään kuin teknisenä mallina aineiston analyysissä.

Temaattisen analyysin tavoitteena on tunnistaa, analysoida ja raportoida aineistosta esille nousevia teemoja niin, että lukija saa käsityksen esimerkiksi hallitsevista tai tärkeistä teemoista (Braun & Clarke 2006, 83). Tuomen ja Sarajärven (2018, 103) mukaan termillä *teema* saatetaan viitata moniin merkityksiin, kuten analyysiyksikköön, kategoriaan, luokkaan, lajiin, asteeseen, prosessiin, strategiaan ja niin edelleen. Tässä tutkielmassa on tarkoitus teemojen kautta tuoda esiin jotain oleellista, joka nousee esiin aineistosta, joten temaattinen analyysi soveltuu mielestäni hyvin vuorovaikutuksen analysointiin. Analyysitapaan vaikutti myös tutkimusaiheeni, jolle oli vaikea löytää yhtä vakiintunutta viestinnän teoreettista kehystä, jonka

perusteella analyysin olisi voinut tehdä teorialähtöisesti. Braun ja Clarken (2006, 96–97) mukaan temaattisella analyysitavalla on mahdollista löytää ilmiöitä laajastakin aineistosta sekä havaita saman ilmiön sisällä sekä samankaltaisuuksia että eroavaisuuksia. Valitsin temaattisen analyysin myös siksi, että aineiston jäsentäminen teemoittelun avulla mahdollisti yhteisen pohjan ilmiöiden havaitsemisen laajasta keskusteluaineistosta sekä näiden ilmiöiden sisällä olevien samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien havaitsemisen ja analysoimisen.

Kuten edellä mainittiin, temaattinen analyysi tarjoaa joustavan tavan analysoida laadullista aineistoa. Tässä tutkielmassa analyysi aloitettiin käymällä jokainen keskustelu ensin läpi ja tekemällä muistiinpanoja. Sen jälkeen aineisto koodattiin tutkimuskysymysten perusteella. Tutkimuskysymysten pohjalta luotiin taulukkoja, joihin kirjattiin kyseessä olevaan tutkimuskysymykseen vastaavia aiheita, kuten lauseita, sanoja ja tutkijan huomioita. Tämän jälkeen taulukoihin kerätyt seikat pelkistettiin eli niistä muodostettiin alustavia teemoja. Esimerkiksi tutkimuskysymyksen numero kaksi ”Millaiset aiheet yhdistävät keskustelijoita?” kohdalla kirjattiin ensin sanoja, lauseita tai tutkijan huomioita, joita käytettiin, kun osallistujat alkoivat löytää jotain yhteistä. Seuraavaksi pohdittiin, mikä sanojen tai ilmausten suhde on toisiinsa ja tämän jälkeen aiheista muodostettiin teemoja, joiden katsottiin parhaiten kuvaavan puheenaiheita. Lopuksi kaikista puheenaiheista muodostettiin kaksi teemaa, jotka kuvaavat puheenaiheita yhteisen pohjan näkökulmasta. Braun ja Clarken (2006, 84) mukaan analyysissä voidaan kuvata sekä ilmeistä että piilevää sisältöä, mutta Tuomen ja Sarajärven (2018, 106) mukaan lopputulos on aina riippuvainen analysoijasta.

Taulukossa 1 on havainnollistettu, miten tutkimuskysymyksestä kaksi ”Millaiset aiheet yhdistävät keskustelijoita?” kerättiin ensin kaikki puheenaiheet taulukkoon ja sen jälkeen niistä muodostettiin aiheita kuvailevia teemoja. Lopuksi kaikkia puheenaiheita tarkasteltiin erikseen ja havaittiin kaksi pääteemaa, joiden avulla puheenaiheita pystyttiin parhaiten kuvailemaan yhteisen pohjan näkökulmasta. Esimerkissä on korostettu aiheita, joista tutkimukseen osallistuvat keskustelivat, kuten *autot*, *meikkaaminen*, *vaatteet* ja *suomalainen huonekalu*. Näistä aiheista esimerkissä luotiin ensin teema *kuluttaminen*. Taulukossa on myös korostettu joitain puheenaiheita, kuten *työ*, *opinnot*, *ruoka*, *musiikki* ja *eläimet*, jotka ovat esimerkkejä kaikkia puheenaiheita kuvaavasta teemasta *universaalit aiheet*.

TAULUKKO 1: Malliesimerkki erilaisten yhdistävien aiheiden koodaamisesta

Työ	Vaatteet	Zoom-alusta	Arjen askareet
Meikkaaminen	Samankaltaiset työt	Suomalainen huonekalu	Ystävät, ystäväpiiri
Lapset, lasten kasvatus	Helppo tutustua uusiin ihmisiin	Kulttuuriset erityispiirteet	Suomi, Suomen kulttuuri
Muulla kuin kotimaassa asuminen	Somekäyttäytyminen	Keskustelutilanne	Ruoka
Opinnot	Osaavat samaa kieltä	Musiikki	Zoom-päivällinen
Eläimet, lemmikit	Molemmille tuttu kaupunki	Yhteinen mielipide asiasta X	Matkustaminen
Sama harrastus	Vieraan kielen käyttäminen	Autot	Luonteenpiirteet
Ulkomaalaisuus	Korona-arki	Vieraan kielen opettelu	Suomen talvet

Toinen yhdistäviä puheenaiheita kuvaava pääteema sekä muita aineiston teemoja esitetään seuraavassa luvussa eli tulosluvussa.

4.4 Eettinen pohdinta

Tämä tutkielma on tehty hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen eli työssä on noudatettu rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten käsittelemisessä, esittämisessä ja niiden arvioinnissa. Toisilta lainatut tiedot ovat merkitty asianmukaisesti. (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012.) Tässä tutkielmassa yhteistä pohjaa tutkittiin hyödyntämällä Koneen säätiön rahoittaman *Käy pöytäni vieras, naapuridialogia edistämässä* -tutkimushankkeessa kerättyä aineistoa. Tutkimukseen osallistuvat henkilöt löydettiin ilmoituksilla, joten osallistuminen tutkimukseen oli täysin vapaaehtoista. Osallistujat allekirjoittivat suostuksensa osallistua tutkimukseen ennen jokaista päivällistä. Allekirjoitetussa lomakkeessa he suostuivat myös siihen, että tutkimuksessa hyödynnettiin ääntä ja kuvaa ja että tutkimus tallennettiin. Kaikki osallistujat olivat täysi-ikäisiä.

Tässä tutkielmassa ei tutkimuseettisistä syistä hyödynnetty päivällisten tallenteita, jotta osallistujien anonymiteetti ei vaarantuisi. Tässä tutkielmassa analysoitiin aineiston pseudonymisoituja litteraatteja. Pseudonymisointi suojaa tutkittavan henkilön identiteettiä. Tutkittavien nimet, asuinpaikkakunta ja muut tiedot, joista henkilön voisi tunnistaa korvattiin koodeilla, jotta henkilö ei ole enää tunnistettavissa (Ks. Tietoarkiston verkkosivut). Erisnimet, paikkakunnat, maan nimet, kielet ynnä muut tunnistetiedot olivat korvattu "X" tai kirjoitettu esimerkiksi "Paikkakunta", "Kieli" tai "POISTO", jos useampi sana oli poistettu. Litteroitu aineisto säilytettiin salasanasuojatussa laitteessa eikä sitä näytetty tai luovutettu ulkopuolisille.

Tässä tutkielmassa on pyritty mahdollisimman kattavasti kuvaamaan, miten aineistosta esitetyt tulokset on saatu eli miten tiettyyn tulkintaan on päädytty. Tuloksia on selitetty tekstissä sekä esittämällä suoria lainauksia aineiston keskusteluista. Aineisto-otteilla lukijalle on haluttu havainnollistaa, miten aineistoa on tulkittu, jotta analyysi olisi mahdollisimman läpinäkyvä. Tämän tutkielman aineisto analysoitiin temaattisella analyysillä. Muodostin teemoja aineistolähtöisesti, mutta lukemani tutkimuskirjallisuus kehysti tulkintojani. Pyrin etsimään teemoja mahdollisimman perusteellisesti, jotta niiden kautta tutkielman kuvaamasta ilmiöstä piirtyisi lukijalle mahdollisimman kattava ja selkeä kuva. Tämä tutkielma on tehty laadullista tutkimusmenetelmää hyödyntäen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan asema, kuten mahdolliset ennakoasenteet ja uskomukset esimerkiksi tutkittavasta ilmiöstä täytyy tiedostaa. Saaranen-Kauppisen ja Puusniekan (2009, 24) mukaan kukaan ei voi irrottautua itsestään ja sulkea täysin pois omaa ajatteluaan. Tutkijan pitäisi kuitenkin aktiivisesti pyrkiä siihen, että omat asenteet ja uskomukset vaikuttaisivat mahdollisimman vähän tutkimukseen. Tiedostan, että täydellinen objektiivisuus ei ole mahdollista. Olen kuitenkin tässä tutkielmassa pyrkinyt siihen.

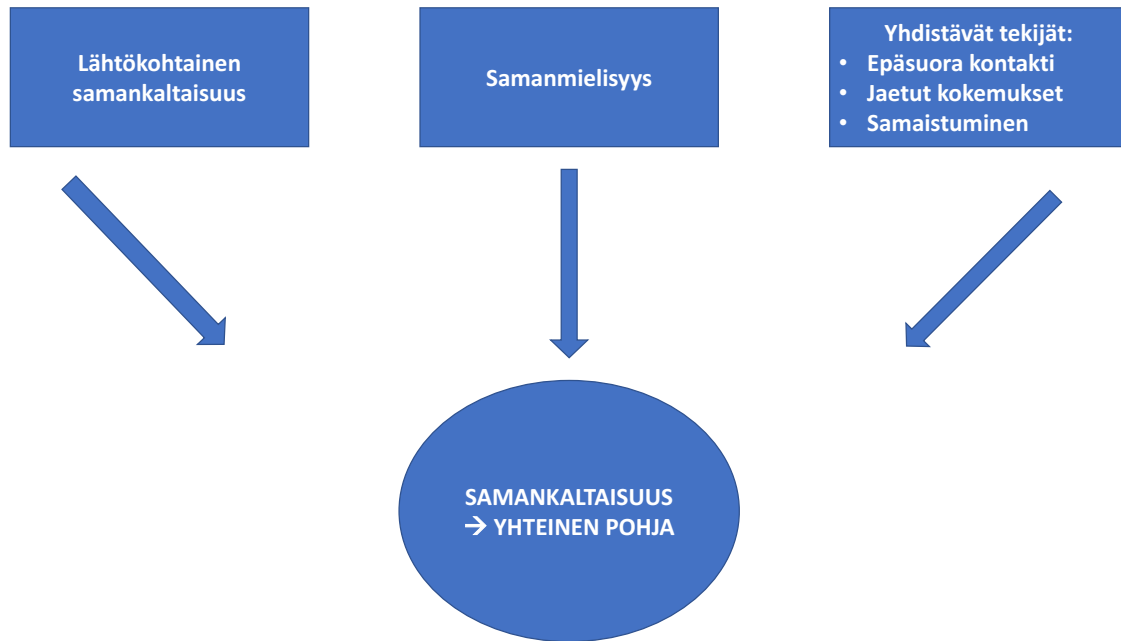
5 TULOKSET

5.1 Yhteisen pohjan rakentaminen

Yhteisen pohjan tutkiminen vieraiden kesken aloitettiin analysoimalla, millaisilla keinoilla osallistujat alkavat rakentaa yhteistä pohjaa. Toisilleen vieraat ja näennäisesti erilaiset ihmiset alkavat muodostaa yhteistä pohjaa tuomalla esiin samankaltaisuuttaan eli selvittämällä, mitä yhteistä heillä on toistensa kanssa. Aineiston keskustelujen pääpaino oli samankaltaisuuden korostamisessa erilaisilla tavoilla eikä erilaisuutta, kuten eri ikää tai sukupuolta, nostettu puheenaiheeksi, ellei sillä ollut yhteistä pohjaa rakentava tarkoitus. Esimerkiksi eräässä keskustelussa toinen osallistuja tuo ilmi, että hän on vanhempi kuin toinen osallistuja. Osallistuja kuitenkin viestii asiasta niin, että hän ymmärtää toisen osallistujan elämäntilannetta, koska on itsekin ollut aikoinaan samassa tilanteessa.

Samankaltaisuutta korostettiin monilla eri tavoilla. Samankaltaisuutta korostettiin olemalla samaa mieltä asioista, tai samankaltaisuutta oli jo lähtökohtaisesti jäsenien kesken. Samankaltaisuutta etsittiin toisista löytämällä erilaisia yhdistäviä tekijöitä, jotka olivat esimerkiksi konkreettisia asioita, kuten että kaikki olivat opiskelijoita, tai jaettuja kokemuksia, kuten kytkös samaan kaupunkiin.

Samankaltaisuus, jonka avulla yhteistä pohjaa aloitettiin rakentamaan vieraiden kesken, muodostui tämän tutkimuksen aineistossa kolmesta, kuviossa 2 esitetystä, pääteemasta. Teemat ovat: lähtökohtainen samankaltaisuus, samanmielisyys ja yhdistävät tekijät. Teemat eivät noudata mitään tiettyä esiintymisjärjestystä. Samankaltaisuutta saatettiin tuoda ensin esille samanmielisyytenä, ja sen jälkeen keskustelussa ilmeni, että molemmilla keskustelijoilla oli esimerkiksi lapsia. Kaikkia kolmea osa-aluetta ei myöskään vaadittu, jotta samankaltaisuus syntyi, tosin monet teemat esiintyivät rinnakkain. Esimerkiksi kahdella osallistujalla, joilla oli molemmilla lapsia ei välttämättä löytynyt keskustelun edetessä muita yhdistäviä tekijöitä. Äitiys oli kuitenkin lähtökohta, joka vahvisti tarpeeksi paljon heidän samankaltaisuuttaan, jotta yhteistä pohjaa pystyi alkaa rakentaa.

KUVIO 2: Yhteisen pohjan rakentuminen vieraiden kesken

Vaikka neljä tutkimusryhmää muodostuivat näennäisesti erilaisista ihmisistä, osalla oli jo lähtökohtaisesti yhdistäviä asioita muiden osallistujien kanssa. Lähtökohtaista samankaltaisuutta esiintyi osallistujien elämäntilanteissa tai elämäkokemuksissa eli heillä oli jaettua tietoa. Keskusteluissa kävi esimerkiksi ilmi, että kaikki ryhmän jäsenet olivat opiskelijoita, kahta ryhmän jäsentä yhdisti äitiys, kaikki ryhmän osallistujat olivat asuneet muualla kuin Suomessa, ja kaksi ryhmän jäsentä asuivat samassa kaupungissa. Osallistujilla oli siis yhteistä tietoa heitä yhdistävästä tekijästä, joten he jakoivat yhteisiä merkityksiä esimerkiksi opiskelijaelämästä. Aineistosta ilmeni myös, että osallistujat kertoivat verrattain aikaisessa vaiheessa, jos he kuuluivat johonkin ryhmään, kuten edellä mainittuihin opiskelijoihin tai jos heillä oli esimerkiksi lapsia.

Lähtökohtainen samankaltaisuus tässä tutkielmassa on siis piirre tai ominaisuus, joka henkilöllä on jo ennen päivälliskeskusteluun osallistumista. Piirre ei ole näkyvä, kuten esimerkiksi sama sukupuoli tai ikä, joten lähtökohtainen samankaltaisuus tulee ilmi vuorovaikutuksessa, kuten muutkin samankaltaisuutta rakentavat teemat. Lähtökohtainen samankaltaisuus saattaa kuitenkin olla vahvempi piirre, kuin muut yhdistävät tekijät, kuten esimerkiksi saman henkilön tunteminen. Lähtökohtainen samankaltaisuus voi myös nopeuttaa yhteisen pohjan muodostumista verrattuna muihin samankaltaisuuden ilmentymiin. Ryhmällä saattaa siis olla pal-

jonkin lähtökohtaista samankaltaisuutta, mutta mikäli se ei ilmene keskustelussa, samankaltaisuutta täytyy ilmetä muilla keinoilla, kuten esimerkiksi huomaamalla, että ajattelee asioista samoin keskustelukumppanin kanssa.

Toisilleen vieraat ihmiset pyrkivät osoittamaan samankaltaisuuttaan ajattelun tasolla, kuten kertomalla, että keskusteltavasta aiheesta ollaan samaa mieltä. Yleisin tapa tuoda samanmielisyyttä esiin oli minimipalautteen käyttö toisen puheenvuorojen välissä. Minimipalautetta oli esimerkiksi seuraavat ilmaukset: ”totta”, ”joo”, ”niin”, ”yeah” (jep/ joo), ”näin on”, ”se on totta”, ”juu aivan”, ”exactly” (täsmälleen). Jos toisen aloittamasta aiheesta syntyi enemmän keskustelua, samanmielisyyttä korostettiin myös vastauspuheenvuoroissa, kuten: ”Joo se on totta et (- -)”, ”(- -) se on ihan niin ku sä sanoit X et jos (- -)”, ”Mm joo sama mul on kyl ihan sama.” ja ”Joo ilman muuta samaa mieltä et.”

Seuraavassa esimerkissä osallistujat keskustelevat eri kulttuureista:

Keskustelija 1: (- -) There's a big difference between um X culture and Finnish culture. I think they're like the, the opposites. Yeah.

X kulttuurilla ja suomalaisella kulttuurilla on iso ero. Mielestäni ne ovat kuin, kuin vastakohtat. Joo.

Keskustelija 2: Yeah. I agree with you too. Like in Finland and I think it other Scandinavian countries (- -)

Joo. Olen samaa mieltä kanssasi. Kuten Suomessa ja mielestäni muissa Skandinavian maissa(- -)

Keskustelija 1: Yeah. I agree.

Joo. Olen samaa mieltä.

Toisilleen vieraat keskustelijat ilmaisivat samanmielisyyttään verraten paljon kertomalla siitä sanoin. Keskustelijat pyrkivät osoittamaan samankaltaisuuttaan toistensa kanssa myös monilla muilla tavoilla, kuten tuomalla esiin erilaisia yhdistäviä tekijöitä.

Toisilleen vierailta ja näennäisesti erilaisilla ihmisillä löytyi paljon yhdistäviä tekijöitä, jotka auttoivat rakentamaan keskinäistä yhteyttä. Yhdistävät tekijät jakautuivat kolmeen kategoriaan: epäsuora kontakti, jaetut kokemukset sekä samaistuminen. Monessa tapauksessa yhdistävä tekijä oli henkilö, kuten puhujan läheinen, joka ei ollut läsnä keskustelutilanteessa, mutta jolla koettiin olevan jotain yhteistä toisen tutkimukseen osallistuvan henkilön kanssa. Keskustelussa havaittiin esimerkiksi, että puolisoilla on sama ammatti, ja veljellä sama koulutus kuin toisella ryhmän jäsenellä. Eräs osallistuja asui samassa kaupungissa, jossa toisen osallistujan

sisko opiskelee. Epäsuora kontakti jonkun ryhmän jäsenen kanssa huomattiin myös vähemmän konkreettisissa asioissa. Eräässä keskustelussa puhuttiin sushin syömisestä. Kaksi osallistujaa havaitsivat, että heidän puolisonsa suhtautuivat ensimmäisillä maistelukerroilla samalla lailla sushin syömiseen. Toisessa keskustelussa eräs osallistuja kertoi, että ei tiedä mitä haluaisi tehdä valmistumisen jälkeen, johon toinen osallistuja kommentoi, että hänen vaimonsa on samassa tilanteessa eikä myöskään tiedä mitä tekisi, kun valmistuu. Eräällä osallistujalla oli yhteistä toisen osallistujan sukulaisen kanssa, koska hän mainitsi haluavansa papukaijan, jolloin toinen osallistuja kertoi, että hänen sukulaisellaan oli puhuva papukaija. Osallistujat jakoivat yhteisen oletuksen, että myös toinen osallistuja jakaa välillisesti samaa tietoa kyseessä olevasta asiasta kuin hän.

Osallistujia yhdistivät myös jaetut kokemukset, joita vertailtiin keskustelun edetessä. Yksi jokaiselle ryhmälle yhteinen jaettu kokemus oli tutkimustilanne, josta luonnollisesti syntyi keskustelua, mutta suurin osa jaetuista kokemuksista kumpusivat keskustelijoiden aiemmista kokemuksista. Lähes kaikki ryhmät jakoivat samankaltaisia kokemuksia etätöistä. Koska ryhmiin oli valikoitunut ulkomaalaisia ihmisiä, jotka asuivat Suomessa sekä suomalaisia, jotka olivat asuneet muualla kuin Suomessa, monilla oli jaettuja kokemuksia Suomesta ja suomalaista. Keskustelijoilla oli samanlaisia kokemuksia suomalaisiin tutustumisesta sekä suomen kielen vaikeudesta.

Keskustelija 1: Yeah. Well I have this theory that you cannot meet anyone in Finland if you know or at least in X [city] most people you know have several friends in common or you know at least you know some connection. We are so few. It happens all the time.

Joo. No niin minulla on tällainen teoria, että et voi tavata ketään Suomessa, jos tunnet tai ainakin X [kaupungissa] useat ihmiset, jotka tunnet heillä on monia yhteisiä ystäviä tai vähintään tunnet joitain yhteyksiä. Meitä on niin vähän. Sitä tapahtuu kaiken aikaa.

Keskustelija 2: I can confirm. It's really hard to find people that don't know each other or yeah. At least through one degree it's, it's, it's really common.

Voin vahvistaa. On todella vaikeaa löytää ihmisiä, jotka eivät tunne toisiaan tai joo. Ainakin yhden asteen kautta se, se, se on todella yleistä.

Myös Suomen pimeät talvet oli koettu samalla tavalla, ja osalla oli samanlainen syy, miksi he olivat muuttaneet Suomeen. Jaetut kokemukset toimivat yhteistä pohjaa rakentavasti, koska samanlaiset kokemukset lisäsivät tunnetta samankaltaisuudesta sekä syvensivät vuorovaikutussuhdetta.

Pandemia kehysti monia keskusteluita, ja osallistujat kertoivat samaistuvansa muihin ryhmäläisiin etenkin pandemiakertomusten edetessä. Eräs ryhmä koki samaistumista toisiinsa, kun he keskustelivat pandemia-arjen vaikutuksista pukeutumiseen. Ryhmällä oli samankaltaisia ajatuksia, miten pukeutuminen oli muuttunut, ja miten pandemian takia etätyöhön siirtyminen oli vaikuttanut kaikkien arkirutiineihin, kuten meikkaamiseen. Eräs keskustelija samaistui toisen kertomukseen omasta itsestään ja kommentoi:

Keskustelija: Voi vitsi X sä oot hirveen samanlainen ku minä koska mä kans tosi helposti niinku luon kontakteja koska mä oon hirveän utelias ja, ja sitte mä oon käyttäny Linkkariaki siis LinkedIniä sillä taval et jos on mielenkiintoinen henkilö ni mä oon laittanu Linkkarin kautta kutsuu et lähdetkö kahville ja, sitte oppinu juttuja.

Kaksi ryhmän jäsentä samaistui toistensa kulutuskäyttäytymiseen, kun he huomasivat olevansa minimalistisia kuluttajia eli jakavansa samanlaisia arvoja, ja toinen ryhmän jäsen samaistui toisen kertomukseen äitiyden synnyttämästä ajanpuutteesta. Eräessä keskustelussa osallistuja samaistui toisen keskustelijan sosiaalisen median käyttöön huomattuaan siinä yhtäläisyyksiä oman toimintansa kanssa.

Tässä tutkielmassa toisilleen vieraat ja näennäisesti erilaiset ihmiset lähtivät rakentamaan yhteistä pohjaa tuomalla esiin samankaltaisuuttaan. Ryhmä on moninainen, mutta keskusteluissa ei tuotu esille ryhmän jäsenten erilaisuutta. Samankaltaisuutta tuotiin esille jakamalla konkreettista tietoa itsestä, johon muut osallistujat pystyivät mahdollisesti samaistumaan. Osallistujilla saattoi olla samankaltaisuutta jo lähtökohtaisesti tai sitten samankaltaisuutta löydettiin keskustelun edetessä yhteisen tiedon lisääntyessä. Osallistujat korostivat samankaltaisuuttaan esimerkiksi olemalla asioista samaa mieltä. Osallistujat löysivät yhdistäviä tekijöitä myös esimerkiksi huomaamalla, että heitä yhdisti ihminen, joka ei ollut läsnä keskustelutilanteessa. Epäsuoran kontaktin lisäksi muita yhdistäviä tekijöitä olivat jaetut kokemukset ja samaistuminen.

5.2 Yhdistävät puheenaiheet

Seuraavaksi tutkittiin, millaisia puheenaiheita osallistujat käyttivät ja miten puheenaiheet vaikuttivat yhteisen pohjan muodostumiseen. Keskustelijoiden käyttämät puheenaiheet ovat tässä tutkimuksessa jaettu kahteen kategoriaan: universaalit aiheet ja kontekstikohtaiset aiheet. Universaalit aiheet ovat yleisiä, kaikkien tuntemia aiheita, joista saattaa olla helppo synnyttää keskustelua. Universaalit aiheet ovat usein neutraaleita, eli aiheesta ei tarvitse olla

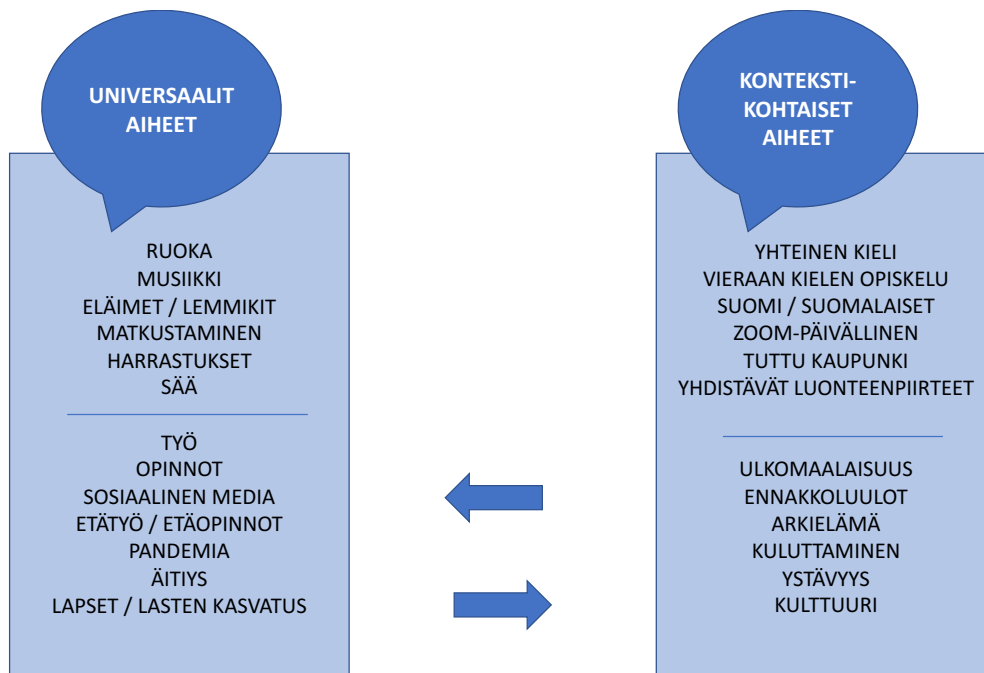
omakohtaisia kokemuksia tai vahvaa mielipidettä. Lähtökohtaisesti voidaan olettaa, että universaalit aiheet eivät sulje ketään osallistujaa keskustelunaiheen ulkopuolelle, koska käsitteet ovat yleismaailmallisesti tuttuja. Universaalit aiheet ovat siis puheenaiheita, joiden voidaan olettaa yhdistävän helposti keskustelijoita. Tyypillinen esimerkki universaalista puheenaiheesta on sää. Faattinen viestintä kuvaa universaaleja aiheita. Universaalit aiheet ovat sanoja, joita on helppo vaihtaa seurallisuuden vuoksi, koska oletusarvoisesti ne eivät sisällä mitään uutta tietoa, joten kaikki pystyvät ottamaan osaa keskusteluun. Universaaleilla aiheilla ei siis ole tarkoitus välittää tietoa, vaan ne toimivat enemmän yhteisen ymmärryksen luomisessa.

Kontekstikohtaiset aiheet yhdistivät keskustelijoita vain kyseisessä keskustelutilanteessa, eli ne sisältävät sellaista tietoa, jota on jaettu kyseisessä vuorovaikutustilanteessa. Kontekstikohtainen aihe voi siis olla aluksi joillekin osallistujille verraten tuntematon. Jos aiheesta osataan jakaa uutta tietoa, jolloin osallistujat muodostavat aiheesta yhteisiä merkityksiä, aihe on kontekstikohtainen aihe. Kontekstikohtaiset aiheet eivät siis välttämättä yhdistäisi toisen keskustelun jäseniä, vaikka he keskustelisivat tästä samasta aiheesta, koska kontekstikohtaiset aiheet rakentuvat ryhmän kesken syntyneistä merkityksistä. Sekä universaaleiden että kontekstikohtaisten puheenaiheiden yhdistävä vaikutus syntyy vuorovaikutuksessa, mutta kontekstikohtaiset aiheet eivät lähtökohtaisesti yhdistä keskustelijoita. Kontekstikohtaiset aiheet saattavat myös jättää joitain osallistujia keskustelun ulkopuolelle, mikäli kaikilla ei ole yhtä paljon jaettua tietoa aiheesta. Esimerkiksi eräs keskustelija osasi puhua hieman toisen osallistujan äidinkieltä. Puheenaihe siirtyi tähän kieleen ja puhekieli vaihtui hetkeksi kyseessä olevaksi kieleksi. Aihe yhdisti kyseisiä keskustelijoita, mutta kaikki ryhmän jäsenet eivät voineet ottaa osaa keskusteluun, joten aihe ei toiminut yhteistä pohjaa rakentavasti koko ryhmälle.

Universaalit ja kontekstikohtaiset aiheet ovat kuitenkin samanarvoisia, kun analysoidaan yhteisen pohjan muodostumista. Tämän tutkimuksen aineistosta ilmeni, että molempia aiheita tarvitaan, jotta yhteinen pohja muodostuu koko ryhmän välille. Kuten edellä kerrottiin, kontekstikohtaiset aiheet liittyvät tiettyyn nimenomaiseen keskustelunaiheeseen, jolloin kaikki ryhmän jäsenet eivät välttämättä koe aihetta yhdistävänä. Kuitenkaan ainoastaan universaalien aiheiden käyttäminen ei riitä yhteisen pohjan muodostamiseen vieraiden kesken. Pelkkien universaaleiden aiheiden käyttämisen voisi tässä tutkielmassa rinnastaa faattisen viestinnän

käyttämiseen, joka on pintapuolista sanojen vaihtoa seurallisuuden takia. Faattisella viestinnällä ei päästä vuorovaikutuksessa tasolle, jossa yhteisiä merkityksiä luodaan, vaan kyse on lähinnä sanomien vaihdosta kohteliaisuuden takia.

Seuraavaksi esittelen tarkemmin tässä tutkielmassa esiintyneitä puheenaiheita:

KUVIO 3: Vieraita ihmisiä yhdistävät puheenaiheet

Kuvion vasemmalla puolella on lueteltu aineistosta tunnistetut universaalit aiheet ja oikealla puolella kontekstikohtaiset aiheet. Osa aiheista, kuten *työ*, *opinnot*, *ulkomaalaisuus* ja *ennakkoluulot*, voisivat kuulua molempiin ryhmiin, joten niiden vieressä on nuolet kuvaamassa tätä. Esimerkiksi *ystävyyys* voisi olla keskustelunaiheena universaali aihe, mutta tämän tutkielman aineistossa ystävyydestä keskustelu yhdisti ryhmän jäseniä siitä syystä, että ystävyydestä keskusteltiin ulkomaalaisuuden näkökulmasta tai kun ystävyydestä keskusteltaessa huomattiin, että oma ystäväpiiri koostui samankaltaisista ihmisistä, ja tämä yhdisti ryhmän jäseniä. Näin ollen ystävyydestä puhuminen yhdisti keskustelijoita nimenomaan kyseisessä kontekstissa. Ystävyydestä ei siis puhuttu yleisesti, vaan siihen lisättiin jotain ryhmän yhteisesti jakamaa. Puheenaihe loi jaettuun merkityksiä kyseiseen keskusteluun osallistuvien välille sekä syvensi ystävyyden käsitettä yleisen käsitteeseen liitettyjen merkitysten lisäksi.

Monet universaalit aiheet toimivat eräänlaisena väylänä kontekstikohtaisten aiheiden pariin siirtymisenä. Universaaleista aiheista esimerkiksi *pandemia* on nykyään aihe, josta moni voisi keskustella vieraiden ihmisten kanssa varsin samalla lailla kuin esimerkiksi säästä. Pandemia on aiheena verrattain tuttu kaikille ja keskustelun voi halutessaan pitää pintapuolisena esimerkiksi keskustelemalla erilaisista pandemian synnyttämistä rajoituksista. Tässä aineistossa pandemia kehysti monia keskusteluja, mutta se ei itsenäisenä aiheena yhdistänyt keskustelijoita. Aihe toimi väylänä kontekstikohtaisten aiheiden pariin siirtymisenä. Keskustelut siirtyivät tasolle, jossa ryhmän sisällä alettiin löytää samaistumispintaa muiden kanssa.

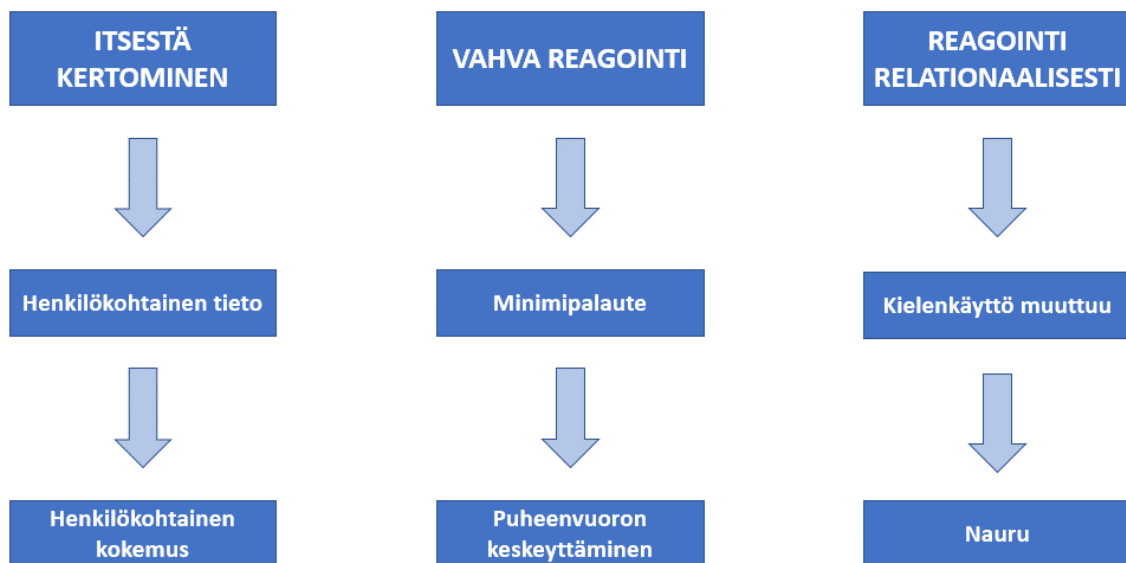
Keskusteluissa käytetyt puheenaiheet, etenkin universaalit aiheet, toimivat suhteita rakentavasti. Osallistujien valitsemat puheenaiheet olivat kohteliaita ja suurimmaksi osaksi neutraaleita. Esimerkiksi politiikasta puhuttiin hieman, mutta siitä puhuttiin yleisellä tasolla, kuten kysymällä seuraako muut politiikkaa. Aiheet olivat myös sellaisia, että niistä syntyy helposti keskustelua. Esimerkiksi pandemia oli aineiston keräämisen aikaan erittäin ajankohtainen aihe. Osallistujat saattoivat siis olettaa, että jokainen keskusteluun osallistuva jakaa pandemia-aiheesta yhteisiä merkityksiä, kuten esimerkiksi sairaus, karanteeni, käsihygieniat, turvavälit, epätietoisuus, huoli ja niin edelleen.

Tämän tutkielman aineistossa käytetyistä puheenaiheista muodostettiin kaksi pääteemaa universaalit aiheet ja kontekstikohtaiset aiheet. Universaalit aiheet ovat puheenaiheita, joista keskustelun osapuolet voivat olettaa, että kaikki tietävät jotain. Universaalit aiheet ovat oletusarvoisesti kaikille tuttuja ja neutraaleita aiheita, koska keskusteluun voi osallistua paljastamatta itsestään liikaa. Kontekstikohtaiset aiheet ovat aiheita, jotka yhdistävät keskustelijoita vain kyseisessä keskustelutilanteessa. Kontekstikohtaisista aiheista keskustelemalla osallistujat luovat yhteisiä merkityksiä kyseisestä aiheesta tai he jakavat jo lähtökohtaisesti aiheeseen liitettyjä merkityksiä. Tämän tutkielman aineistosta käy ilmi, että universaalit aiheet ja kontekstikohtaiset aiheet ovat samanarvoisia ja molempia aiheita tarvitaan, jotta yhteinen pohja muodostuu vieraiden kesken.

5.3 Reaktiot yhteiseen

Kun keskustelijat havaitsivat, että he jakavat jotain yhteistä, he reagoivat kolmella tavalla: kertomalla itsestään, reagoimalla vahvasti sekä reagoimalla suhteita rakentavasti. Kolme eri ta-

paa eivät sulje toisiaan pois, vaan ne saattoivat esiintyä yksinään tai yhdessä samassa keskustelussa, jossa osallistujat havaitsivat jotain yhteistä. Jos esimerkiksi aihe yhdisti keskustelijoita, toinen keskustelija saattoi tehdä aiheesta henkilökohtaisemman. Osallistuja kertoi, miten aihe liittyy häneen henkilökohtaisesti, eli hän lisäsi aiheeseen uutta tietoa, josta tuli keskustelijoiden yhteistä tietoa. Kuviossa 4 on esitetty kolme eri reagoititapaa. Itsestä kertomisen sekä vahvan reagoinnin voidaan myös katsoa toimivan suhteita rakentavasti, mutta enemmän tiedostamatta.

KUVIO 4: Kolme tapaa reagoida, kun keskustelussa havaitaan jotain yhteistä

Yleisin reaktio, kun keskustelussa havaittiin jotain yhteistä, oli syventää keskustelunaihetta tuomalla siihen jotain omakohtaista. Tämä näkyi kahdella tavalla. Yksi tapa oli sisällyttää omaan puheenvuoroon jotain henkilökohtaista tietoa. Eräessä keskustelussa puhuja esimerkiksi mainitsi ikänsä, ja toisessa keskustelussa ryhmän jäsen kertoi perheensä kulutustottumuksista. Näin heidän henkilökohtaisesta tiedosta tuli ryhmän jakamaa yhteistä tietoa.

Toisen jakama henkilökohtainen tieto ilmeni vastavuoroisuutena. Osallistujat alkoivat jakaa samanlaisia kokemuksia, eli osallistujat viestivät jakavansa yhteisiä merkityksiä. Esimerkiksi eräs ryhmän jäsen kertoi koulutuksensa ja sanoi: "(- -) kaikki mun ne perus frendit on jotenkin nii kaupallisia ja bisnesihmisiä." Johon toinen keskustelija reagoi kertomalla:

Keskustelija: Joo toi on kyl tosi hyvä pointti että eihän aika usein sitten, tai siis et nimenomaan et ne omat piirit on, tosi homogeeniset et et mullaki esimerkiks lähimmistä ys- ystävistä, tai läheisimpien ystävien joukossa on on siis ihmisiä jotka joiden kaa me ollaan tunnettu seittemänvuotiaast saakka..

Tässä esimerkissä toinen osallistuja tunnisti puhujan kommentissa olevan merkityksen eli sen, että ihmiset ystäväystyvät monesti itsensä kaltaisten ihmisten kanssa. Tämä näkyi osallistujan vastauspuheenvuorossa. Hän reagoi suhdetta rakentavasti eli viesti ymmärtävänsä ja hyväksyvänsä puhujan esimerkin. Tämän jälkeen osallistuja jatkoi puheenaihetta. Hän jakoi uutta tietoa aiheesta kertomalla omasta elämästä esimerkin. Toinen tapa oli jatkaa aihetta lisäämällä siihen jokin henkilökohtainen kokemus, kuten esimerkiksi seuraavassa puheenvuorossa, jossa keskusteltiin pandemian muuttamasta pukeutumistyylistä:

Keskustelija: (- -) jos mun pitää pitää joku esitys tai jotenki olla vakuuttava, silloin mä laitan aina korkeekorkokset kengät koska mä haluan jotenki näyttää isommalta siis en niinku- mä en sitä sillä tavalla tiedosta mut siis jotenkin et mulle tulee heti paljon ryhdikkäämpi olo et se on vähä just tämmönen univormujuttu. (- -)

Kun keskustelijat havaitsivat jotain yhteistä, he reagoivat vahvasti. Tämä näkyi esimerkiksi minimipalautteen, kuten ”joo”, ”okei”, ”wow” (vau), ”my goodness yes” (hyvä jumala kyllä), käyttämisenä ja mm-ilmaisuna sekä toisen keskeyttämisenä. Toinen saatettiin keskeyttää hetkelisesti esimerkiksi kommentoimalla väliin ”nii”, ”mm”, ”oi”, ”oh really” (ihanko totta), ”yeah” (juu, niin), ”uh-huh”, ”okay” (selvä), sekä hmm-ilmaisulla. Minimipalautteet saattoivat olla myös kohtelias tapa tuoda esiin, että kuuntelee puhujaa ja että on ymmärtänyt aiheen, mutta minimipalautteet olivat yleisempää, kun keskustelijat havaitsivat jotain yhteistä. Osallistujat reagoivat myös vahvasti aiheeseen ja keskeyttivät puhujan viemättä aihetta kuitenkaan eteenpäin esimerkiksi kertomalla itsestään. Aiheeseen saatettiin tosin tuoda uutta tietoa, eli puheenaiheesta luotiin uusia yhteisiä merkityksiä. Keskeyttäminen toimi yhteistä pohjaa rakentavasti eli tässä kontekstissa positiivisesti. Vahva reagointi ilmeni myös toisen keskeyttämisenä ja tarinan jatkamisena omin sanoin. Seuraavassa esimerkissä osallistujat keskustelivat etätyöstä videoalustoilla, joissa on mahdollista näyttää livekuvaa itsestään laittamalla kamerasäädin päälle:

Keskustelija 1: Mut mä luulen et se on meille monille niinku myös miellyttävää et saa olla jotenki..

Keskustelija 2: Nii, ja ja (ja mä) oon kans sitä- ehdottomasti sitä mieltä et semmost ei voi sanoo et et on pakko pitää kameraa päällä.

Osallistujat olivat löytäneet yhteisen pohjan keskustelemalla etätyön suomista mahdollisuuksista tehdä rennosti töitä kotona, ilman meikkiä ja erilaisissa vaatteissa kuin normaalisti työpaikalla. Toisen keskeyttämällä viestitään samanmielisyyttä ja keskeyttäminen on luonteeltaan erilaista, kuin esimerkiksi toisen keskeyttäminen ja puheenaiheen vaihtaminen. Keskeyttäminen voidaan nähdä myös viestinnän mukauttamisena, eli kuuntelija keskeyttää toisen ja toimii ikään kuin toisen osallistujan äänenä. Tämän tarkoituksena on rakentaa viestijöiden keskinäistä suhdetta, vaikka keskeyttäminen saatetaan myös kokea ärsyttävänä, jolloin se voi osoittaa huonoa vuorovaikutusosaamista.

Kolmas tapa reagoida, kun keskustelijat havaitsivat jotain yhteistä, oli reagoida relationaalisesti eli vuorovaikutussuhdetta rakentavalla tavalla. Keskustelijat alkoivat esimerkiksi nauraa enemmän, kun he huomasivat, että heillä oli jotain yhteistä. Nauru oli kohtelias tapa reagoida ja sen voidaan katsoa olevan tapa lujittaa vuorovaikutukseen osallistuvien keskinäistä suhdetta. Yhdistävien tekijöiden tunnistaminen näkyi osallistujien reaktioissa niin, että heidän kielenkäyttönsä muuttui. Osallistujat alkoivat käyttää virallisemmän ja etäisemmän kielen sijasta elävämpää, tuttavallisempaa kieltä. Seuraavassa esimerkissä keskustelijat huomaavat, että he ovat molemmat äitejä. Tilanteen alussa keskustelija 1 käyttää seuraavanlaista kieltä:

Keskustelija 1: Mm tässä mun täytyy pieni sivuhuomautus joka ei liity tähän tota aiheeseen mutta haluaisin sinua X kannustaa viettämään paljo aikaa lapsesi kanssa, koska sitte ku ne lapset on isoja niin ku mulla on ni sit ehtii kyl tehä iha hirveesti kaikkii juttuja (- -)

Käytettyä kieltä voisi luonnehtia neutraaliksi, asialliseksi ja sellaiseksi, jota toisilleen vieraat ihmiset käyttävät keskustelussa, kun yhteinen pohja on vasta muodostumassa. Seuraavaksi keskustelu etenee niin, että keskustelija 1 kuuntelee toisen keskustelijan vastausta ja reagoi välissä minimipalautteella, kuten *joo*. Yhteinen pohja alkaa muodostua ja keskustelijat alkavat reagoida siihen. Käytetystä kielestä tulee nyt välittömämpää ja tilannetta kevennetään naurulla. Keskustelu jatkuu seuraavasti:

Keskustelija 2: ..joten valitettavasti mun niinku se kotona olemis aika on aika sillee aika täyttä [nauruahtaa].

Keskustelija 1: Nii nii joo kyllä kyllä mä tota niin I I I so feel you ni tota [keskustelija 1 nauraa] joo ni kyllä kyllä siis tulee iha huisisti he-heti ku sitte alkaa koulut ja sit alkaa lapsil olla omat kaverit ja tulee kaikkee muuta ni sitte..

Esimerkissä keskustelu muuttuu välittömäksi ja kepeäksi. Keskustelija 1 muuttaa kielenkäyttöään lisäämällä englanninkielisen ilmaisun *"I feel you"*, jolla hän kertoo samaistuvansa toisen

keskustelijan ajatuksiin. Englannin käyttöä lauseessa voisi kuvata slangi-ilmaisuksi, eli keskustelija 1 viestii lähentymistä toisen keskustelijan kanssa, jolloin hän rohkaistuu käyttämään värikkäämpää kieltä. Värikkään kielen käyttäminen voi myös olla osallistujan yksilöllinen tapa käyttää kieltä, mutta kieli muuttui vasta, kun osallistajat havaitsivat, että heillä on jotain yhteistä. Keskustelija 1 myös mukauttaa kieltään toisen keskustelijan käyttämän kielen kaltaiseksi. Kieltä elävöitetään sanavalinnoilla, kuten esimerkiksi olevalla adjektiivilla *huisisti*, joka tekee kielestä elävämpää ja persoonallisempaa. Edellä selostettua kielenkäytön muuttamista voisi kuvailla myös vahvaksi reaktioksi, mutta tässä tutkielmassa vahvalla reaktiolla kuvataan tilanteita, jossa reagointi on voimakasta ja spontaania, kun huomataan, että jaetaan jotain yhteistä.

Tämän tutkielman aineistosta havaittiin, että osallistajat reagoivat kolmella tavalla, kun he huomasivat jakavansa jotain yhteistä: kertomalla itsestään, reagoimalla vahvasti sekä reagoimalla suhteita rakentavasti. Reaktiot saattoivat esiintyä yksinään tai limittäin keskusteluissa. Keskustelijat alkoivat esimerkiksi nauraa enemmän, kun he huomasivat, että heillä oli jotain yhteistä. Nauru on kohtelias tapa luoda välitöntä ja iloista ilmapiiriä, joten sen voidaan katsoa olevan tapa lujittaa vuorovaikutukseen osallistuvien keskinäistä suhdetta. Aineistosta kävi myös ilmi, että osallistujien kielenkäyttö muuttui, kun he havaitsivat, että heillä on jotain yhteistä. Virallinen ja etäisyyttä viestivä kielenkäyttö muuttui tuttavallisemmaksi ja elävämmäksi. Erilaiset reaktiot toimivat yhteistä pohjaa rakentavalla tavalla. Ne esimerkiksi kevensivät tunnelmaa, jolloin uuden tiedon jakaminen kuten itsestä kertominen lisääntyi.

5.4 Yhteisen pohjan ylläpitäminen vuorovaikutuksessa

Viimeisenä tutkittiin tilannetta, jossa yhteinen pohja on muodostettu vieraiden kesken. Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan ylläpitämisen nähtiin vaikuttavan vuorovaikutustilanteeseen, vuorovaikutuksen laatuun sekä osallistujien vuorovaikutussuhteeseen. Näitä havainnoimalla aineistosta analysoitiin, miten osallistajat ylläpitivät yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa ja miten yhteisen pohjan ylläpitäminen näkyi esimerkiksi eri keskusteluissa. Tämän tutkielman tuloksista ilmeni, että yhteistä pohjaa ylläpidettiin lyhyemmillä puheenvuoroilla, joissa puheenvuorot vaihtuvat tasaisesti. Yksi tapa ylläpitää yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa oli toisten osallistujien huomiointi. Esittämällä muille kysymyksiä tai kysymällä, mitä mieltä muut olivat

keskusteltavasta asiasta, oli yleinen tapa ylläpitää yhteistä pohjaa. Seuraavassa esimerkissä keskustelussa kävi ilmi, että yksi osallistuja oli päätenyt Suomeen vaihto-opintojen takia.

Keskustelija 1: Did, did you stay like immediately after your, your exchange year or did you go back and then return?

Jäitkö niinku heti harjoitteluvuotesi jälkeen vai menitkö takaisin ja sitten palasit?

Keskustelija 2: Yes. I stayed here. So I didn't go back.

Kyllä. Jäin tänne. En siis mennyt takaisin.

Keskustelija 1: Do you still visit X or..

Käytkö/ matkustatko vielä X vai..

Esimerkissä keskustelija 1 huomioi toista osallistujaa esittämällä hänelle kysymyksiä. Esimerkikeskustelussa puheenvuorot olivat lyhyitä ja ne vaihtuivat tasaisesti. Kysymyksien ja vastaus-ten vuorottelulla keskustelunaiheet etenivät luontevasti aina ruoka-aiheista tanssiin ja matkustamiseen.

Päivällisillä, joissa samankaltaisuutta löydettiin osallistujien kesken vähemmän kuin muissa päivällisissä, keskustelu oli väkinäisempää, se eteni hitaammin ja osallistujat tukeutuvat tutkijan läsnäoloon enemmän kuin muissa keskustelutilanteissa. Tämä ilmeni niin, että tutkija kysyi osallistujilta enemmän kysymyksiä kuin muilla päivällisillä. Keskustelun loppupuolella osallistujat myös kysyivät tutkijalta, onko hänellä vielä muita kysymyksiä. Keskustelu ei siis edennyt pelkästään osallistujien panoksella. Toisessa esimerkissä keskustelu alkoi erään osallistujan subjektiivisella kokemuksella. Muut osallistujat eivät lisänneet puhujan kertomukseen oma-kohtaisia kokemuksia tai osoittaneet muilla tavoin jakavansa samoja merkityksiä puhujan kanssa. Keskustelusta uupui vuoropuhelu eli ryhmän muut jäsenet osallistuivat keskusteluun lähinnä kuuntelemalla. Puheenvuorojen pitäisi vaihdella, koska jos tietoa jakaa vain yksi ihminen, yhteinen pohja ei muodostu tai sitä on vaikeampi ylläpitää. Päivälliskeskustelu rakentui myös suurelta osin yhden teeman ympärille, joka näkyi aineistossa esimerkiksi niin, että yhdistäviä puheenaiheita oli vähemmän kuin muilla päivällisillä. Päivällisellä käytettiin myös enemmän kontekstikohtaisia puheenaiheita. Näin ollen yhteinen pohja jäi tasolle, jossa osallistujilla voi olla yhteistä pohjatietoa, mutta heiltä puuttuu vuorovaikutusosaamista eli tietoa, taitoa ja motivaatiota viestiä niin, että he alkaisivat jakaa uutta, ryhmän kesken yhteistä tietoa.

He eivät siis muodostaneet uusia, ryhmän yhteisiä merkityksiä vuorovaikutuksessaan, joka vaikutti yhteisen pohjan ylläpitämiseen.

Tuloksista käy ilmi, että yhteistä pohjaa pystyi ylläpitämään, jos kaikilla on paljon jaettua pohjatietoa eli lähtökohtaista samankaltaisuutta. Esimerkiksi eräässä yhteistä pohjaa ylläpitävässä ryhmässä keskusteltiin suomeksi, vaikka suomi ei ollut kaikkien äidinkieli. Kielen lisäksi ryhmä ei ollut sukupuolen perusteella moninainen, koska kaikki osallistujat olivat naisia. Ryhmä myös korosti samankaltaisuuttaan esimerkiksi niin, että osallistujat etsivät yhdistäviä tekijöitä vuorovaikutuksessa, eli he keskustelivat paljon siitä, mikä heitä yhdistää. Ryhmän muodostamaa yhteistä pohjaa ylläpidettiin keskustelemalla niin, että kaikki osallistuivat lähes yhtä paljon, eli puheenvuorot vaihtelivat tasaisesti osallistujien kesken.

Toinen tapa, miten yhteistä pohjaa ylläpidettiin, oli syventää vuorovaikutussuhdetta, eli keskustella enemmän henkilökohtaisista asioista. Yhteistä pohjaa ylläpidettiin keskustelemalla sekä universaaleista että kontekstikohtaisista aiheista. Jos yhteistä pohjaa ei osattu tai haluttu ylläpitää, keskusteltiin paljon kontekstikohtaisista aiheista, eli ei otettu huomioon, onko aihe sellainen, että mahdollisimman moni voi osallistua keskusteluun. Moninaisuus näkyi yhteisen pohjan ylläpitämisessä haasteellisena. Jos lähtökohtaista samankaltaisuutta ei ollut paljoa tai sitä ei osattu tuoda esille, tämä näkyi yhteisen pohjan ylläpitämisessä. Uuteen puheenaiheeseen siirryttiin luontevasti, kun yhteistä pohjaa ylläpidettiin keskustelussa. Näissä ryhmissä uusi puheenaihe oli yleensä jatkoa edelliselle puheenaiheelle eikä keskusteluun tullut katkoksia. Ryhmissä myös annettiin positiivisia todisteita siitä, että osallistujat olivat ymmärtäneet toisiansa ja halusivat jatkaa keskustelua, eli puheenaiheiden väliin lisättiin minimipalautetta, kuten *okay, yeah, uh-huh, hm, mm*.

Yksi keino ylläpitää yhteistä pohjaa oli tapa reagoida keskusteluun niin, että sen voidaan katsoa rakentavan vuorovaikutussuhdetta osallistujien kesken. Esimerkiksi nauru oli tapa luoda välitöntä ja hyväntahtoista tunnelmaa, joten naurulla oli yhteistä pohjaa ylläpitävä vaikutus keskusteluissa. Yhteistä pohjaa ylläpidettiin myös hyväksymällä toisen mielipide, kuten sanomalla *that is true also* (tuo on myös totta), kun toinen keskustelija esitti hieman erilaisen havainnon samasta aiheesta. Aineiston päivällisillä ei puhuttu kovin syvällisistä asioista, mutta jos osallistujat keskustelivat suurimmaksi osaksi pintapuolista asioista, tämä näkyi yhteisen pohjan ylläpitämisessä. Tällaisissa ryhmissä osallistujat eivät vieneet keskustelunaiheita eteenpäin

niin, että niihin olisi voinut luontevasti lisätä jotain henkilökohtaista tietoa. Koska puheenaiheet jäivät suurelta osin faattisen viestinnän tasolle, keskustelijat loivat vähän yhteisiä merkityksiä, joka näkyi yhteisen pohjan ylläpitämisessä.

Aineistosta ilmeni, että yhteisen pohjan ylläpitäminen edellyttää myös vuorovaikutusosaamista. Laadukas vuorovaikutus on tarkoituksenmukaista, tehokasta ja vaivan arvoista. Aineistosta voi havaita, että yhteisen pohjan ylläpitäminen edellytti tietoa, kuten tietoa siitä, millainen vuorovaikutus on soveliasta ja tarkoituksenmukaista vieraiden kesken vietetyillä päivällisillä. Aineistosta ilmeni, että itsestä kertominen oli vapaaehtoista, eli osallistujat eivät kysyneet henkilökohtaisia tai arkaluontoisia asioita toisiltaan. Tietoa tarvitaan myös konkreettisesti, jotta pystytään löytämään yhdistäviä tekijöitä. Taito ylläpitää yhteistä pohjaa ilmeni esimerkiksi puheenaiheiden luontevana vaihtamisena, muiden huomioimisena, kuten ottamalla heitä mukaan keskusteluun ja taitona viestiä relationaalisesti eli vuorovaikutussuhdetta rakentavasti. Yhteisen pohjan ylläpitämiseen pitää myös olla motivaatiota. Motivaatio ilmeni tämän tutkielman tuloksissa esimerkiksi siinä, että moni keskustelija kertoi osallistuneensa tutkimukseen, koska he halusivat tutustua uusiin ihmisiin.

(- -) Mutta ku mä näin tän ilmoituksen ni, mä ajattelin että siis tosi super mielenkiintosta että, et aika ihana tavata jotain ihan random henkilöitä ja ja sit ihana tietysti olla myös mukana tässä, tutkimuksessa ja sitten tää tää kulttuurien välisyys kiinnostaa. (- -)

Motivaatio ylläpitää yhteistä pohjaa näkyi myös muiden kuuntelemisena.

Ja itse asias ku mä mietin tos äsken ku X kerto mitä hän harrastaa ni, mä (toivon) että että (tai mä) [naurahtaa] haluaisin et mäki pystyisin kertomaan niinku yhtä laajasti mun harrastuksista mutta, oikeestaan mä harrastan mun X vuotiasta lasta joka niinku vie aika voimakasti tällä hetkellä energiaa (- -)

Osallistuja ilmaisee, että hän on kuunnellut edellisen puheenvuoron ottamalla keskustelussa käydyn puheenaiheen uudestaan esille. Hän myös vie keskustelua eteenpäin kertomalla itseltään henkilökohtaista tietoa. Kuunteleminen ilmeni tuloksissa myös jo aloitetun puheenaiheen jatkamisena, joka osoittaa, että osallistuja on sekä kuullut että ymmärtänyt ja hyväksynyt puheenaiheen. Osallistujien panostus keskusteluihin eli aktiivinen osallistuminen, voidaan myös katsoa olevan tapa ylläpitää yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa.

Tämän tutkielman tuloksista ilmeni, että yhteisen pohjan ylläpitämiseksi keskustelun pitää olla dialogista, eli puheenvuorot vaihtuvat tasaisesti. Myös lyhyemmillä puheenvuoroilla ylläpidetään paremmin yhteistä pohjaa kuin pitkillä puheenvuoroilla. Puheenvuoroissa ei siis ole epäolennaista tietoa tai keskittymistä häiritsevää turhaa puhetta. Lyhyempien puheenvuorojen ansiosta osallistujat ehtivät jakamaan mahdollisimman paljon uutta tietoa päivällisille varatussa ajassa. Lyhyet puheenvuorot eivät kuitenkaan ylläpidä yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa, jos puhujat käyttävät ainoastaan faattista viestintää eli puhuvat lähinnä small talkia. Kun keskustelussa on universaaleita aiheita, kaikki pystyvät osallistumaan keskusteluun. Myös kontekstikohtaisia aiheita tarvitaan, jotta keskustelu ei pyöri liian yleisten aiheiden ympärillä, jotta myös yhteisiä merkityksiä syntyy. Yhteisen pohjan ylläpitämiseen kuuluu minimipalautteen antaminen, jolla viestitään esimerkiksi, että on ymmärtänyt puhujaa. Yhteistä pohjaa pystyi ylläpitämään, mikäli puheenaiheet syvenivät tasolle, jossa osallistujat sitoutuivat keskusteluun myös kognitiivisella tasolla. Tämä näkyi aineistossa henkilökohtaisten aiheiden jakamisena. Henkilökohtaista tietoa pitää jakaa, jotta näennäisesti erilaiset ihmiset voivat löytää yhdistäviä asioita, joilla ylläpitää yhteistä pohjaa.

6 POHDINTA

Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan käsite määriteltiin hyödyntämällä aiempia tutkimustuloksia kielitieteistä, sosiaalipsykologista ja viestinnästä. Näiden tutkimuksien sekä tämän tutkielman tuloksista koostettiin määritelmä yhteisestä pohjasta, jossa kielen sijasta korostuu vuorovaikutus. Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten toisilleen tuntemattomat ihmiset löytävät jotain yhteistä vuorovaikutuksessa, eli miten he muodostavat yhteisen pohjan. Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia, arvioidaan tutkielmaa sekä annetaan jatkotutkimusehdotuksia.

6.1 Tulosten tarkastelu

Tämän tutkielman tutkimusongelmaan ”Miten yhteinen pohja rakentuu vuorovaikutuksessa toisilleen vieraiden kesken eli miten he löytävät jotain yhteistä päivällisillä?” vastattiin neljällä tutkimuskysymyksellä. Tutkielman tulosten perusteella yhteinen pohja on moninainen vuorovaikutusilmiö, jota rakennetaan yhteisen tiedon ja yhteisien merkitysten kautta. Yhteisen pohjan muodostumiseen sekä sen ylläpitämiseen vaikuttaa osallistujien vuorovaikutusosaaminen, kuten esimerkiksi taito ja motivaatio keksiä puheenaiheita, joilla on yhdistävä vaikutus. Yhteinen pohja on tuloksien mukaan mahdollinen saavuttaa myös toisilleen entuudestaan tuntemattomien ja näennäisesti erilaisten ihmisten kesken.

Tuloksissa tunnistettiin erilaisia keinoja, joilla toisilleen vieraat ihmiset alkavat rakentaa ja ylläpitää yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa. Tuloksien mukaan vaikuttaa siltä, että yhteisen pohjan muodostaminen syventää vuorovaikutussuhdetta, koska yhteyden löydyttyä osallistujat alkoivat jakaa enemmän henkilökohtaista tietoa. Yhteisen pohjan saavuttaminen ja sen ylläpitäminen tekee vuorovaikutuksesta välitöntä ja sujuvaa, joka ilmeni tuloksissa esimerkiksi puheenvuorojen tasaisena vaihtumisena ja ilmapiirin keventämisenä esimerkiksi naurulla. Neljän tutkimuskysymyksen avulla yhteisen pohjan käsite määriteltiin viestinnällisenä ilmiönä. Seuraavaksi pohdin tarkemmin tutkielman tarjoamia keskeisiä tuloksia sekä vertaan niitä aiempien tutkimusten käsitykseen yhteisestä pohjasta.

6.1.1 Samankaltaisuuden viestiminen

Tässä tutkielmassa yhteinen pohja nähdään vuorovaikutusilmiönä, joka muodostuu keskusteluun osallistuvien vuorovaikutuksessa. Tämän tutkielman tuloksista käy ilmi, että keskustelijoilla pitää olla jaettua tietoa sekä vuorovaikutusosaamista, jotta he pystyvät jakamaan merkityksiä ja rakentamaan ja ylläpitämään yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa. Toisilleen vieraat ihmiset lähtevät rakentamaan yhteistä pohjaa tuomalla esiin samankaltaisuuttaan monilla erilaisilla tavoilla. Tuloksista käy ilmi, että samankaltaisuutta voi olla jo lähtökohtaisesti tai sitten samankaltaisuutta aletaan muodostaa jakamalla tietoa, jolla viestitään samankaltaisuutta. Kun esimerkiksi keskustelija kertoo, että hänen puolisoilla on sama ammatti kuin toisella keskustelijalla, tällä viestitään, että heidän samankaltaisuus perustuu jaettuun kokemukseen. Osallistujilla on siis jaettua tietoa esimerkiksi ammatin vaatimuksista, vaikka toisella osallistujalla tieto ei ole omakohtaista vaan välillistä. Tämän tutkielman tuloksien perusteella näyttäisi siltä, että myös välillinen tieto on tietoa, jonka avulla yhteistä pohjaa voidaan lähteä rakentamaan vieraiden kesken.

Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan saavuttamisella kuvataan tilannetta, jossa vuorovaikutuksessa löydetään jotain yhteistä. Yhteisen pohjan muodostuminen ilmeni tuloksissa vuorovaikutuksen muuttumisena välittömäksi ja sujuvaksi. Tuloksien perusteella samankaltaisuuden viestiminen yhteisen pohjan muodostamisessa voi olla ryhmän keino lähentyä toistensa kanssa ja kokea yhteenkuuluvuutta. Samankaltaisuutta saatetaan viestiä vieraille ihmisille, koska tietyt erot ovat ilmeisiä, jolloin samankaltaisuuden etsiminen on keino vähentää eroja. Samankaltaisuuden korostaminen voi myös olla kohtelias tapa kohdata uusia ja näennäisesti erilaisia ihmisiä. Tässä tutkielmassa samankaltaisuuden etsiminen korostui kuitenkin huomattavasti. Päivällisille osallistuvat eivät muodostaneet tehtäväkeskeistä ryhmää. Yhteistä pohjaa lähdettiin tulosten perusteella kuitenkin muodostamaan ensihetkestä lähtien varsin tavoitteellisesti samankaltaisuuden pohjalta. Näin ollen samankaltaisuuden viestiminen voidaan tässä tutkielmassa nähdä pääasiallisena keinona yhteisen pohjan muodostamiseen vieraiden kesken. Esimerkiksi Clarkin ja Brennanin (1991), Stalnakerin (1978), Wittenbaum ym. (1999) ja Fastin ym. (2009) tutkimustuloksissa korostuu yhteisen tiedon merkitys. Vuorovaikutuksen näkökulmasta yhteisen tiedon jakaminen ei ole yhtä oleellista kuin se, mitä merkityksiä tieto luo osallistujien kesken. Oleellista on myös, miksi yhteistä tietoa halutaan jakaa. Tämän tut-

kielman tuloksien perusteella tiedon jakamisella viestitään usein samankaltaisuutta eli samankaltaisuus motivoi luomaan vuorovaikutussuhteen, jossa yhteistä pohjaa lähdetään rakentamaan vieraiden kesken.

6.1.2 Puheenaiheiden merkitys

Tämän tutkielman tuloksista käy ilmi, että yhteisen pohjan muodostumiseen vieraiden ihmisten kesken vaikuttaa myös valitut puheenaiheet. Tuloksien mukaan vaikuttaa siltä, että puheenaiheilla viestittiin halusta lähentyä tai halusta pitää etäisyyttä. Lähentymistä tarvitaan, jotta yhteinen pohja muodostuu vuorovaikutuksessa. Tuloksissa yhdistävät puheenaiheet jaettiin universaaleihin ja kontekstikohtaisiin aiheisiin. Tulokset vahvistavat, että yhdistäviä puheenaiheita ei voi kategorisoida ilman vuorovaikutuksen tutkimista. Kun puheenaiheita tutkittiin, havaittiin esimerkiksi, että jos aiheesta syntyi yleistä, faattiseen viestintään rinnastettavaa keskustelua, puheenaihe oli osallistujien kesken universaali aihe eli kaikilla oli jaettua tietoa aiheesta. Näin ollen esimerkiksi säästä puhuminen ei ole yhteistä pohjaa tutkittaessa automaattisesti universaali aihe. Jos kaikille tuttu aihe synnyttää ryhmän kesken uusia merkityksiä ja uutta jaettua tietoa, aihe on kontekstikohtainen aihe.

Tulosten perusteella yhteinen pohja vuorovaikutusilmiönä muodostuu muun muassa jaetusta tiedosta ja jaetuista merkityksistä. Universaalit aiheet sisältävät yleisesti jaettua tietoa ja jaettuja merkityksiä. Kontekstikohtaiset aiheet sisältävät osallistujien kesken jaettua tietoa ja jaettuja merkityksiä. Tuloksista käy ilmi, että molempia aiheita tarvitaan, jotta yhteinen pohja muodostuu vieraiden kesken. Tutkimustulos ei yllätä, koska vieraiden kesken ei ole tapana keskustella kovin henkilökohtaisista tai syvällisistä asioita. Henkilökohtaisista aiheista ei esimerkiksi Altmanin ja Taylorin (1975) mukaan puhuta ensikohtaamisella, vaan tutustuminen on asteittainen prosessi. Tämä inhimillinen piirre on todennäköisesti universaalisti tiedostettu, joten myös moninaisissa vuorovaikutussuhteissa kunnioitetaan toisen henkilökohtaista tilaa. Kohteliaan vuorovaikutuksen normiin kuuluu, että vierailta ihmisiltä ei udella henkilökohtaisia asioita, vaan odotetaan, että vuorovaikutussuhde on tasolla, jolloin muut haluavat mahdollisesti paljastaa jotain uutta tietoa itsestään. Tutkielman aineistossa osallistujat kuitenkin kysyvät kysymyksiä toisiltaan, mutta kysymykset käsittelevät verraten pintapuolisia aiheita.

Tämän tutkielman tuloksista ilmenee, että myös kontekstikohtaisia aiheita tarvitaan yhteisen pohjan muodostamiseen, koska pelkkien universaaleiden aiheiden käyttäminen pitää vuorovaikutuksen faattisen viestinnän tasolla. Jos vuorovaikutus on liian kevyttä ja pintapuolista, vuorovaikutus saattaa etäännyttää osallistujia toisistaan. Faattisella viestinnällä ylläpidetään eräänlaista näkymätöntä muuria osallistujien välillä, vaikka faattisen viestinnän käytöllä on suhteita rakentava vaikutus, ainakin tutustumisvaiheessa. Laverin (1975, 233) mukaan faattisella viestinnällä, kuten se tavallisesti ymmärretään, luonnehditaankin usein vuorovaikutuksen marginaalivaihetta, kuten vuorovaikutuksen avaus- ja lopetusvaihetta. Tässä tutkielmassa osallistujat tapaavat verrattain lyhyesti ja kertaluonteisesti. Tutkielman tuloksista voi päätellä, että faattista viestintää saatetaan käyttää, kun tiedetään, että vuorovaikutussuhde ei jatku tapaamisen jälkeen. Toisin sanoen jäädään vuorovaikutussuhteen tutustumisvaiheeseen, jossa kysytään kuulumiset ja toivotetaan hyvää jatkoa. Tämän tutkielman osallistujat ovat saattaneet tulkita faattisen viestinnän käytön niin, että se on kohteliasta ja normin mukaista kertaluonteisissa tapaamisissa, kun ei voida olla täysin varmoja, että toiset ovat halukkaita syventämään vuorovaikutussuhdetta. Faattisella viestinnällä ei siis välttämättä onnistuta viestimään välittömyyttä, vaikka sitä käytetään yleisesti, kun halutaan olla kohteliaita. Small talk on yksi esimerkki faattisesta viestinnästä. Yhteinen pohja ei välttämättä muodostu, jos osallistujat eivät koe vuorovaikutusta aitona. Tämän tutkielman tulokset osoittavatkin, että puheenaiheiden valinnalla on merkittävä rooli yhteisen pohjan muodostumisessa ja ylläpitämisessä.

Keskusteluissa käytetyt puheenaiheet eivät olleet yllättäviä. Osallistujat puhuivat paljon ajankohtaisista aiheista, kuten pandemiasta ja tutkimuksesta, johon he osallistuivat. Balesin (1950, 1999) mukaan tehtäväkeskeiset ryhmät muodostavat enemmän tehtävään liittyviä viestejä kuin relationaalisia viestejä (Keyton & Beck, 2009, 15). Tämän tutkielman ryhmä ei ollut tehtäväkeskeinen, mutta puheet tutkimustilanteesta voidaan katsoa olevan tehtävään liittyviä viestejä. Tämä vahvistaa Clarkin ja Delian (1979) tutkimustulosta, jonka mukaan suhde-, identiteetti- ja tehtävätavoitteet ovat kaikki samaan aikaan läsnä vuorovaikutuksessa (Mikkola & Nykänen, 2020, 17). Tämän tutkielman tuloksista selvisi, että puheenaiheiden sisällön oli kuitenkin hyvä olla mahdollisimman vaihtelevia. Yhteisen pohjan ylläpitämistä analysoitaessa ilmeni, että eräillä päivällisillä eri puheenaiheita ei ollut kovin montaa ja puheenaiheiden tee-

mat olivat samanlaisia. Tulosten perusteella yhteisen pohjan ylläpitämistä edesauttaa vaihtuvat ja sisällöltään erilaiset puheenaiheet, jotta keskustelu ei nojaa vain yhteen teemaan. Tämän tutkielman tuloksissa eri puheenaiheet myös syntyivät melko vaivattomasti vieraiden ihmisten kesken. Ilmoituksessa, jossa osallistujia etsittiin tutkimukseen, kerrottiin, että tutkimuksessa voi tavata uusia ihmisiä ja osallistua monikulttuuriseen vuorovaikutukseen. Tutkimukseen on saattanut hakeutua jo lähtökohtaisesti sellaisia ihmisiä, joille keskusteleminen tuntemattomien ja näennäisesti erilaisten ihmisten kanssa on mielekästä ja vaivatonta.

Tuloksien perusteella puheenaiheiden merkitys on tärkeä yhteisen pohjan muodostamiseen vieraiden kesken. Tietynlaisilla puheenaiheilla pystyy viestimään halusta lähentyä tai halusta pitää etäisyyttä. Yhteisen pohjan muodostamiseen tarvitaan jaettua tietoa ja merkityksiä. Tuloksien perusteella voidaan päätellä, että puhujalla pitäisi olla tarpeeksi vuorovaikutustaitoa, jotta hän osaisi valita aiheita, joista ryhmä pystyisi muodostamaan jaettuja merkityksiä. Tämän tutkielman tuloksista ilmenee, että yhteistä pohjaa voi rakentaa ja ylläpitää keskustelussa käyttämällä puheenaiheita, jotka lähentävät keskustelijoita. Tuloksien mukaan lähentymistä viestitään yleisillä ja ryhmän sisäisillä merkityksillä eli käyttämällä universaaleita ja kontekstikohtaisia puheenaiheita.

6.1.3 Tietoinen sekä tiedostamaton reagoititapa

Tämän tutkielman aineistosta havaittiin, että osallistujat reagoivat kolmella tavalla, kun he huomasivat jakavansa jotain yhteistä: kertomalla itsestään, reagoimalla vahvasti sekä reagoimalla suhteita rakentavasti. Vuorovaikutusilmiö, jossa keskustelussa löydetään jotain yhteistä eli keskustelijat saavuttavat yhteisen pohjan, on monille tuttu. Yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa ei ajattele tietoisesti, vaan se on huomaamaton ja toisinaan itsestään selvä osa onnistunutta vuorovaikutusta. Tämän tutkielman tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että ihmiset reagoivat yhteisen pohjan löytymiseen vuorovaikutuksessa osin tiedostaen ja osin tiedostamatta. Reagoinnin voidaan katsoa olevan tapa ylläpitää saavutettua yhteyttä.

Koska päivällisten kaltaisissa vuorovaikutustilanteissa tavoitteet ovat relationaalisia, suhteita rakentavat reaktiot, kuten nauraminen voi olla tietoinen tapa ylläpitää yhteistä pohjaa. Nauru on kohtelias tapa viestiä, että puheenvuoron kuunteleminen on mielekästä. Kohteliaisuuden lisäksi naurulla voi kannustaa toista puhumaan, viestiä välittömyyttä sekä keventää ilmapiiriä.

Tämän tutkielman tuloksista voi päätellä, että toinen vuorovaikutussuhdetta rakentava reaktio, kielenkäytön muuttaminen, voi tapahtua osin tiedostamatta eli tilanne tavallaan tempaa mukaansa. Tämä näkyi tuloksissa, jossa kielenkäytön muuttaminen tapahtui spontaanisti ja liittyi myös joissain tapauksissa toisen keskeyttämiseen. Toisen keskeyttäminen eli vahva reaktio ilmeni tässä tutkielmassa innostumisen seurauksena. Keskeyttämisen tarkoitus ei oletettavasti ollut tietoisesti syrjäyttää toista puhujaa tai varastaa hänen puheenvuoroansa. Myös itsestä kertominen, kun huomataan jotain yhteistä, voi olla osin tietoinen reaktio rakentaa ja ylläpitää yhteistä pohjaa. Toki voidaan kyseenalaistaa, tekeekö ihminen vuorovaikutuksessa mitään täysin tiedostamatta.

Tutkielman tuloksien mukaan voidaan päätellä, että taitava viestijä voi haluta osin tietoisesti mukauttaa puhettaan toisen keskustelijan käyttämän puheen kaltaiseksi, kun keskustelussa havaitaan jotain yhteistä. Tämän voi päätellä siitä, että puhetta mukautettiin enemmän ryhmässä, joissa myös yhdistäviä tekijöitä löytyi enemmän. Viestinnän mukauttamisella voidaan siis haluta osin tietoisesti viestiä toiselle, että he ovat löytäneet jotakin yhdistävää eli viestitään lähentymistä. Goffmanin (1959) mukaan ihmiset sopeuttavat käyttäytymisensä sosiaaliseen tilanteeseen ja pyrkivät antamaan itsestään mahdollisimman suotuisan kuvan (Puroila, 2015, 107). Gilesin (1973, 161–168) mukaan ihmisille on ominaista mieltä itsensä kaltaisiin ihmisiin. Taitava viestijä mukauttaa puhetyyliään ja puheen sisältöä tilanteeseen sopivalla tavalla. Tällä hän viestii samankaltaisuutta toisille eli rakentaa yhteistä pohjaa.

Jotta yhteisen pohjan käsitteestä saataisiin mahdollisimman kattava kuva vuorovaikutuksen ilmiönä, tässä tutkielmassa tutkittiin osallistujien reaktioita, kun he havaitsivat jotain yhteistä. Tutkimustulos vahvisti oletusta, että yhteisen pohjan muodostamisessa vuorovaikutusosaamisella on tärkeä merkitys. Erilaisilla viestinnän keinoilla voi osin tietoisesti rakentaa yhteistä pohjaa, jotta esimerkiksi vuorovaikutuksen relationaaliset tavoitteet, kuten yhdessä viihtyminen, toteutuisi.

6.1.4 Yhteinen vuorovaikutusosaaminen

Tutkielman tulosten mukaan vaikuttaa siltä, että yhteistä pohjaa ylläpidetään keskusteluissa vuorovaikutusosaamisella. Tulosten perusteella yhteisen pohjan voisi määritellä yhdessä rakentamiseksi, koska yhteistä pohjaa kuuluu ylläpitää vuorovaikutuksessa. Yoshihisan (2014, 84) mukaan yhteinen pohja on dynaaminen rakennelma, joka kasvaa sitä mukaa, kun ihmiset

jakavat uutta tietoa eli luovat yhteisiä merkityksiä. Juckerin ja Smithin (1996, 3) mukaan yhteinen pohja pitää jatkuvasti neuvotella uusiksi eli yhteistä pohjaa pitäisi pyrkiä ylläpitämään keskustelussa. Myös tämän tutkielman tulokset osoittavat, että yhteinen pohja muuttuu vuorovaikutuksessa. Tuloksien perusteella on nähtävissä, että alussa yhteisen pohjan muodostumiseen voi riittää lähtökohtainen samankaltaisuus, mutta keskustelun edetessä vuorovaikutussuhdetta pitää syventää esimerkiksi jakamalla henkilökohtaista tietoa. Tämän tutkielman tulosten sekä aiempien tutkimusten (esim. Yoshihisa, 2014; Paulus, 2009; Jucker & Smith, 1996) perusteella voidaan todeta, että yhteistä pohjaa pitää ylläpitää vuorovaikutuksessa eli yhteistä pohjaa rakennetaan viestijöiden kesken koko vuorovaikutustilanteen ajan.

Vuorovaikutusosaaminen nähdään usein yksilön ominaisuutena, mutta tämän tutkielman tuloksien mukaan yhteisen pohjan ylläpitoon tarvitaan ryhmän yhteistä vuorovaikutusosaamista. Vuorovaikutuksen näkökulmasta katsottuna, kaikki yhteistä pohjaa ylläpitävät teot, kuten lyhyempien puheenvuorojen käyttäminen ja niiden tasainen jakautuminen, toisten huomiointi, minimipalautteen käyttäminen ja henkilökohtaisen tiedon jakaminen vuorovaikutussuhteen syventämiseksi, syntyvät vuorovaikutuksessa. Edellä mainitut teot muodostuvat ryhmän yhteistoiminnan tuloksina. Taitava viestijä ei siis pysty yksin muodostamaan ryhmälle yhteistä pohjaa tai yksin ylläpitämään sitä. Tämän tutkielman tuloksista käy ilmi, että yksilöt voivat esimerkiksi viestiä yhteistä pohjaa ylläpitävästi, kuten puhua asioista, joita oletettavasti syntyy helposti keskustelua. Viestin vastaanottajan reaktiot ja tulkinta vaikuttavat kuitenkin siihen, millaisen vastaanoton viesti saa. Tuloksista ilmeni myös, että yhteistä pohjaa ylläpidetään vieraiden kesken relationaalisella viestinnällä. Yhteisen pohjan ylläpitämistä edesauttaa, kun keskustelussa viestitään vuorovaikutussuhdetta ylläpitävästi, kuten keventämällä tunnelmaa naurulla tai huomioimalla toisia keskustelijoita esimerkiksi kysymyksillä. Tutkimustulos vahvistaa oletuksen, että vieraiden ihmisten kohdatessa päivällisten kaltaisissa vapaamuotoisissa tilanteissa, ryhmän tavoitteet ovat relationaalisia.

6.2 Tutkielman arviointi

Tutkielman aiheena oli yhteisen pohjan muodostaminen vieraiden kesken. Tämä tutkielma tarjoaa tietoa yhteisestä pohjasta vuorovaikutusilmiönä suomeksi, jota ei tiettävästi ole ennen tehty. Yhteinen pohja on aina ajankohtainen aihe, koska kyseessä on vuorovaikutusilmiö, joka

on usein läsnä vuorovaikutuksessa, vaikka sitä ei ehkä tiedosta. Tämän takia yhteisestä pohjasta on tärkeää saada tutkittua tietoa, jota voi hyödyntää jatkotutkimuksissa, koulutuksissa ja käytännössä. Myös kohtaamiset vieraiden ja näennäisesti erilaisten ihmisten kanssa ovat lisääntyneet globalisaation ja teknologisoitumisen myötä. Tutkielma on yhteiskunnallisesti hyödyllinen, koska tutkimustulokset voivat vähentää ennakkoluuloja vuorovaikutustilanteita kohtaan, joissa viestitään vieraiden ja näennäisesti erilaisten ihmisten kanssa. Ihmiset kohtaavat jatkuvasti entuudestaan tuntemattomia ja moninaisia ihmisiä. Tämän tutkielman tulosten perusteella yhteinen pohja on mahdollista saavuttaa myös tuntemattomien ihmisten kesken ja myös lyhyessä ja kertaluonteisessa tapaamisessa. Tutkielma valottaa, millaisilla keinoilla yhteistä pohjaa voi ylläpitää vuorovaikutuksessa, josta on hyötyä esimerkiksi työelämässä sekä muissa vuorovaikutustilanteissa. Perinteisesti yhteisen pohjan käsite pelkistetään vain tiedon siirroksi (ks. Paulus, 2009, 241). Yhteisen pohjan tutkiminen viestintätieteissä on tärkeää, jotta yhteisen pohjan käsitteeseen, jota on tutkittu paljon muissa tieteissä, liitetään myös vuorovaikutus. Yhteistä tietoa ja yhteisiä merkityksiä luodaan vuorovaikutuksessa, joten yhteinen pohja pitäisikin määritellä ensisijaisesti vuorovaikutuksen näkökulmasta. Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan määritelmään liitetään myös vuorovaikutusosaaminen.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan usein validiteetin ja reliabiliteetin kautta, mutta niiden soveltuvuudesta laadullisen tutkimuksen arvioinnissa ollaan erimielisiä. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan validiteetin kautta arvioida, onko tutkimus pätevä, eli onko se perusteellisesti tehty, ja onko saadut tulokset ja päätelmät ”oikeita”. Tutkimus on pätevä, kun se on uskottava ja vakuuttava. Reliabiliteettia laadullisessa tutkimuksessa voisi kuvata esimerkiksi ajallinen reliaabelius, eli havaintojen pysyvyys eri aikoina ja johdonmukaisuus tuloksissa. Toisin sanoen, saataisiinko eri menetelmillä samoja tuloksia. Tuloksia arvioidessa on huomioitava, että tulokset ovat muun muassa aikaan, paikkaan ja tutkijaan sidoksissa olevia asioita. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, 25–28.) Tähän tutkielmaan on pyritty etsimään kattavasti tietoa yhteisestä pohjasta viestinnän tutkimuksista sekä viestinnän lähitieteistä, jotta tutkielma olisi tältä osin validi. Koska tutkielma edustaa viestintätieteitä, yhteisen pohjan käsitettä on pyritty määrittämään viestinnän näkökulmasta, kuten pohtimalla, mikä merkitys vuorovaikutusosaamisella on yhteisen pohjan muodostamiseen. Tutkimuksesta on siis haluttu saada validi viestinnän tutkimuksena, jotta esimerkiksi sanojen sijasta yhteistä pohjaa tutkitaan vuorovaikutusilmionä. Tämän tutkielman reliabiliteettia lisää se, että tutkimusaiheena

on vuorovaikutusilmiö. Aihe on aina ajankohtainen, joten tämän tutkielman tuloksiin voidaan palata myös myöhemmin. Toki tuloksia pitää syventää ja jalostaa lisää, mutta itse aihe eli yhteinen pohja vuorovaikutusilmiönä on vakiintunut. Uskon, että tulevaisuudessa tutkimustietoa yhteisestä pohjasta arvostetaan yhä enemmän, koska tulevaisuuden työelämässä vuorovaikutustaidot korostuvat entisestään (ks. Sitra, 2017, Työ 2040 -raportti). Keinoja ja tutkimustietoa vuorovaikutuksen parantamiseksi tarvitaan siis aina.

Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan käsitettä tarkasteltiin vuorovaikutuksen näkökulmasta, ja tutkielmassa hyödynnettiin valmista aineistoa. Tutkielmassa käytetty aineisto sopi yhteisen pohjan tutkimiseen, koska kyseessä on vuorovaikutusilmiö, jota pystyy parhaiten tutkimaan autenttisessa vuorovaikutuksessa. Tutkimusaineiston kerännyt tutkija toimi tutkimustilanteessa sitoutuneena tarkkailijana. Hänellä oli päivällisillä ulkopuolisen tutkijan rooli. Tutkijan panosta voisi kuvata myös fasilitaattorin rooliksi, koska tutkimustilanne oli järjestetty. Tutkija otti kuitenkin osaa vuorovaikutukseen esittämällä muutamia kysymyksiä arkisista vuorovaikutusaiheista. Tämän tutkielman hyödyntämä aineisto on kerätty *Käy pöytäni vieras, naapuri-dialogia edistämässä* -tutkimushanketta varten, joten kysymyksillä pyrittiin saamaan vastauksia kyseistä tutkimusasetelmaa varten. Vaikka tutkija ei tarkoituksellisesti pyrkinyt vaikuttamaan vuorovaikutuksen kulkuun, tutkijan läsnäolo ja toiminta on voinut vaikuttaa tämän tutkielman tutkimusaiheeseen eli yhteiseen pohjaan vuorovaikutuksessa. Tämä on saattanut näkyä esimerkiksi vuorovaikutuksen sujuvuudessa, kuten joidenkin puheenaiheiden valinnoissa ja niiden vaihtumisena. Tutkijan esille nostamia puheenaiheita ei voitu täysin sivuuttaa aineiston analysoinnissa, jos puheenaiheiden perusteella esimerkiksi jaettiin uutta tietoa tai luotiin uusia merkityksiä. Tutkijan esittämistä kysymyksistä ei kuitenkaan esimerkiksi analysoitu kysymystä empatian osoittamisesta, koska aihe ei muodostunut oleelliseksi tämän tutkielman tutkiman ilmiön näkökulmasta. Kysymykset koskien teknologiavälitteistä vuorovaikutusta huomioitiin ja lisättiin yhdistäviin puheenaiheisiin, koska aiheesta syntyi keskustelua, jossa osallistujat esimerkiksi jakoivat merkityksiä etätyöstä. Valmiin aineiston käytössä tutkija on enemmän aineiston armoilla eli mahdollisiin rajoituksiin, kuten esimerkiksi tässä tutkielmassa nonverbaalisen viestinnän puuttumiseen, ei pysty vaikuttamaan. Valmiin aineiston käytössä on kuitenkin se hyöty, että tutkija on ulkoistanut itsensä aineiston keräämisestä. Näin ollen en

ole pystynyt edes tiedostamatta vaikuttamaan tutkimustilanteeseen niin, että läsnäoloni, kuten mahdollisesti esittämäni kysymykset tai kommentit voisivat vaikuttaa tutkimusaiheeseen, ja näin ollen herättää kysymyksiä aineiston luotettavuudesta.

Myös aineiston tutkimusajankohtaa on syytä pohtia. Tämän tutkielman tuloksiin saattoi vaikuttaa esimerkiksi se, että aineisto kerättiin elokuussa 2020 eli keskellä koronapandemiaa. Koronapandemia saavutti Suomen keväällä 2020. Tutkittavat olivat eläneet tilanteessa, jossa uusien ihmisten tapaamista ja sosiaalisia tilanteita oli pitänyt vältellä. Tämä on saattanut vaikuttaa esimerkiksi siihen, että tuloksien mukaan näyttäisi siltä, että näennäisesti erilaiset ihmiset löytävät yhteisen pohjan verrattain vaivattomasti eroistaan huolimatta. Maailmantilanteesta johtuen näennäisesti erilaisilla ihmisillä oli jo lähtökohtaisesti yhdistävä tekijä eli pandemia. Kokemus pandemiasta ja niin sanotusta uudesta normaalista, on saattanut yhdistää ihmisiä ympäri maailmaa ja lisännyt heidän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tämä näkyi tuloksissa pandemiasta puhumisena, jota esiintyi jokaisella päivällisellä. Mikäli aineisto olisi kerätty ennen pandemiaa, toisilleen vierailta ihmisillä olisi saattanut olla vähemmän lähtökohtaisesti yhdistäviä seikkoja. Tämä tuskin olisi muuttanut tutkimustuloksia, mutta se olisi voinut näkyä esimerkiksi yhdistävissä puheenaiheissa, joita olisi voinut olla vähemmän tai niiden aiheet olisivat voineet olla hieman erilaisia.

Tämän tutkielman tekemisessä ilmeni myös muita seikkoja, jotka pitää ottaa huomioon tutkimustulosten arvioinnissa. Laadullisen aineiston analyysissä, jossa tutkitaan kulttuurisesti moninaisen ihmisjoukon muodostamaa vuorovaikutusilmiötä, kulttuurin vaikutus tutkijaan on huomioitava. Tässä tutkielmassa ei tutkittu kulttuurienvälistä viestintää, mutta osallistujat tulivat eri kulttuureista. Osallistujien kulttuurisien erojen vaikutusta yhteisen pohjan tutkimiseen ei siis voida täysin unohtaa. Pietilän (2010, 352–353) mukaan tutkija saattaa helposti ajautua analysoimaan aineistoaan oman kulttuurinsa lähtökohdista. Tutkijalla on mahdollista päätyä sekä yli- että alitulkintaan. Tässä tutkielmassa on esimerkiksi saatettu tulkita jotain tutkijan mielestä tutuilta vaikuttavista tapoista ylläpitää yhteistä pohjaa, tavalliseksi vuorovaikutuskäyttäytymiseksi, eli alitulkita niitä. Esimerkiksi tutkija ei ole välttämättä ymmärtänyt, että jokin hänen kulttuurisen katsontakantansa mukaan epäolennaiseksi mielletty tapa onkin toisesta kulttuurista tulevalle ihmiselle tapa ylläpitää yhteistä pohjaa. Tutkija on voinut siksi alitulkita tilannetta eikä ole ottanut sitä huomioon analyysissä. Kulttuurienvälisyyttä ei siis voi

täysin unohtaa edes tutkielmassa, joka ei varsinaisesti tutki kulttuurienvälistä viestintää. Eri-laisissa kulttuureissa on erilaiset käyttäytymisnormit, jotka voivat vaikuttaa vuorovaikutuk-seen vieraiden ihmisten kanssa. Ihmisillä on kuitenkin myös yksilöllisiä eroja, jotka eivät selity kulttuurilla vaan yksilöiden moninaisuudella. Varton (1992) mukaan laadullinen tutkiminen on monin tavoin ilmenevien merkityksien tutkimista. Laadullisissa tutkimuksissa on aina myös tutkijan omaa ajattelua ja päättelyä. Mikään tutkimus ei siis tarjoa objektiivista, absoluuttista tietoa vaan tutkimus on aina yhdenlainen versio tutkittavasta aiheesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, 6, 28.)

Toinen huomionarvoinen asia tutkielman teossa oli, että aineiston neljästä keskustelusta kolme olivat englanninkielellä. Englanti ei ole äidinkieleni, ja vaikka ymmärrän englantia hyvin, mahdolliset väärinymmärrykset ovat otettava huomioon. Nikanderin (2010, 363, 371) mukaan aineiston kääntämiseen liittyy kaksinkertaista tulkintaa. Jotkut sanat ja ilmaukset ovat miltei mahdottomia kääntää, kuten esimerkiksi puhekieliset ilmaukset, jotka eivät käänny sanatar-kasti. Pietilän (2010, 345–347) mukaan arkikieli muuntuu jatkuvasti, ja sen vuoksi joitain sa-noja ja sanontoja ei löydy sanakirjoista. Hänen mukaansa kielikuvien lisäksi asioita kuvataan, kontrastoidaan ja pelkistetään usein myös viittauksilla populaarikulttuuriin tai poliittisiin hen-kilöihin, joita toisesta kulttuurista tulevan tutkijan voi olla vaikea ymmärtää. Myös Varton (1991) mukaan suurimmassa osassa tieteitä kielen omaperäisyys on tärkeää. Kielen vivahteik-kuuden ilmaiseminen vieraalla kielellä on äärimmäisen vaikeaa. (Eskola & Suoranta, 1998, 180.) Tämän tutkielman aineisto oli kuitenkin luonteeltaan ja lähtökohdiltaan sellainen, että aineistossa ei esimerkiksi kuvailtu pitkillä lauseilla ja eri kulttuurien tuntemista vaativilla kieli-kuvilla jotain ilmiötä, jota tutkijan olisi ollut haasteellista kääntää. Tutkielman aineisto koostui puheenvuoroista, joiden kieli oli verrattain helppoa ymmärtää. Tämän tutkielman luotetta-vuuden takia englanninkieliset aineisto-otteet ovat ensin alkuperäisellä kielellä ja sen jälkeen suomeksi käännettynä. Käännökset on tehty vapaamuotoisesti, koska en ole ammattikäntäjä sekä siitä syystä, että kaikkia sitaatteja ei mielestäni kannattanut suomentaa sanatarkasti. Esi-merkiksi eräässä tämän aineiston esimerkissä suomenkielistä käännöstä olisi voinut olla vai-kea ymmärtää, jos olisin kääntänyt jotain muuta kieltä kuin englantia äidinkielenään puhuvan osallistujan puheen sanatarkasti. Näin ollen sanotun merkitys olisi voinut kadota tai muuttua suomenkielisessä käännöksessä. Olen kuitenkin pyrkinyt kääntämään aineisto-otteet mahdol-lisimman sanatarkasti.

Tuloksien analyysi tehtiin temaattista analyysiä hyödyntäen. Yhteinen pohja on moninainen ja laaja ilmiö. Aineiston koodaaminen ja jaottelu teemoihin valikoitui, koska tällä metodilla oli tarkoitus saada selkeyttä ja rakennetta tuloksien esittämiseen sekä niiden tutkimiseen. Analyysi tehtiin aineistolähtöisesti, joten teemojen avulla aineistosta haluttiin löytää merkityskokonaisuuksia, joiden avulla löydettiin vastauksia tutkimusongelmaan. Temaattinen analyysi tarjosi mielestäni hyvät lähtökohdat aineiston analyysiin ja tässä tutkielmassa on mielestäni pystytty vastaamaan tutkimusongelmaan. Aineiston olisi pystynyt analysoimaan muillakin menetelmillä, tosin mielestäni laadullisella menetelmällä saatiin parhaiten vastaus tutkimusongelmaan. Litteroidun aineiston voidaan katsoa olevan representaatio aidosta vuorovaikutustilanteesta. Litteroitu aineisto sopi kuitenkin mielestäni tämän tutkielman vuorovaikutusanalyysin tekemiseen, koska puheenvuorot ja keskustelussa mahdollisesti ilmenneet keskeytykset, minimipalautteet ja niin edelleen oli kirjattu sanatarkasti. Aineistoa ja tutkimusaihetta olisi kuitenkin voinut tutkia tämän lisäksi myös määrällisesti, kuten esimerkiksi universaaleiden ja kontekstikohtaisten aiheiden jakaantumista keskusteluissa. Myös neljää eri päivälliskeskustelua olisi voinut verrata keskenään määrällisesti. Esimerkiksi missä keskustelussa löydetään eniten samankaltaisuuden ilmentymiä, ja näkyykö tämä yhdistävien puheenaiheiden määrässä ja niin edelleen. Tutkielman rajauksen takia päädyin kuitenkin käyttämään vain laadullista tutkimustapaa.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Yhteinen pohja vuorovaikutusilmiönä tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia jatkotutkimuksille. Yhteistä pohjaa vuorovaikutuksessa ei tiettävästi ole tutkittu suomenkielisissä viestinnän tutkimuksissa, joten tälle olisi tarvetta myös siitä syystä, että termille *common ground* vakiintuisi yleisesti viestinnän alalla käytetty termi. Kuten edellä mainittiin, yhteistä pohjaa voisi jatkossa tutkia hyödyntämällä myös määrällistä analyysiä. Jo tämän tutkielman aineisto olisi tarjonnut laaja-alaiset mahdollisuudet tutkia yhteistä pohjaa eri näkökulmista. Tutkielman rajauksen takia esimerkiksi päivällisten pitopaikkaa, Zoom-etäyhteyttä, ei huomioitu, eli tässä tutkielmassa ei analysoitu teknologiavälitteistä viestintää. Aihe on kuitenkin erittäin ajankohtainen. Jatkossa yhteisen pohjan muodostumista vieraiden kesken voisi tutkia teknologiavälitteisen viestinnän näkökulmasta. Tutkimuksessa voisi esimerkiksi analysoida, muodostuuko yhteinen pohja nopeammin tai hitaammin, kun ihmiset tapaavat virtuaalisesti, ja miten etäyhteyden

avulla viestiminen mahdollisesti vaikuttaa yhteisen pohjan muodostumiseen vuorovaikutuksessa.

Tämä tutkielma ei keskittynyt yhteisen pohjan tarkasteluun ryhmäviestinnän näkökulmasta. Seuraavassa tutkimuksessa voisi analysoida, miten yhteinen pohja muodostuu ryhmissä. Esimerkiksi voisi tutkia, muodostuuko yhteinen pohja tutkimusryhmissä vain muutaman jäsenen kesken tai vain kahden ihmisen kesken, eli jääkö joku ryhmän jäsen mahdollisesti yhteisen pohjan ulkopuolelle. Myös eri kokoisia ryhmiä voisi tutkia. Tutkia voisi, onko yhteinen pohja mahdollista saavuttaa kaikkien ryhmän jäsenten kesken vai ilmeneekö ryhmissä monia yhteisiä pohjia eri jäsenten kesken. Yhteistä pohjaa voisi tutkia myös toisenlaisen ryhmän mukaan kuin tässä tutkielmassa. Toisin sanoen, miten yhteistä pohjaa rakennetaan toisilleen tuttujen ihmisten kesken. Tutkimuksessa voisi olla mukana sekä tehtäväkeskeisiä ryhmiä, kuten työttömiä sekä ryhmiä, joissa tavoitteet ovat enemmän relationaalisia, kuten esimerkiksi ystävien kesken muodostettuja ryhmiä.

Tässä tutkielmassa ei myöskään tutkittu kulttuurienvälistä viestintää. Eri kulttuureissa on erilaisia arvoja ja normeja. Myös eri puhe-kulttuureissa on erilaisia merkitysrakenteita, jotka eivät välttämättä avaudu vieraasta puhe-kulttuurista tuleville henkilöille. Yhteistä pohjaa voisi tutkia esimerkiksi kollektiivisista ja individuaalisista kulttuureista tulevien ihmisten kesken. Onko yhteisen pohjan muodostumisessa ja ylläpitämisessä eroja, sekä millaisia puheenaiheita eri kulttuureissa käytetään? Myös erilaisia viestintätapoja voisi tutkia. Tutkimuksessa voisi esimerkiksi havainnoida, korostuuko nonverbaalinen viestintä, kun ihmiset tulevat eri kulttuureista.

Yoshihisan (2014, 84–87) mukaan yhteinen pohja on dynaaminen rakennelma, jolla on eri tasoja. Yhteisellä pohjalla on siis lähtötaso sekä lopullinen saavutettu taso. Jatkossa voisi verrata, miten eri tasot rakentuvat esimerkiksi entuudestaan tuntemattomien ja tuttujen muodostamisissa ryhmässä. Tutkia voisi myös, käytetäänkö rakentamiseen eri keinoja tai korostuuko jokin tietty keino, kun toinen ryhmä koostuu tuntemattomista ja toinen entuudestaan tutuista jäsenistä. Myös ryhmien lähtökohtainen samankaltaisuus tai erilaisuus voisi olla yksi tutkimuskohde, eli millainen merkitys lähtötasolla on yhteisen pohjan muodostamisessa ja ylläpitämisessä.

Yhteistä pohjaa voisi tutkia myös erilaisissa vuorovaikutussuhteissa, kuten parisuhteissa, ystävyysuhteissa tai perheenjäsenten kesken. Tutkimuksessa voisi esimerkiksi analysoida, miten osallistujat ylläpitävät yhteistä pohjaa normaalissa arjessa sekä konfliktitilanteissa. Yhteisen pohjan tutkimisen voisi myös sijoittaa työelämään ja tutkia esimerkiksi, mikä merkitys johtajan viestinnällä on työtiimin yhteisen pohjan muodostumiseen. Tässä tutkielmassa ryhmä ei ollut tehtäväkeskeinen ryhmä. Yhteistä pohjaa voisi tutkia työtiimeissä, joissa ryhmän tavoitteet eivät ole pelkästään relationaalisia. Työtiimejä voisi tutkia myös moninaisuuden näkökulmasta, eli miten työtiimien koostumukset mahdollisesti vaikuttavat yhteiseen pohjaan vuorovaikutusilmionä.

Cambridge Dictionaryn mukaan yhteisen pohjan termiä käytetään, kun erimieliset ihmiset saavuttavat yhteisymmärryksen jossain asiassa. Tässä tutkielmassa yhteisen pohjan käsitettä ei tutkittu tästä näkökulmasta. Tämän tutkielman tuloksien mukaan yhteisen pohjan käsite on moninaisempi kuin yhteisymmärryksen saavuttaminen erimielisten ihmisten kesken. Yhteisen pohjan muodostamista voi kuvata yhteisymmärryksenä, mutta yhteinen pohja on vuorovaikutusilmionä paljon rikkaampi. Voidaan myös olettaa, että erimieliset ihmiset eivät etsi tavoitteellisesti samankaltaisuutta toisistaan, koska erimielisyyksien voidaan katsoa johtuvan mielihäpe-eroista, joista osapuolet eivät halua joustaa. Jatkotutkimuksessa voisi kuitenkin selvittää, onko erimielisten ihmisten mahdollista saavuttaa yhteinen pohja. Tutkimuksessa voisi analysoida, eroaako keinot yhteisen pohjan muodostamiseen, kun ryhmä ei ole sopuisa. Tutkimuksessa voisi keskittyä vuorovaikutustaitojen merkitykseen yhteisen pohjan ylläpitämisessä ja verrata, eroavatko tieto, taito ja motivaatio ylläpitää yhteistä pohjaa sopuisissa ja riitaisissa vuorovaikutustilanteissa.

KIRJALLISUUS

Altman, I. & Taylor, D. A. (1975). Self-disclosure as a function of reward-cost outcomes. *Sociometry*. Vol. 38, no. 1. <https://doi.org/10.2307/2786231>.

Baxter, L. (2004). Relationships as dialogues. *Personal relationships*, Vol. 11 (1), 1–22. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00068.x>.

Baxter, L. (2007). Problematizing the Problem in Communication: A Dialogic Perspective. *Communication monographs*, Vol. 74 (1), 118–124. <https://doi.org/10.1080/03637750701196847>.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 2006; 3, 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.

Brewer, M. B. & Gardner, W. (1996). Who is this "we"? Levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 71, No. 1, 83–93. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.71.1.83>.

Cambridge Dictionary. Common ground. Haettu 19.5.2022 osoitteesta <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/common-ground>.

Clark, H. & Brennan, S. (1991). Grounding in Communication. Teoksessa Resnick, L. B., Levine J. M. & Teasley, S. D. (toim.), *Perspectives on socially shared cognition*. Washington D.C.: American Psychological Association, 127–149.

Clark, H. (1996). *Using language*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.

De Marchena, A. & Eigsti, I-M. (2016). The art of common ground: emergence of a complex pragmatic language skill in adolescents with autism spectrum disorders. *J. Child Lang.* 43. Cambridge University Press 2015, 43–80. <https://doi.org/10.1017/S0305000915000070>.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Fast, N. J., Heath, C. & Wu, G. (2009). Common ground and cultural prominence. How conversation reinforces culture. *Psychological science*, 2009-07-01, Vol. 20 (7), 904–911. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2009.02387.x>.

Gerlander, M. & Poutiainen, S. (2009). Puhe sosiaalisena toimintana. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, A., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.), *Puhe sosiaalisena toimintana. Puhuva ihminen*. Helsinki: Otava, 82–89.

Giles, H. (2008). Communication accommodation theory. Teoksessa Baxter, L. A. & Braithwaite, D. O. (toim.), *Engaging Theories in Interpersonal Communication: Multiple Perspectives*. Thousand Oaks, CA: Sage. 161–174.

Grice, H. P. (1957). Meaning. *The Philosophical Review*, Vol. 66, No. 3, 377–388.

Horila, T. & Valo, M. (2016). Yhteinen vuorovaikutusosaaminen tiimissä. *Prologi: puheviestinnän vuosikirja 2016*, 46–58. <https://doi.org/10.33352/prlg.95912>.

Horton, W. S. & Keysar, B. (1996). When do speakers take into account common ground? *Cognition*, Vol. 59, Issue 1, 91–117. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(96\)81418-1](https://doi.org/10.1016/0010-0277(96)81418-1).

Huhtinen, A-M. & Tuominen, J. (2020). Fenomenologia. Ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. 286–298.

Jousilahti, J., Koponen, J., Koskinen, M., Leppänen, J., Lätti, R., Mokka, R., Neuvonen, A., Nuutinen, J. & Suikkanen, H. (2017). Työ 2040 – *Skenaarioita työn tulevaisuudesta*. Demos Helsinki & Demos Effect. https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/Tyo_2040-3.pdf.

Jucker, A. H. & Smith, S. W. (1996). Explicit and implicit ways of enhancing common ground in conversations. *Pragmatics 6:1. International Pragmatics Association*, 1–18.

Kéri, R. (2016). Seeking, negotiating, and generating common ground. Microanalyses of communication dynamics with view to emergent cooperation. *KOME – An International Journal of Pure Communication Inquiry*. Vol. 4, issue 2, 28–45. <https://doi.org/10.17646/KOME.2016.23>.

Keyton, J. & Beck, S.J. (2009). The influential role of relational messages in group interaction. *Group dynamics*, Vol. 13 (1), 14–30. <https://doi.org/10.1037/a0013495>.

Lahti, M. (2015). *Communicating interculturality in the workplace*. Jyväskylä Studies in Humanities 262. Jyväskylän yliopisto.

Lahti, M. (2020). Diversity and social interaction at work. Teoksessa Mikkola, L. & Valo, M. (toim.), *Workplace communication*. New York: Routledge. 110–122.

Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodiin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus. 25–42.

Laver, J. (1975) Communicative functions of phatic communion. Teoksessa Kendon, A., Harris, R. & Key, M. (2011) (toim) *Organization of behavior in face-to-face interaction*.

Lindlof, T. R. & Taylor, B. C. (2011). *Qualitative communication research methods*. Los Angeles: Sage.

Littlejohn, S. W. & Foss, K. A. (2011). *Theories of human communication*. Tenth Edition. Long Grove IL: Waveland Press, Inc.

Malinowski, B. (1923). The problem of meaning in primitive languages. Teoksessa Odgen, C. K. & Richards, I. A., *The meaning of meaning. A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism*. Lontoo: A Harvest Book, 296–337.

Mikkola, L. & Nykänen, H. (2020). Workplace relationships. Teoksessa Mikkola, L. & Valo, M. (toim.), *Workplace communication*. New York: Routledge. 15–27.

Mäkitalo, K., Häkkinen, P., Leinonen, P. & Järvelä, S. (2002). Mechanisms of common ground in case-based web discussions in teacher education. *The Internet and Higher Education*, Vol. 5, Issue 5, 247–265. [https://doi.org/10.1016/S1096-7516\(02\)00112-4](https://doi.org/10.1016/S1096-7516(02)00112-4).

Nikander, P. (2010). Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja valideetti. Teoksessa Ruusuvoori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.), *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino. 363–375.

Oxford English Dictionary. Common ground. Haettu 4.11.2021 osoitteesta <https://www-oed-com.libproxy.tuni.fi/view/Entry/37216?redirectedFrom=common+ground#eid1324311800>.

Paulus, T.M. (2009) Online but off-topic: negotiating common ground in small learning group. *Instructional Science* 37, 227–245. <https://doi.org/10.1007/s11251-007-9042-5>.

Pettigrew, T. F. & Tropp, L. R. (2011). *When groups meet. The dynamics of intergroup contact*. New York and Hove: Psychology Press. Taylor & Francis Group.

Pietilä, I. (2010). Vieraskielisten haastattelujen analyysi ja raportointi. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.), *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino. 345–355.

Puroila, A-M. (2015). Vuorovaikutuksen lukutaito. Teoksessa Hurtig, J., Laitinen, M. & Uljas-Rautio, K. (toim.), *Ajattele itse!* Jyväskylä: PS-kustannus. 99–121.

Spitzberg, B. H. (2013). (Re)Introducing communication competence to the health professions. *Journal of Public Health Research* 2(3), 126–135. <https://doi.org/10.4081/jphr.2013.e23>.

Spitzberg, B. H. (2015). The composition of competence: Communication skills. Teoksessa A. F. Hannawa & B. H. Spitzberg (toim.), *Communication Competence*. Berlin: De Gruyter Mouton, 237–269.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto Kvali-MOTV*. Yhteiskuntatieteellisen tietoariston julkaisuja 2009. Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo: Tampereen yliopisto.

Stalnaker, R. (2002). Common ground. *Linguistics and Philosophy* 25. Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 701–721. <https://doi.org/10.1023/A:1020867916902>.

Stephan, W. G. (2014). Intergroup Anxiety: Theory, Research, and Practice. *Personality and Social Psychology Review*. Vol. 18(3), 239–255. <https://doi.org/10.1177/1088868314530518>.

Tienari, J. & Meriläinen, S. (2012). *Johtaminen ja organisaatiot globaalissa taloudessa*. Helsinki: Talentum.

Tietoaristo. Tunnisteellisuus ja anonymisointi. Haettu 4.4.2022 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa*. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Valkonen, T. (2003). *Puheviestintätaitojen arviointi. Näkökulmia lukiolaisten esiintymis- ja ryhmätaitoihin*. Jyväskylä Studies in Humanities 7. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Valkonen, T. & Laapotti, T. (2011). Katsaus ryhmän vuorovaikutuksen analysointimenetelmiin. *Prologi. Puheviestinnän vuosikirja*, 44–73. <https://doi.org/10.33352/prlg.95973>.

Wittenbaum, G. M., Hubbell, A. P. & Zuckerman, C. (1999). Mutual enhancement: Toward an understanding of the collective preference for shared information. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 77, No. 5, 967–978. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.5.967>.

Yoshihisa, K. (2014). Meaning, grounding, and the construction of social reality. *Asian Journal of Social Psychology*, (2014), 17, 81–95. <https://doi.org/10.1111/ajsp.12051>.